

NOVI GLAS

CENA 1,20 EVRA

NOVI GLAS JE NASTAL Z ZDRUŽITVIJO TEDNIKOV KATOLIŠKI GLAS IN NOVI LIST 11. JANUARJA 1996



Drugačen 25. april



Uvodnik

Jurij Paljk

Drugačna meja, a vedno meja

V teh dneh slišimo veliko o meji, največ seveda o državni, za katero so nekateri trdili, da obstaja samo še v glavah, a smo nekateri vedno previdno govorili, da je le odprta, a še vedno meja. In zato tudi danes ne vpijemo na glas, kako krivična je, ker je pač samo meja, ki nas seveda razdva in kaže, kakšni smo. Malce preveč zazrti sami vase, da bi bili sposobni v času pandemije videti, da gre za postavljane drugačne in hujše meje, ki deli in bo še bolj delila ves in zato tudi naš svet na še bolj uboge in na še bolj bogate. Znani ekonomist Thomas Piketty, eden prvih, ki je začel opozarjati, da bi morali bogati veliko bolj pomagati revnim, se je te dni v časniku Le Monde spraševal, ali bo po koncu, katerega nakazuje pandemija, liberistične globalizacije

zavladal pravičnejši družbeni red. O tem močno dvomi, ko ponazarja, kako globoke gospodarske in družbene posledice bo imela pandemija za ves svet, še najbolj seveda za revne. Nagiba se k temu, o čemer je pred dnevi že govoril papež Frančišek in bil, seveda!, takoj označen za komunista, da bi morale države bogate sloje pravično obdavčiti in tako zagotoviti najnujnejša denarna sredstva za vse ljudi. V bistvu gre za neki "univerzalni, temeljni dohodek", ki bi omogočal vsem ljudem dostojno življenje. Piketty stvarno pove, da so se temeljite politične-ideološke spremembe našega sveta šele začele. Sramoten odnos naše družbe do starejših ljudi, do bolnih in na rob potisnjenih je danes viden vsem, ki to hočemo videti. Nečloveško razpravljanje vladnih uslužbencev o tem, da bi starejše od 60 let pustili doma zaradi pandemije, starejšim od sedemdeset let pa celo prepovedali iz hiše; umiranje ostarelih in osamljenih v domovih za ostarele, kjer so bolj kot za njihovo zdravje skrbeli za dobiček, samo kaže pravo sliko vseh nas. To mejo je treba izbrisati!

Ministrica na mejnem prehodu Hodoš

Velikodušni dar porabskih Slovencev



Vodstvo Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu se je konec marca s pismom obrnilo na rojake v zamejstvu in po svetu in jih prosilo za pomoč pri spopadanju s pandemijo. Na prošnjo so se požrtvovalno odzvali tudi v Zvezi Slovencev na Madžarskem, ki so priskočili na pomoč tako porabskim Slovincem kot matični domovini. Tako je v imenu Zveze Slovencev na Madžarskem predsednica Andrea Kovacs v ponedeljek, 20. aprila 2020, podarila maske Civilni zaščiti Murska Sobot, ki jo je na predaji zastopal vodja izpostave mag. Martin Smodiš.

/str. 13

Izobraženec



Marij Maver o prosvetnem in založniškem delovanju na Donizettijevi ulici v Trstu v času karantene

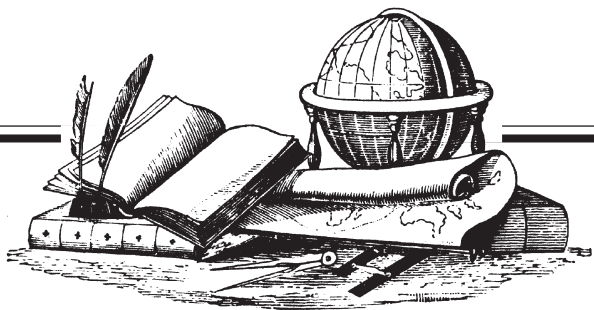
3

Čebelar



Odličen med Silvana Ferfolje iz Doberdoba je v letih prejel več državnih in mednarodnih priznanj

6



V jeseni bo morda res stopila v veljavo

Snuje se nova konvencija za slovenske sporede RAI

Po zadnjem nagovoru premierja Conteja Želja, da bi se spet obhajale svete maše, in "čas za previdnost"

Minulo nedeljo, 26. aprila, je italijanski premier Giuseppe Conte zvečer nagovoril italijanske državljane in razložil nove ukrepe v boju proti pandemiji. Za njegov poseg je vladalo veliko pričakovanje, saj je večina ljudi pričakovala večje razbremenitve in olajšanje prostega gibanja in trgovine, a do tega ni prišlo. Conte je dejal, da tudi maše s prisotnostjo vernikov še niso dovoljene, kar je precej razburilo določene predstavnike Cerkve, saj je po mnenju mnogih čas, da se vernike pusti, da lahko obhajajo bogo-

služja, seveda ob upoštevanju varnostne razdalje. Italijanska škofovska konferenca CEI je opozorila vlado, da je že res, da moramo biti previdni, a da je tudi čas, da se začne z bogoslužjem. Predsednik Državnega združenja katoliških tednikov FISC Mauro Ungaro je v posebnem sporočilu poudaril, da podpira mnenje CEI, a tudi poudaril, da upa, da bo premier v doglednem času omogočil vernikom, da bodo lahko prisostvovali mašnim daritvam. Sam papež Frančišek pa je v torek, 28. aprila, med mašo, ki jo daruje zjutraj v Domu sv. Marte, zelo

jasno povedal: "Sedaj je čas za previdnost, upoštevajmo vsa pravila v boju proti pandemiji in molimo, da se pandemija ne bi vrnila"! Po neuradnih napovedih naj bi do sproščanja na tem področju prišlo po 10. maju letos, a vsaka napoved je lahko preurajena. Že to dejstvo, da si toliko vernikov želi prisostvovati mašnim daritvam, priča o tem, kako res je, da prenos bogoslužij po spletu in televiziji ne morejo nadomestiti mašnih daritev, ki jim prisostvujemo v živo in imamo tako neposreden, živ odnos z Bogom.

JUP

GORICA Zasedanje občinskega sveta

V izrednem stanju sprejeli pomemben amandma

Kljub izrednim razmeram se je goriški občinski svet sestel 27. in 28. aprila. Glavna točka je bila obravnavna proračuna, ki je bil predložen 10. marca. Razmere z epidemijo so se potem poslabšale in se je zato občinski svet sestel komaj ta teden preko videokonference. Proračun seveda ni slika današnjih razmer, zato je bila

predvsem opozicija proti sprejetju tega dokumenta in zahtevala popravke v luči današnjih razmer. Sestava novega proračuna pa bi bila preveč zahtevna, zato je občinski odbor pripravil obširen amandma, da bi se sprostila finančna sredstva v pomoč družinam in podjetnikom v stiski. Na ponedeljkovem zasedanju so obravnavali

prav ta dokument, ki ga je občinski svet soglasno sprejel. V torek je sledilo še dodatnih 16 amandmajev, med katerimi je bil tudi tisti, ki ga je sestavila stranka Slovenska skupnost in sta ga predstavila svetnika Marilka Koršič in Walter Bandelj. Svetnika sta izpostavila pomen kmetijstva v ekonomiji območja in pozvala odbor, naj dovolj krajevnim kmetom prodajo pridelkov preko stojnic, ki bi jih namestili v raznih točkah mestnega središča, z dostavo na dom in preko spleta.

Kardinal Pell izpuščen iz ječe

Pravični pa bo živel iz vere

Avstralski kardinal George Pell, ki je bil v preteklih letih, kakor vemo, eden od najtesnejših papeževih sodelavcev, je bil po soglasni odločitvi vrhovnega sodišča izpuščen iz ječe, v kateri je preživel več kot leto dni, natančneje 13 mesecev. Zanimivo je bilo videti, kako je bila novica predstavljena pri poročilih slovenske državne televizije, pri kateri so se novinarji še kak teden prej sicer pritoževali nad slovenskim predsednikom vlade (v Sloveniji, Italiji in marsikje pač nimamo nobenega premierja!), ki jih je obtožil lažnega poročanja. No, novica o izpustitvi kardinala Pella je morda samo kamenček v mozaiku, ki pa vendarle dokazuje, kako obtožba ni bila iz trte izvita. Žal. Pogrebni ton poročanja novinarke je potem samo še okrepilo mnenje tiste avstralske gospe, ki je na tem novinarskem pogrebnem sprevodu neka-ko pritrdila žeblje na krsto, ko je izrazila svoje razočanje. Ne mislimo, da bi morali vsi žareti od veselja, ker je nekdo prišel iz zapora, v katerem je zaradi lažnih obtožb, čemur se pravi obrekovanje, moral preživeti več kot leto dni, a bi bilo morda dovolj že, če bi se vse skupaj končalo samo pri besedah novinarke, ne oziraje se na prej omenjeni ton. Kot bomo videli v nadaljevanju, je to eden od znakov proticerkvene nastrojnosti, ki je v naši družbi še kako navzoča, a se je najbrž niti nočemo zavedati. Kdo je namreč sprožil ta proces proti največjemu avstralskemu cerkvenemu dostojanstveniku? Nihče drug kot tisti



niti proti lažnim obtožbam za domnevne zlorabe duhovnikov, pri tem pa je bila tudi uspešna, kar je seveda določenim šlo v nos. Tako smo prišli do tega montiranega procesa, ker je bil prav to. Zadeva pa se navezuje tudi na škandalozni poskus uvedbe zveznega zakona, da bi v Avstraliji ne veljala več spovedna molčečnost, da bi tako oblasti lahko raziskovale tudi znotraj samih spovedi, seveda prav z namenom, da bi še več duhovnikov pripeljali na sodišča. Res lepa se vsem piše, če se jim bo zgodilo kakor kardinalu, kjer je samo ena oseba, domnevna njegova žrtev, ponudila obtožbo, ki pa je slonela ne samo na trtlih, temveč prav neverjetnih temeljih, proti dvajsetim pričam, ki so takrat bile tam, ki pa so na

trdnih temeljih dokazovale kardinalovo nedolžnost in to, da je bilo nemogoče, da bi zadeve potekle tako, kakor je govorila obtožnica. A kaj pomaga, ko je v anglosaškem svetu pomembno to, kako odloči porota, četudi bi bila resnica drugačna. Pritisk javnosti (beri: medijski pritisk) pa potem naredi svoje, da vse skupaj poteka v najbolj-ših možnih razmerah. To morda najbolje dokazujejo znamenja pred katedralo v Melbournu, kjer so bili narobe postavljeni križi, psovke namenjene kardinalu, zaradi svete svobode govora, seveda, kakor tudi transparent z napisom: "No justice"! Tako lahko vidimo, da noben proces ne prinaša prav nič dobrega, niti za žrtve same, če ne iščemo zares resnice. Osvobaja in zdravi namreč samo resnica, ne pa neki grešni kozel, ki ga nikdar ni težko najti. Tudi to nezdruvo in nepravilno posploševanje, ki smo mu priča, ni nič drugega kot omalovaževanje pravih žrtev spolne degradiranosti in pokvarjenosti naše družbe in seveda tudi Cerkve, v katero je družbena miselnost prišla. Pa, ne pozabimo – tja ni vdrila kot tat, temveč je bila povabljen! Cerkve je seveda tu poklicana k največji možni strogo-sti, da se zadosti pravici iz odgovornosti za žrtve, storilce pa seveda tudi primerno kaznuje. Vendar pa mora po drugi strani tovrstnemu ukrepanju odgovarjati tudi še močnejša in trdnejša obramba resnice. Kardinal Pell je odgovoril kot mož vere, zato je takoj dejal, da ne goji nobene zamere in da odpušča. Prva njegova namera in želja po izpustitvi iz zapora pa sta bili obhajati sveto mašo.

Andrej Vončina

Za slovensko narodno skupnost v Italiji so mediji izrednega pomena, saj informiramo naše ljudi in jih obenem povezujemo. Poleg tiskanih sredstev javnega obveščanja imata radio in televizija v slovenščini s spletno stranjo, podcastom in družabnimi računi, se pravi predvsem FB, še dodatni pomen. Slovenski programski oddelek in časnikarsko uredništvo sta del vsedrjavne radiotelevizijske družbe RAI in torej tudi zanju velja, da po služnostni pogodbi izpolnjujeta obveznosti javne informativne službe.

Deželni tiskovni urad je v ponedeljek, 27. aprila, objavil vest, da je deželni odbor za komunikacije Corecom sklical nujno sejo, pa čeprav na razdaljo, z vodilnimi predstavniki družbe RAI, da bi razčistili vrsto odprtih vprašanj ob dejstvu, da 29. aprila zapade dosedanja konvencija med Družbo RAI in Predsedstvom italijanske vlade, ki obravnava sporede v slovenskem jeziku, a tudi določeno število ur sporedov v italijanščini in furlanščini. Pri tem se je Dežela FJK sklicevala tudi na protokol, ki so ga podpisali pred dvema letoma z Oddelkom za informativne in založniške dejavnosti pri predsedstvu ministrskega sveta in RAI COM. Dogovor se zavzema za ustrezno povečanje produkcije in predvajanja radijskih in televizijskih oddaj za jezikovne manjšine na deželnem ozemlju. Ob prisotnosti predsednika deželnega sveta Zanina,

odbornika za manjšinska vprašanja Robertija, predsednika Corecoma Trampusa, generalnega direktorja družbe RAI Corporate Matassina, direktorja RAI COM Grignanija, odgovornega za institucionalna vprašanja Luppija, odgovornega za deželne sedeže Zucce in direktorja deželnega sedeža RAI v Trstu Corsa so vzeli v pretres vprašanja, ki so vezana na ponudbo sporedov v slovenščini, furlanščini in seveda tudi v italijanščini. Zaradi časovne stiske, ki je nastala ob težavah, ki jih je povzročila pandemija koronavirusa, so za zdaj za leto dni podaljšali dosedanje konvencije, s tem pa tudi omogočili redno delo slovenskega in italijanskega programskega oddelka in obeh časnikarskih uredništev, ki delujejo v okviru deželnega sedeža RAI v Trstu. Na videokonferenci so se dogovorili, da bodo v kratkem sklicali operativno omizje, ki bo nadaljevalo delo in na institucionalni ravni uskladilo besedilo nove konvencije z večletno veljavo, ki bo imela deželno veljavo, se pravi, da v njej ne bodo obravnavali sporedov v francoščini za Dolino Aoste. Pomembno mesto bo imel poseben paritetni nadzorni organ, ki bo na institucionalni ravni pristojen za redno spremljanje tehničnih in upravnih vprašanj, ki so vezana na izpolnjevanje sprejete konvencije. V nekaj mesecih naj bi omenjeno omizje uskladilo besedilo

nove konvencije, ki bi jo nato to jesen potrdili in bi nadomestila dosedanje. Podrobnosti glede slovenskih oddaj za zdaj niso znane, a zgledovanje nove konvencije po oni, ki velja za nemško in ladinsko manjšino na Južnem Tirolskem, naj bi jamčilo primerno oplemenitev besedila. V novi konvenciji bodo posebno mesto imeli sporede v furlanščini. Na seji so se načeloma strinjali, da gre za obvezo, ki jo je družba RAI potrdila v služnostni pogodbi in da bodo torej poiskali ustrezno rešitev za uvedbo določenega števila televizijskih ur v furlanščini in povečanje števila sedanjih devetdesetih radijskih ur v furlanskem jeziku. Skupni cilj je seveda izboljšati informativno in ostalo ponudbo družbe RAI na našem območju. V tem smislu naj bi določeno pozornost namenili tudi potrebni tehnološki posodobitvi deželnega sedeža RAI v Trstu. Stvarno se je torej obnovil postopek za obnovitev konvencije, pri čemer so pomembno vlogo v minulih mesecih odigrali senatorka Rojčeva in obe krovni organizaciji. Izpeljali so namreč več informativnih sestankov na različnih ravneh, ki so pomagali, da je ponedeljkovo videosoočenje privedlo do navedenih rezultatov. Upati je, da se bo tako začrtano delo nadaljevalo in da bomo jeseni res lahko poročali o novi konvenciji za slovenske radijske, televizijske in spletne sporede.

JUP

Povejmo na glas

In kaj bo potem?

Že dolgo časa se ni zgodilo, da bi se s takšno zavzetostjo obračali v prihodnost in si jo želeli, kot je to primer dandanes, ko nas pesti obremenjujoča navzočnost koronavirusa. In to je seveda razumljivo, saj je zdajšnje stanje milo rečeno težko in bi se radi iz njega kar najhitreje odmaknili ter ga enkrat za vselej pustili za seboj. In ta močni obrat v prihodnost med drugim jasno kaže, kako smo sicer v veliki in kar preveliki meri navezani na preteklost, s katero se ukvarjamo bolj, kot je to priporočljivo. Tukaj imamo v mislih tisto preteklost, ki nas deli in še vedno postavlja drugega proti drugemu v imenu izročila ideologij, izhajajočih iz druge svetovne vojne. Skratka, prihodnost se je v nas postavila na prvo mesto, vse misli in želje ter upanja so usmerjeni vanjo, čeprav dobro ne vemo, kakšna bo in s čim nam bo postregla. Naj bi se spet obudil gospodarski zagon, ki nam vsaj v razvitem svetu zagotavlja blagostanje, kar najhitreje naj bi torej obnovili vse tisto, kar smo imeli prej. Po drugi strani pa nam jemljejo polet opozorila zdravstvene stroke, da se virus ne bo kar tako zlahka poslovil od nas, da bo v milejši obliki še vedno med nami in da se bomo morali hočeš nočeš navaditi nanj. Vse pa naj bi se spremenilo na bolje, in o tem ni dvoma, ko bo na razpolago učinkovito cepivo in bomo imeli slednjič v rokah res učinkovito orožje. In kar se tiče prihodnosti, si je želeti, da bi že zdaj dodobra in zelo resno premislili, zakaj se je koronavirus naselil praktično v vse koščke našega planeta. Kaj ni nemara ra-

zlog v tem, da smo v nerazsodni pridobitniški vnemi v zadnjih nekaj desetletjih prelomno zastrupili zemljo, vodo in tudi zrak in da je narava pričela izgubljati odpornost svojega imunskega sistema? Z drugimi besedami, v zastrupljenem in obolemem ozračju so lahko dobili virusi plodna tla za svojo podeseterjeno moč, morda tudi za premike po zraku in ne samo za bliskovito prehajanje s človeka na človeka. Bomo torej nadaljevali enak odnos do narave, še naprej ne bomo videli v njej živega stvarstva, katerega del smo, in bomo ponovno sprožili dirko zgolj za doseganje materialnih dobrin? Se bomo vendar spomnili že pozabljenih duhovnih vrednot in darov, gradili mirnejše medsebojne odnose, odpravljali revščino, imeli čut za ljudi v stiski in s tem oživljali svojo človečnost, ali pa bo šlo vse po starem naprej? Spodbudni so ne tako redki klici in pozivi, da se v teh razmerah vladavine koronavirusa nihče ne more rešiti sam in brez misli na druge, ker pandemija ne pozna meja in nas vse izenahuje ne glede na barvo kože, ne glede na državo in narod, versko prepričanje ter takšno ali drugačno stopnjo civilizacije. Vse nas ogroža enako, zato to res veliko preizkušnjo lahko premagamo le, če smo skupaj in delujemo skupaj, če smo v korist vsem res vsi eno. Zakaj se potemtakem po tem prepričanju ne bi ravnali in mu sledili? V nasprotnem primeru bomo ponavljali stare in že skoraj usodne zmo-te in šli novi katastrofi naproti.

Janez Povše

POGOVOR Marij Maver o vplivu karantene na delovanje društev

Verjetno nič ne bo več kot prej

Marij Maver je upokojeni urednik slovenskih govornih sporodov na Radiu Trst A. Že od mladih nog pa se brezplačno razdaja v različnih prosvetnih organizacijah, ki imajo sedež na ul. Donizetti. Bil je dragocen sodelavec prof. Peterlina, že zgodaj je prevzel nekatere od najbolj odgovornih nalog pri Mladiki, po Peterlinovi smrti pa je postal glavni urednik revije Mladika in istoimenske založbe.

kov, za katerega nosi glavno organizacijsko breme Slovenska prosveta oz. Društvo slovenskih izobražencev, je tudi Draga, ki povezuje ne samo tukajšnje Slovence, pač pa si od nekdanj prizadeva, da bi povezovala Slovence iz domovine in zdomstva. Zaradi proslave v spomin na bazoviške junake ste morali datum anticipirati, zdaj pa je še ta pod vprašajem. Kakšna so vaša predvidevanja in

Nekaj pobud je bilo že izvedenih v začetku leta, nekaj jih morda še bo. Poleg tega imajo nekatera društva kljub temu stroške (vzdrževanje sedežev in podobno). Bomo videli, kaj bodo še uresničili do konca leta.

Kot rečeno, ste tudi odgovorni urednik revije Mladika in istoimenske založbe. Kako poteka delo? Uspelo vam je izdati velikonočno številko Mladike in jo tudi ponujate na spletu. Kakšen



G. Marij Maver, že dolga leta ste predsednik Slovenske prosvete, to je krovne organizacije, ki združuje društva, ki se prepoznajo v njenih vodilnih smernicah. Kljub temu da trenutno ne morejo izvajati številnih utečenih dejavnosti, velja, da ste tudi v tem času v povezavi z društvi? Kako doživljate ta čas vi, kako vaše članice? katerih večjih dejavnosti, ki so se jim morala odpovedati, je njim in vam najbolj žal?

Ja, pandemija nas je doletela med sezono, hvala Bogu, da smo nekatere pobude že izpeljali, pri nekaterih nas je zajela sredi njihovega izvajanja, nekatere pa smo šele načrtovali. V začetku leta smo razdelili nagrade štipendije Albina Ločičnika za študente inženirstva, podelili smo priznanja Mladi oder ljubiteljskim gledališkim skupinam, izpeljali smo skoraj v celoti sezono Gledališkega vrtljaka, tudi Društvo slovenskih izobražencev, ki načrtuje svoje večere v Peterlinovi dvorani na našem sedežu, je izvedlo polovico svojega programa, tako da se do sredine sezone ne moremo pritoževati. Huje je z načrti za prihodnost: poletna Mala gledališka šola v juniju, Draga konec avgusta in nato jesenske prireditve. Kakšni bodo takrat pogoji? Marsikaj so nekatera društva odložila na jesen. Ne glede na to, da bo v jeseni velika gneča, kakšni bodo takrat pogoji, ali se bomo lahko družili?

V zadnjih dneh smo po radiu, televiziji in drugih medijih poslušali marsikateri intervju v zvezi z velikimi dogodki (nekateri so povezani z okroglimi obletnicami), ki bi morali biti na sporedu to poletje in to jesen. Pri najpomembnejših od teh je soudeležena tudi Slovenska prosveta. Eden od velikih jesenskih dogod-

kakšni občutki vas prevevajo ob tej misli?

Nisem se še sprijaznil s tem, da bi morali nekatere prireditve odpovedati, a zavedam se, da je vse mogoče. Verjetno nič ne bo več kot prej. Zdaj še načrtujemo, dokončne odločitve pa moramo še sprejeti. Občutki prav gotovo niso prijetni.

Slovenska prosveta je skupaj z Radijskim odrom tudi soorganizator dveh velikih pobud, ki sta namenjeni otrokom. To sta Mala gledališka šola Matejke Peterlin (poletni teden intenzivnih vaj, na katerem vadi teljeli z otroki v petih dneh postavijo na oder popolno otroško predstavo) in Gledališki vrtljak (sezona otroških predstav). Kako gledate na uresničitev teh dveh pobud?

Poletna šola Matejke Peterlin bi morala biti junija. Meseca maja bomo z Radijskim odrom sprejeli dokončno odločitev. Ne vem, ali ima oblika, v kateri je uspešno potekala veliko let doslej, alternativo. Gledališki vrtljak pa smo skoraj v celoti realizirali razen zadnje predstave v domači produkciji, za katero so igralci in režiser žal porabili veliko truda.

Vsa društva, ki so včlanjena v Slovensko prosveto, so morala odpovedati svoje dejavnosti. Ker Dežela FJK in Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu krijeta le določene stroške v zvezi z delovanjem društev, kaj jim lahko zdaj svetujete? Boste morda lahko dosegli podaljšanje roka za izvedbo programiranih dejavnosti, da ne bi bili prisiljeni vračati podpornikom neuporabljeni denar?

Javni sklad za kulturne dejavnosti v Sloveniji še ni odločil o letošnjih projektih. Kar se tiče podpor Dežele FJK in Ura da RS, pa zdaj težko kaj rečem.

je bil odmev na to pobudo?

Nekaj težav smo pri založbi imeli, vendar - kot ste sami opazili - smo medtem kljub težavam izdali drugo bogato številko Mladike in dve novi knjigi: Marije Pirjevec Tržaška branja in Marija Čuka Črni obroč. Žal sta bili naši knjigarne v Trstu in Gorici cel mesec zaprti, zato smo revijo tokrat prvič v celoti dali na splet, da bi jo bralci lahko dosegli. Odmevi so bili pozitivni, tudi s strani bralcev, ki na revijo niso naročeni. Hudo je tudi to, da so knjigarne in knjižnice v Sloveniji zaprte. To je ne samo za nas, ampak za vse slovenske založbe prava katastrofa.

Branje dobre literature predstavlja za odrasle in otroke duševno obogatitev in v času karantene naj bi bila to dejavnost, za katero imamo več časa kot pred njo. Se vam zdi, da vaša založba z izdanimi knjigami doprinese pomemben prispevek k temu?

Prav gotovo. V naših programih, bi si upal trditi, imamo veliko naslovov, ki bi morda nikoli ne izšli, če jih ne bi izdala naša založba. To velja za preteklost, pa tudi za današnji čas. Poleg tega naša založba skuša promovirati predvsem slovenske avtorje iz našega zamejstva.

Kako osebno doživljate to obdobje prisiljene osamitve?

Ni mi dolgčas. Veliko berem. Morda pogrešam kak izhod in kak skok na pošto v Sežano.

Katero/e knjigo/e bi svetovali v branje v tem času?

V tem času, ko se bliža obletnica požiga Narodnega doma, gotovo roman Marija Čuka Črni obroč. Ne zato, ker ga je izdala naša založba, ampak ker nazorno prikazuje našo zgodovinsko tragedijo, zato bi ga priporočil predvsem mladim.

P. in

VIPAVSKA Srečanje z ministrico dr. Aleksandro Pivec

Vipavska dolina samooskrbni vrt Slovenije

Vsredo, 22. aprila, se je na Vipavskem mudila ministrica za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano dr. Aleksandra Pivec. V središču pogovorov med ministrico in predstavniki lokalne skupnosti ter kmeti v novogoriški občini so bili stanje v sadjarstvu po letošnji aprilski pozebi in posledice epidemije

men Miklavič, naj bi postala strateška prioriteta. Ob tem je župan ministrici povedal, da so župani Vipavske doline in Goriških Brd povezani in odločni, da ta vrt vzdržujejo in da državi zagotavljajo vrtnine in sadje, kar je ključnega pomena za prehransko samooskrbo. Ministrica je napovedala, da bo tudi na držav-

pa je poudaril pozitivno novico, da ima sadjarstvo v Vipavski dolini velik potencial, saj je na tujih trgih prisotno veliko povpraševanje po sadju. Predsednik Sveta območne enote Kmetijske gozdarske zbornice Slovenije Nova Gorica Franc Vodopivec je ministrici predlagal, da se na državni ravni spodbuja



koronavirusa zaradi navezanosti pridelovalcev v Vipavski dolini na italijanski trg. Škoda na sadnem drevju se po letošnji aprilski pozebi po posameznih sadnih vrstah giblje med 10 do 100 %. Med najbolj prizadetimi so breskve, kajiji in aktinidije. Za dokončno oceno škode pa je zdaj še prezgodaj. Njena prava razsežnost se bo pokazala v mesecu maju, ko jo bodo tudi ponovno ocenili. Epidemija koronavirusa pa je razkrila, kako velik je pomen samooskrbe, pri čemer je ministrica posebej izpostavila prehransko varnost. To pomeni, da si v primeru prenehanja trgovanja in dobave iz tujine zagotovijo, da je v Sloveniji dovolj zalog hrane, da se lahko neko obdobje preživljajo sami. Obetajoče so besede ministrice, da pridobitev gradbenega dovoljenja za obnovo zadrževalnika Vogršček ni več zadeva mesecev, temveč dni. Predstavniki lokalne skupnosti, kmetov in kmetijskih strokovnjakov so se z ministrico srečali na kmetiji Kraljič v Taboru pri Dornberku. V pogovorih je ministrica izpostavila,

ni ravni odslej poudarek na povezovanju kmetov in tistih, ki proizvajajo izdelke iz sadja in zelenjave. Podpora povezovanju in skupnim iniciativam

vključevanje mladih v kmetijsko dejavnost, saj po njegovi oceni splošna klima v Sloveniji kmetijstvu ni naklonjena. Ministrica je povedala, da so



(kot so npr. konzorciji, zadruge) bo prinesla trajnostne rešitve. Obenem je ministrica povedala, da se je v času epidemije v Sloveniji povečala občutljivost državljanov glede vprašanja samooskrbe v Sloveniji, pri čemer upa, da bo tako ostalo tudi po koncu epidemije.

Vasja Juretič, svetovalec za sadjarstvo na Kmetijsko gozdarski zbornici Slovenije No-

bili v prvi korona paket na državni ravni že vključeni ukrepi za pomoč kmetijstvu zaradi posledic epidemije, v pripravi pa je tretji paket, v katerem bodo izpostavljeni sadjarstvo, zelenjadarstvo in prašičereja, panoge, ki so velikega pomena za samooskrbo.

Novogoriška mestna svetnica in poslanka Državnega zbora RS mag. Elena Zavadlav Ušaj je ministrici posebej predstavila pomen zadrževalnika Vogršček: "Vogršček je ključen za oroševanje in namakanje. Zato si želimo, da se investicija čim prej izpelje in se s tem zagotovijo ugodnejši pogoji za pridelavo sadja in zelenjave".

Ministrici se je novogoriški župan med obiskom posebej zahvalil, da je prispevala k temu, da so med bolj prizadeti ravninska območja, manj pa nasadi v višjih legah. Sicer



da sta med državnimi prioritetami na področju kmetijstva vzgoja sadja in zelenjave. Vipavska dolina kot neke vrste državni vrt, kot se je izrazil novogoriški župan dr. Kle-

va Gorica, ki je ministrici predstavil oceno škode po letošnji aprilski pozebi, je povedal, da so med bolj prizadeti ravninska območja, manj pa nasadi v višjih legah. Sicer

Obiska ministrice v novogoriški mestni občini so se udeležili še novogoriška mestna svetnica Aleš Dugulin in Anton Harej ter sadjarji.

Slovenska zamejska skavtska organizacija / Jurjevanje, sv. maša in obnovitev obljub

Doživeto (virtualno) jurjevanje zamejskih skavtov

Bliža se 1. maj, ko skavti imajo običajno svoj praznik, jurjevanje. Slovenska zamejska skavtska organizacija SZSO je kljub ukrepom za zaježitev okužbe s koronavirusom pripravila še eno posebno presenečenje – doživet praznik, ki je številne brate in sestre velike skavtske družine iz Goriške in Tržaške povezal prek Youtuba. Po Skavtski pesmi, ki jo je odpela (skavtska) družina Cotič z Vrha Sv. Mihaela, je 26. aprila ob 10. uri vse navzoče najprej pozdravil načelnik SZSO Milko Di Battista. Letošnje praznovanje je zaznamovano z znanimi ukrepi, ki od vsakega posameznika zahtevajo veliko mero "samodiscipline in odrekanja", je dejal. Golo upoštevanje pravil bi bilo samo po sebi prazno, ko bi skavti ne imeli tudi nekega višjega vodila, ljubezni do sočloveka. "Z ljubeznijo je vsako odrekanje lažje, cilji so bližji in dosegljivi". Pri izpolnjevanju vsakdanjega poslanstva naj nam vedno pomaga skavtska obljuba, ki jo vsako leto obnavljamo na dan jurjevanja, je še zatrdil. Duhovni asistent za Tržaško g. Anton Bedenčič je dodal, da smo skavti vajeni

živeti polno življenje v naravi. Sveti Jurij, mogočen svetnik, naj nam bo v tem trenutku v zgled. On, ki je bil neustrašen, zvest in plemenit, je po legendi premagal strašnega zmaja. Bodimo podobni njemu, saj "v vsakem izmed nas prebiva zmaj ... Če bomo močni, bo-

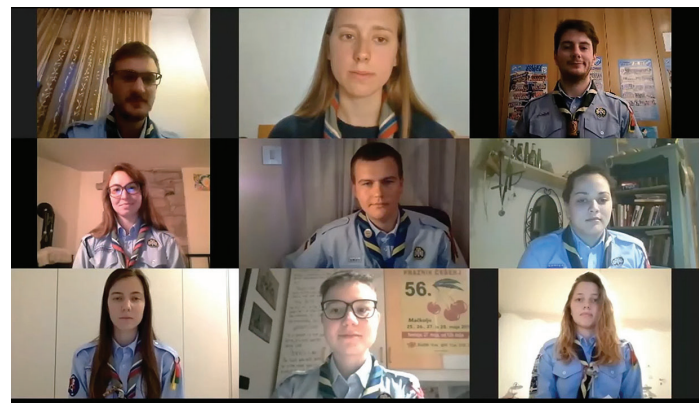
blagoslovitev skavtskih rut. Rute niso znamenje, da smo nekaj posebnega, je dejal, a znamenje hvaleženosti za veliki Božji dar, da pripadamo "svetovni družini skavtov, ki ima poslanstvo živeti ljubezen do Boga, bližnjega in narave, ki je velik Božji dar. Ruta je



mo zmagali". Na videoposnetku je nato dvanajst voditeljev na kratko spregovorilo o glavnih načelih skavtske obljube, skavtskih simbolih in skavtskem stilu življenja. Duhovni asistent za Goriško msgr. Renato Podbersič je opravil še eno pomembno dejanje, ki se opravlja na 1. maj:

klic in opomin k izvrševanju skavtskih obljub". Skavtska ruta nas opominja na skavtska dejanja, ki naj jih opravljamo, je klic, da od obljub redno prehajamo k dejanjem, da ljubimo Boga in bližnjega z vsem svojim življenjem. Skavtsko ruto zato nosimo s ponosom in veseljem, da nas je Gospod

poklical med skavte! Dogajanje se je nato preselilo "v živo" v cerkev sv. Roka v Nabrežini, kjer so v prezbiteriju bili - poleg župnika g. Karla Bolčina - nekateri skavtski voditelji. Skupaj so v imenu celotne organizacije vodili - z zaščitno masko - neobičajno, sproščeno in res praznično doživeto skavtsko mašo. Voditelji sta vse, ki so stali pred ekrani, uvodoma povabili, da bi predenj postavili skavtske rute, kosček s kruhom, telefone in - najmlajše člane organizacije - tudi risbice, da je od doma marsikdo pel z njimi). G. Bolčina je v uvodu v mašo priznal, da je tokrat prvič v življenju daroval sveto mašo z masko. "Maša ni maska, maša je v srcu. Srce pa nima nikoli maske. Včasih jo ima, ko ga



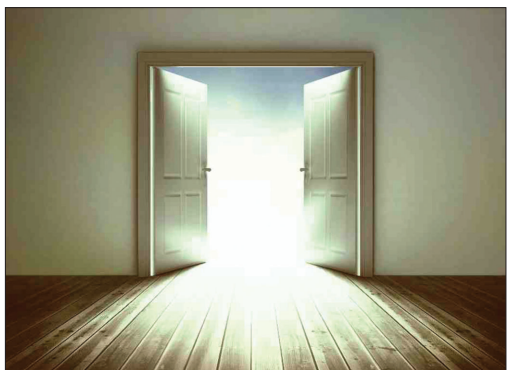
ovije greh". Ruta je znamenje obljube, izraz našega zaupanja v Gospoda, drug v drugega. "Greh zasenči srce" in včasih tudi našo obljubo. Toda Jezus nam zagotavlja, da nam grehe odpušča in nas spreminja v zavzete skavte, polne kristjane, dobre ljudi. V homiliji o dveh učencih na poti v Emavs je g. Karlo dejal, da smo tudi skavti - kot omenjena učenca - včasih razočarani, morda tudi nad taborom, od katerega smo pričakovali kaj drugega, kaj več. Ko se jima je nepričakovano približal Jezus, sta z njim hodila in ga šele kasneje spoznala - ob mizi. Pri Jezusu, ob kruhu in vinu, začutimo, da tudi takrat, ko smo v življenju razočarani, nas Gospod dviga. "Jezus nas opogumlja, nas tolaži ... Danes se nam v evharistiji daje zato, da bi spet začutili, da je življenje skupaj z Njim lepo in da se, tudi če včasih doživljamo razočaranja, ob Njem razjasni". Danes smo vsi srečni, čeprav smo fizično ločeni, vendar povezani kot ena

družina. Jezus je tisti, ki nas povezuje - duhovno, v upanju, pa tudi fizično. Pri sooblikovanju svete maše (za tehnično plat je poskrbel Jurij Lavrenčič) so sodelovali številni skavti tudi tako, da so napisali prošnje; navzoči voditelji so namreč brali iskrene in srčne molitve posameznih vodov. Po obhajilu pa smo na ekranu lahko videli risbice volčičev in volkuljic, polne hvaleženosti za vse darove, ki jih prejema v tem času. In na vrsto je prišel tudi svečan trenutek obnovitve skavtske obljube. Ob koncu obreda je g. Karlo še blagoslovil kruh, ki so ga tisti, ki so spremljali mašo, v začetku postavili pred ekran. Voditeljica je še povedala, da bo drugi del letošnjega skavtskega praznika oz. taborni ogenj na sporedu 1. maja ob 17. uri. Kdor ga želi spremljati, bo našel povezavo do Youtube strani na spletnem portalu www.szso.org. "Ostanimo doma in bodimo zdravi!"

DG

Misel na 4. velikonočno nedeljo Vrata v nebesa

Četrto velikonočno nedeljo imenujemo tudi "nedeljo Dobrega Pastirja", kakor je Gospod Jezus Kristus označen v 10. poglavju Janezovega evangelija, navadno pa se na to nedeljo moli za nove duhovne poklice in za svetost ter stanovitost poklicanih. Ko pa govorimo o začetku tega poglavja Janezovega evangelija, imamo še en pomemben simbol, ki je simbol vrat. Vedno imamo neke razdelitve, oddelke, prav vrata pa so tista, skozi katera prestopimo prag v neko drugo resničnost. Že v hišo normalno vstopimo skozi vrata, tat pa seveda raje poišče drug vhod ali pa vrata vlomi. Če bi sami lazili skozi okno v hišo ali stanovanje, bi izpadli vsaj čudno, če nas že ne bi kdo imel za tatove, ker pač ne bi šli normalno skozi vrata. V svetišče tudi vstopamo skozi vrata in imamo ta privilegij samo od Kristusa naprej, saj prej ljudstvo nikdar ni imelo vstopa v samo svetišče, krščanstvo pa je prineslo ne samo to, da lahko vstopi, temveč se celo pričakuje, da vstopi čim pogostejše v svetišče. Govorimo torej o ločnici med posvetnim in svetim, ko iz ene resničnosti stopimo skozi vrata v drugo. Ne bomo se sicer preveč s tem ukvarjali, a je dandanes prišlo do precejšnjega zabrisanja ločnice med eno in drugo resničnostjo, kar seveda ni prav. Podobno sicer velja tudi v samem svetišču, kjer imamo ločnico, kakor je bilo v templju, med svetim in presvetim, ki je t. i. prezbiterij ali "sanctuarium", kakor je še druga označba. Tako pridemo do same ovčje staj, ki je bila na Bližnjem vzhodu



del katoliške Cerkve, saj govori Dobri Pastir sam, da ima še druge ovce, ki niso del te staje, a želi, da bi bile. Tu seveda misli na vse ljudi, ker je odrešenje namenjeno vsem, a je dar seveda potrebno sprejeti. Kristus pa je tudi vrata v večnost, in nebesa, ki so, kakor je povedano že na samem začetku, ločena od zemlje, pa je potrebno skozi vrata, vemo pa, da so po človekovem padcu ta bila zaprta in zastražena. Samo po Kristusu tako pridemo v raj, "Vrata nebeška" pa po pravici pravimo tudi njegovim deviški Materi Mariji, ki jo bomo v maju še posebej slavili. Ona je tista, ki nas vodi k edinim praviim vratom, vendar pa vemo, da nam odpira poti, kjer so zaprte, oz. nam pokaže, da obstaja vselej še možnost, dokler živimo na tem

svetu, dokler dihamo, kakor nam je dejal sv. Avgustin. Izven Cerkve torej ni rešitve, kakor pravi pravilo, saj četudi bi se kdo rešil, se to vselej zgodi po Cerkvi in po Kristusu, le da to ni redni način, ampak izredni. Samo Bog ve za tiste, ki se rešijo po tej poti. Torej ne samo po Kristusu, ampak tudi po njegovi Cerkvi, saj vemo, da ne more biti glave brez telesa. Misijska dejavnost vseh članov oz., še bolje, členov Cerkve, je še kako pomembna, zato je treba svojo vero tudi kazati, najpomembneje, a tudi o njej govoriti, jo oznanjati. Tako se vračamo k pomembnosti tega prostora ali zgradbe, kjer so

ovce. Seveda moramo paziti, da na Cerkev gledamo v celoti, kjer je njen nevidni del še precej večji in številnejši od vidnega dela, a vendar je vidnost ključnega pomena. Zato imamo papeža in skofe, ki so nasledniki apostolov in zato največji pastirji, ki nam jih Gospod daje, zato pa imajo tudi pastirsko škofovsko palico, potem pa imamo še duhovnike, ki s (m) o pastirji na bolj lokalni ravni, po župnijah, svetiščih in drugih cerkvenih resničnostih. Vsi seveda morajo in moramo slediti pravemu pastirju. A ko govorimo o vratih, je zlasti pomembno, da s (m) o posvečenih varuhi in delivci sredstev odrešenja, ki so pa sveti zakramenti. Zakramenti so Kristus sam in so vrata do nebes, ker po njih lahko prejmemo Božjo milost, seveda ob ustrezni pripravljenosti. V tem času zato goreče molimo, prosimo, se postimo, se mrtvičimo in zadoščujemo, da bi lahko čim prej spet imeli normalen dostop do zakramentov, naredimo čim več, da jih bomo dostojno in vredno prejeli, kakor tudi molimo za svetost in stanovitost vseh pastirjev.

Andrej Vončina

KAJ NAM HOČE POVEDATI KORONAVIRUS? (5) PRIMOŽ KREČIČ

Prehod v drugačen čas

Postni čas je bil letos poln žrtev, odpovedi, samote. Morali smo odgovorno sprejeti omejitve zaradi epidemije. Tudi **Velika noč je posebna, izredna** v vseh 2000 letih krščanstva. Še nikoli niso bile v tem času cerkve prazne. Nekaj so k povezavam pripomogla sredstva javnega obveščanja in telefoni. Vendar se zakramenti ne morejo podeljevati na daljavo, potrebna je prisotnost. Ob vsem tem smo povabljeni k premisleku. Zgodovinski čas je pomemben in ga moramo **gledati tudi z očmi nadnaravnega**. Občutili smo krhkost svoje človeškosti, vidimo, kako so moči omejene, nimamo pogleda v prihodnost. Čas posta in Velike noči je pomemben, **zaradi prehoda**, ki se odkriva pri tem. Svet, ki ga nekako zapuščamo, ni poznal resničnega veselja nad življenjem, življenje je bilo precej mehanično, čeprav se je mnogim dobro godilo, manjkalo je pogled v prihodnost, upanje. Premalo resno smo prebrali pomen propada komunizma, prav tako nerodno beremo konec globalnega potrošništva, ki smo ga živeli do zdaj. Še vedno je prisotna **nova religija brezčutnosti**, ki vodi ljudi k umiranju brez kesanja. Ob sporočilu, da je nekdo umrl, navadno slišimo opazko, samo, da ni trpel. Potem se ljudje trudijo čim prej pozabiti. Odhaja svet z mnogimi lažmi in sebičnostjo, z blagostanjem in osamljenostjo. **Nebo je reklo: konec, stop. Bomo to slišali?** Post in Velika noč nam pomagata, da bi se to zgodilo.

Epidemijo koronavirusa moremo videti kot priložnost za osvoboditev od vsega, kar ni odprto za življenje in za Boga. Ko se je papež Benedikt XVI. vračal iz Fatime, je povedal, **da vse napovedi še niso izpolnjene**, zlasti še en del tretje skrivnosti. V tej je napovedan križev pot Cerkve, porušenje starega sveta, boj z zlom sveta in mučeništvo. Ni le napovedan zlom starega sveta, ampak tudi **začetek gradnje novega**. O tem, da je po dolgem obdobju kuge

v drugem stoletju nastopilo nenavadno dolgo obdobje miru za kristjane in Cerkev, je opozorila Marta Sordi.

Zato moramo spremeniti miselnost. Najprej, da se pod vodstvom Božje besede **podamo v boj z zlom sveta in našim osebnim zlom**, potem, **da ne gledamo nazaj**, kako je bilo v nekdanjem našem Egiptu. Gledati moramo naprej in obenem videti, zakaj se je to zgodilo. Z Božjo pomočjo in medsebojno slogo bomo uspeli ohraniti zvestobo Jezusu in njegovemu odkrivanju obrisov novega sveta. Dovoliti moramo, da nam spregovori na srce.

Z obnovitvijo velikonočnega mišljenja in vrnitvijo k Jezusu **se bodo približali zlasti tisti, ki so zapustili vero**, molitev, maše, ki so padli v ateizem in sekte ter new age duhovnosti. Povabljeni smo, da začnemo resno gledati na življenje, biti odgovorni. Da odpravimo svojo nevero ter upiranje. Včasih **se moramo nad vsem tudi zjokati**, kot je to storil apostol Peter. Vsi pogovori z Jezusom se končajo z vprašanjem, ki ga je dobil Peter po vstajenju: Ali me imaš rad? (Jn 21,17) Treba je prestopiti iz tabora brezbriznih in neodrešenih v skupnost odrešenih in sprejeti Jezusovo ljubezen.

Pri tem **nam Jezus podaja roko**, tako kot je potegnil Adama in Evo iz podzemlja. Potrebuje pa naš pristanek, da se ga oklenemo in mu zaupamo. Tako **bomo bolj ljudje in ne bogovi**, ki si mislijo, da lahko delajo, kar hočejo in nikogar ne potrebujejo. Bog je z nami v življenju in pri tem velikem prehodu, ki ga odpira zgodovinska sprememba. Jezusovi velikonočni obiski se začenejo s pozdravom: Ne bojte se! Papež Frančišek je povedal, da nam želi Velika noč povedati, **da se bo vse dobro končalo**. To ni utvara, je poudaril, ker tudi Jezusova smrt in vstajenje, nista bila utvara, ampak resnica. Njemu moramo zaupati ta čas in bo dobro. Zato pravi tudi na letošnji velikonočni dan: Ne bojte se!



Izziv za razvoj družbenega nauka Cerkve / Brati in razumeti znamenja časa

Spopad za vladanje svetu - Kakšna bo prihodnja ureditev sveta?

Ko se v Sloveniji pogovarjam z ljudmi, so nekateri sveto prepričani, da je bilo na Kitajskem zaradi koronavirusa le okoli 3.000 mrtvih. To naj bi bil dokaz, da voditelji Kitajske komunistične partije (KKP) prekašajo nesposobno evropsko in ameriško vodstvo, kjer je že zdaj mrtvih več deset tisoč ljudi. Ko to pišem (16. 4. 2020), se ZDA približujejo 30 tisoč mrtvim. Predvidevam, da so to izvedeli iz slovenskih medijev. Grem na spletne strani ameriških časopisov in dobim drugačno poročanje: samo v Wuhanu naj bi bilo po nekaterih ocenah (glede na ukinjene telefonske številke, prodane žare in število pogrebov) več deset tisoč mrtvih, na Kitajskem pa več milijonov. Mediji navajajo mnenja in ugotovitve, da OZN sodeluje pri prikrivanjih in lažeh Kitajske, generalni direktor SZO (WHO) Tedros A. G. na škodo drugih favorizira in ščiti Kitajsko, in to kljub temu da ZDA temu mednarodnemu organizmu na leto namenijo med 400 in 500 milijonov dolarjev; WHO ni več mogoče zaupati, Amerika mora najti druge načine za doseganje svojih interesov; potrebno je prekiniti ameriško financiranje WHO; če se WHO obnaša kot Kitajska zdravstvena organizacija, potem naj jo plačuje Kitajska ...

Nekateri slovenski mediji pojejo Tedrosu, direktorju WHO, slavo-speve, ameriški mediji pa poročajo, da je bil član genocidnega komunističnega režima v Etiopiji;

pripadal je maoistični organizaciji FPLT. Obtožujejo ga, da je kot minister za zdravje v Etiopiji prikril epidemijo kolere. Ko je prišel na vrh SZO, je podpiral Roberta Mugabeja, kateremu priče pripisujejo zločine proti človeštvu. Tudi v epidemiji, kateri smo priče, se ni izkazal in je soodgovoren za velikanške zamude pri ukrepanju in razširitev virusa po vsem svetu. Do prve okužbe naj bi na Kitajskem prišlo 17. novembra. Zdravniki, ki so skušali svet obveščati o smrtonosnosti covid-19, so bili utišani, nekateri so izginili. Tedros je še 12. januarja kot papagaj ponavljal stališča KKP. Nasprotoval je ameriškega predsedniku, ki je prekinil letalske povezave s Kitajsko. Šele konec januarja in v začetku februarja je WHO opozorila na resnost situacije. Zanimivo, da je ena izmed najtesnejših sodelavcev Tedrosa tudi Peng Liyuan, žena kitajskega predsednika Xi-ja, torej kitajska prva dama. Znano je, da KKP izvaja politiko "prisiljenih splavov", da prodaja organe ubitih oporečnikov ... Je Tedros kdaj povzdignil glas proti tem vnebovpijočim grehom?

Komu naj verjamem? Ko v različnih medijih spremljam kar precej prispevkov o določenih temi, pogosto ugotavljam, da sem kljub pretirani informiranosti neobgljeni nevednež. Kaj je res in kaj so lažne novice in teorije zarote? Kaj pa če so teorije zarote resnične in je uradna resnica v resnici laž? Glede na izkušnje upravičeno dvomim, da je to, o čemer pišejo me-

diji, laž ali pa le delna resnica. V poročilu o Jezusovem vstajenju bemo, da so judovski voditelji stražarjem plačali veliko vsoto denarja, da so govorili "resnico" o tem, kako so učenci Jezusa ukradli (Prim. Mt 28, 8-15). Za umorjenega Filipa Terčelja so, po pričevanjih, miličniki takoj po umoru rekli, da je prava resnica o njem ta, da je zbežal v Cono A, da "je treba to govoriti". Koliko laži se tudi danes prodaja kot čisto zlato! Zagovarjam pravico do "negativnega pogleda", ki temelji na dejstvih; zagovarjam potrebo po opoziciji, ki vladi gleda pod prste. Prav je, da ima človek drugačno (negativno) mišljenje in v parlamentu zagovarja diametralno nasprotna stališča v primerjavi z vlado, toda ta ne bi smela temeljiti na lažeh. Tu pa bi se morala demokracija, če noče postati "lažna demokracija", končati. Resnična demokracija je možna le, če vsi sprejemamo in priznavamo določene predpostavke. Je družina, v kateri se vsi kregajo in tožijo na sodiščih, lahko srečna in uspešna družina? Veseli me, da se nekateri novinarji v Sloveniji zavzemajo za pravico do kritičnosti, a žal zaznavam in imam občutek (ne delam analiz in to tudi ni moj namen), da pogosto niso kritični in poročajo enostransko. Pričakoval bi višjo kvaliteto in boljše soočenja različnih mnenj in pogledov na resničnost. Kako neobgljeni, omejeni, pristranski in neprofesionalni smo! Ne moremo se zediniti niti o tem, kar se dogaja danes. Koliko bolj je možno pot-

varjati zgodovino.

Zakaj je sploh pomembno razmišljati o teh vprašanjih? Ker poteka spopad za oblast in prihodnjo ureditev sveta. Kdo bo v tem spopadu zmagal? Kakšne bodo posledice? Iz zgodovine poznamo mnoge velike imperije. Bo v prihodnosti prišlo do prve svetovne vlade, ko bo celemu svetu vladal en človek? V nevarnosti smo, če do tega pride, da bo ta vladar le lutka v rokah sebične anonimne svetovne elite. Danes obstaja mnogo poskusov zavzemanja sveta. Islamska revolucija skuša po svetu uveljavljati šeriatsko pravo. Krepi se novo poganstvo, ki temelji na češčenju Mater zemlje (Gaja, Pachamama) in seksualni revoluciji, zagovarjata se vegetarijanstvo in evtanazija. Bo prihodnji svetovni gospodar Kitajska? Potem bi morali pogledati, kaj se dogaja na Kitajskem, da vemo, kaj nas čaka. Pričakoval bi kakšen ekskluziven intervju s Kitajci, ki jim je uspelo zbežati iz Kitajske in so nasprotniki kitajskega režima. Se bo človeštvo odločilo za t. i. "novi humanizem" in "svetovno bratstvo"? Zveni lepo, toda mar ne gre za gradnjo novega babilonskega stolpa, za še en poskus, da človek postane Bog? Novi humanizem, kot ga poznamo, namreč omalovažuje družino, zagovarja teorijo spola, ignorira versko svobodo in pomen narodnosti, zagovarja globalno vzgojo in izobraževanje. Vsekakor taka družba ne bo laična in federalna, temveč imperialna. Cel svet naj bi vodila peščica "razsvetljenih" posamez-

nikov, "napredna avantgarda". Kako bo to potekalo, bi nam moralo biti, glede na zgodovinske izkušnje, jasno. Počasno in neučinkovito reagiranje WHO, pa tudi EU, v času zdajšnje pandemije nas opozarja, da je svetovna elita birokratov lahko skorumpirana in na prvo mesto ne postavlja dostojanstva človeka, temveč le svoje egoistične interese. Taki "transnacionalni" mednarodni organizmi ter njihovi ljudem nepoznani in odtujeni birokrati nikakor niso "svetovna avtoriteta". Videli smo, da se v trenutku krize velike države obnašajo sebično in do manjših držav niso solidarne. Zaradi te žalostne ugotovitve bi morali kristjani še več pozornosti nameniti socialnemu nauku Cerkve, kajti stališča zadnjih dveh papežev, Benedikta XVI. in Frančiška, ki govorita o "svetovni avtoriteti in bratstvu", so v luči zadnjih dogodkov in izkušenj postavljena pod velik vprašaj. Globalizacija bi morala upoštevati določene predpostavke, sicer je iluzija. Novi humanizem res na prvo mesto postavlja človeka in njegovo zdravje ali pa je to le slepilna pripoved za zavajanje množic? Je pomembno le telesno in duševno zdravje? Kaj pa večno odrešenje? Je v središču novega humanizma človek ali Kristus? Kristus je Bog-Človek. Tudi mene ganejo zgodbe obolelih in umrlih, toda mar se ne borimo proti koronavirusu, istočasno pa smo mi sami "koronavirus"? Smo odrešeniki mi? Bomo mi sami, s svojimi sposobno-

stmi, rešili vse probleme tega sveta? Je vse odvisno le od naše organizacije? Kaj je "resnična politična svetovna avtoriteta"? Kaj je "pristno svetovno bratstvo"? Kateri so pogoji, da bo resnično svetovno bratstvo zares udejanjeno? Vprašanja, ki jih poraja čas, v katerem živimo, so milostni trenutek in velika priložnost za nadaljnji razvoj družbenega nauka Cerkve. Verujem, da obstaja še Nekdo, ki deluje, in Nanj pozabljamo. Imenuje se Bog, Stvarnik, Pot, Resnica, Življenje, Lepota, Usmiljenje... Nekateri, ki niso kristjani in nočejo pripadati nobeni religiji, ga imenujejo Višja Sila. Ta "Višja Sila" ni odvisna od volilne podpore in medijske propagande. Bog v končni fazi ni odvisen niti od nas kristjanov, od naše organiziranosti in pastoralne dejavnosti. Ne morejo ga zaustaviti niti naša izdajstva, opustitve misijonskega poslanstva, opustitve dobrega in hudobije. Jezus, ki ni "kralj od tega sveta", je pa Kralj tudi v tem svetu, je vstal od mrtvih, kljub temu da ga je Juda Iskariot izdal, Peter zatajil, kljub temu da so ga judovski voditelji izročili v roke okupatorja in zahtevali njegovo smrt, kljub krivični razsodbi Poncija Pilata - predstavnika "perfektnega" rimskega prava. Jezusa ni zaustavilo niti to, da je bil pribit na križ, niti težak kamen pred grobom niti zapečaten grob niti oboroženi stražarji ... Ne more ga zaustaviti niti lažna propaganda. Zakaj mu ne prisluhnemo? To, kar Kitajski, Evropi in celemu svetu akutno primanjkuje, je Transcendca. Mar še vedno ne razumemo, da bo na koncu, po Božji volji, zmagalo Marijino Brezmadežno Srce?

Bogdan Vidmar



ČE IMAŠ V NAČRTU POMAGATI, TU NAJDEŠ TISTEGA, KI TI POMAGA.

Vrača se TuttixTutti, natečaj, ki nagraduje najboljše zamisli tistih, ki želijo pomagati najbolj potrebnim. Vpiši svojo župnijo in predstavi svoj **solidarnostni projekt**: lahko boš osvojil sredstva* za njegovo uresničitev. Če se hočeš udeležiti, je dovolj, da organiziraš **formativno srečanje** o ekonomski podpori katoliški Cerkvi in predstaviš družbeno koristen načrt v korist svoji skupnosti. Pogovori se z župnikom in informiraj se na tuttixtutti.it

Že 10 let tisti, ki sodelujejo, omogočajo drugim, da zmagajo.



Natečaj organizira Urad C.E.I. za promocijo ekonomske podpore katoliški Cerkvi



POGOVOR Silvan Ferfolja, čebelar

Zdravje in preživetje čebel sta odvisni od vseh nas

“Ne mogle imeti medu bi čebele, če žela strupenega ne bi imele” - tako pravi stari slovenski pregovor. Čebele so ključni opraševalci v ekosistemi, in vendar o njih v zadnjem času žal čedalje več beremo predvsem v zaskrbljujočem kontekstu množičnih poginov. Brez čebel ni življenja in biti čebelar je zagotovo posebna čast. Da bi o teh koristnih živalicah, medenih izdelkih in ne nazadnje tudi o čebelarjih izvedeli čim več, smo se pogovorili s Silvanom Ferfoljo, čebelarjem iz Doberdoba.

Gospod Silvan, a mi lahko zaupate, koliko let se že ukvarjate s čebelarstvom?

S čebelarstvom se ukvarjam že dvaindvajset let.

Kako, da ste se se to odločili? So se s čebelarstvom ukvarjali že vaši predniki?

S čebelami sem se začel ukvarjati naključno. Moj brat je imel par panjev v Bazovici in, ko je šel na daljše potovanje, me je prosil, ali lahko poskrbim za njegove čebele. Tako se je začela zgodba. Panja sem prinesel v Doberdob in čebelarstvo me je kmalu navdušilo. Počasi sem si pripravil vedno več panjev, ki jih danes imam na različnih lokacijah. V Doberdobu imam tri stojišča, druga imam v Križu, Rubijah, Grojni in v Mersinu, vasi pod Matajurjem.

Se v vaši družini samo vi ukvarjate s čebelarstvom?

S čebelarstvom se ukvarjam sam. Moja hčerka je farmacevtka in ima že veliko svojega dela, med pa ji je všeč.

Kako ste se čebelarstva izučili? Ste se udeležili kakšnih tečajev?

Začetno mi je veliko pomagal domačin Mario Ferletič – njegove dragocene nasvete pri svojem delu upoštevam še danes, že kmalu pa sem začel slediti tudi strokovnim tečajem in simpozijem. Brez primerne izobrazbe ni mogoče dobro delati. Na tečajih se soočam z drugimi čebelarji in se vedno česa novega naučim. Stalno se izpopolnujem in sodelujem tudi na raznih natečajih in tekmovanjih, tako na deželni kot na državni ravni.

Imate tudi podjetje in svojo blagovno znamko?

Podjetje sem ustanovil prav kmalu, verjento je bilo leta 2004, ko sem že imel okoli dvajset panjev. Prepričan sem, da imam na Krasu odlične proizvode, ki bi jih moralo spoznati čim več ljudi, ne samo domačini. Svojo dejavnost sem ustanovil prav zato, da bi mojo blagovno znamko, moj med, okusili tudi ljudje, ki ne živijo v okolici Doberdoba. Moj cilj je pridelati odlični kraški med. V družinskem krogu imam podporo in pomoč – skupaj smo si zamislili blagovno znamko, logo in uredili spletno stran. Med prodajam trgovinam, kmečkim turizmom, domačinom in drugim strankam iz vse Italije. Ljud-

je pridejo k meni na dom ali pa naročajo po telefonu in jim nato proizvode pošljem na dom.

Katere medene izdelke pridelujete?

Pridelujem med, cvetni prah, matični mleček, nekaj propolisa in vosek za sveče. Vse, kar je vezano s čebelarstvom.

Je prejel vaš med kakšno pomembno priznanje?

Moj med je v letih prejel več državnih in mednarodnih priznanj. Na mednarodnem natečaju v Sežani sem večkrat prejel zlato in srebrno nagrado za svoj cvetlični med, v Sacileju prvo nagrado za cvetlični med, priznanje za med iz velikega pajesena, prvo nagrado v kategoriji posebnih vrst medu in priznanje za najboljši med izmed vseh tistih prijavljenih na natečaju. V letih se je zvrstilo veliko zlatih in srebrnih priznanj. Prejel sem tudi odličje na deželni ravni in leta 2016 prvo nagrado za najboljši cvetlični med v Italiji na pomembni prireditvi “Salone del gusto” v Turinu.

Katere vrste medu pridelujete?



te? Na katerega ste najbolj ponosni?

Pridelujem več vrst medu. Lahko omenim npr. rešeljikov med, cvetlični pomladanski, akacijev, med velikega pajesena, trnov, oz. med navadnega bodčeca, lipov, kostanjev, med rujeve mane, regratov, gozdni. Ponosem sem na vse svoje delo, na to, kar imam, zasluga pa gre samo čebelam, ki opravljajo največje delo – pri tem sem jaz samo posrednik. Ponosen sem na medovnice, ki prihajajo iz slovenskih panjev AŽ – Alberti Žnidaršič. Ta proizvod se zelo razlikuje od ostalih, saj ima poseben vonj in okus.

Kateri je vaš najljubši med?

Moj najljubši je nedvomno cvetlični med, ker ta vrsta medu je edinstvena, v sebi nosi značilnosti ozemlja, na katerem je nastala. Če vzamemo kot primer akacijev med, mora imeti ta vrsta točno določen okus, barvo

in vonj, cvetlični med pa je vedno drugačen, spreminja se. Meni je všeč raznolikost, vsakokrat hočem imeti kaj novega, posebnega.

S katero vrsto čebelarstva se ukvarjate? Uporabljate antibiotike? Kakšna je razlika med konvencionalnim in ekološkim čebelarstvom?

Ukvarjam se s konvencionalnim čebelarstvom. Večjih razlik med konvencionalnim in ekološkim čebelarstvom ni, v glavnem so te v zdravljenju, ki jih lahko čebelarji uporabljamo pri zdravljenju čebel, v barvah, ki jih uporabljamo za barvanje panjev, in seveda v lokacijah, na katerih se

čebele lahko napadejo različne bolezni. Med temi je huda gniloba: v tem primeru moramo čebeljo družino uničiti ali čebele postaviti na roj, to se pravi jih prenesti v nov panj z novim satovjem in novim voskom ter jih nakrmiti z neoporečnim, čistim medom. V starem panju mora-



mo uničiti zalego, med, satovje in ves notranji material. Druge bolezni so še poapnela zalega, evropska kuga in različne viroze. K sreči se te bolezni ne pojavljajo pogosto, v največji nevarnosti pa so čebele tistih čebelarjev, ki ne skrbijo za svoje panje in imajo staro satovje, v katerem se nabirajo virusi. Čebele se včasih lahko okužijo, tudi ko “ropajo” v tujih panjih.

Kateri je v naravi največji sovražnik čebel?

To je nedvomno človek! Vsak človeški poseg ogroža življenje čebel. Govorim o škropljenju in intenzivnem kmetijstvu. Kemikalije gredo v zemljo, v vodo in na rastline. Velikokrat se zgodi, da imajo čebele, ki se

ustavijo na škropljenih rastlinah, hude posledice na nevrološkem sistemu – postanejo zmedene in ne najdejo več poti do svojega panja ali celo umrejo po nekaj urah. Posledice so res hude. Kateri so najboljši pogoji za pridobivanje kakovostnega medu?

Nedvomno je najboljši pogoj za dober med čisto okolje, oddaljeno od industrijskih obratov, avtocest in področij, na katerih se izvaja intenzivno kmetijstvo. Tudi vreme vpliva na kakovost medu. Letos npr. zaradi suše rastline ne proizvajajo zadostne količine nektarja in se morajo zato čebele zelo truditi, da naberejo zadostno količino.

Imate več vrst čebel? Koliko čebel in koliko panjev imate?

V glavnem imam dve vrsti čebel. Naše ozemlje je kot “blazinica” med ozemljem kranjske sivke, ki je prisotna v Avstriji in Sloveniji, in tistim, na katerem živi pretežno italijanska rumena čebela. Trenutno imam okoli sedemdeset, osemdeset panjev; preden bom zazimil čebele, pa bi jih moral imeti nekaj več kot sto. V vsakem panju je družina, ki jo sestavlja približno 50.000-60.000 čebel z eno matico – redko kdaj se zgodi, da sta v družini dve matici. Panje redno vzdržujem, čistim in prebar-

vam. Italijanski panji trajajo največ deset let, slovenski, AŽ panji, pa so zelo vzdržni, trajajo tudi do 150 let. Panje sanificiram ob potrebi, v primeru, da družina pogine, rutinsko pa vsaki dve oz. tri leta.

Ali tudi vi selite čebele ali jih imate samo doma?

Svoje panje prevažam. Na Krasu pridobivam odličen proizvod, stranke pa me povprašujejo po različnih vrstah medu, zato moram panje seliti v kraje, kjer raste določeno drevje, kjer so določene vrste rastlin. Pri nas lipe in kostanja ni ... Za postavitev panja na določen kraj je potrebno najprej dovoljenje gospodarja zemlje, nato moramo selitev javiti našemu konzorciju, vsi podatki gredo v posebno datoteko in konzorcij jih posreduje orožnikom, finančni straži in gozdarjem. Katere so glavne faze pridelave medu?

Vse se začne s pobiranjem medišča, ki je vrhnji del panja, v katerem čebele hranijo med. S posebnimi vilicami prebodemmo voščene pokrovice celic, da se lahko med izcedi iz njih. Satovje damo v napravo, točilo, ki se vrti z električnim pogonom. Točilo ločuje satovje od medu, ta pa se nabira na stenah točila. Med se nabere



v posodi in nato ga lahko prečedimo s sitom, da odstranimo ostanke voska in čebel. Proizvod mora v posebnih sodih zoreti 15-20 dni, končno pa ga pretočimo v kozarce in nanje prilepimo našo nalepko.

Ali mora biti po vašem mnenju čebelar tudi botanični strokovnjak?

V določeni meri moramo rastline poznati. Osebnost se nimam za strokovnjaka, lahko pa rečem, da mora nujno biti čebelar dober poznavalec rastlinskih vrst. Vedeti moramo, kje in kako raste določena rastlina, kdaj cveti in katere potrebe ima – to so osnovne stvari, ki jih moramo poznati.

Kakšno je trenutno stanje čebelarstva na našem območju? Katere so glavne težave?

Čebelarstvo na našem območju je na visokem kakovostnem nivoju, glavne težave pa predstavljajo neizobraženi čebelarji, ti, ki ne sledijo resnim tečajem in se ne udeležujejo simpozijev. Takih “čebelarjev” je veliko, ti večkrat zanemarjajo čebele in povzročajo širjenje bolezni.

Ali menite, da število čebel v primerjavi s preteklostjo upada? Čebelam res grozi izumrtje?

V naravi lahko opažamo znatno znižanje števila čebel, zanimivo pa je dejstvo, da je čebelarjev z veliko količino panjev vedno več. V naravi čebele umirajo,

ker nimajo več čistega življenjskega prostora, čebelarjem pa umre veliko družin, še posebno v panjih ob površinah, kjer kmetje izvajajo intenzivno kmetijstvo. Čebele niso več tako odporne, kot so bile včasih, ker ne živijo več v ekološko čistem prostoru.

Je kaj, kar lahko naredi v pomoč čebelam vsakdo izmed nas?

Vsak posameznik se mora zavestno vrednosti čebel. Brez čebel ni življenja, 80% celotne pridelave hrane, zelenjave in sadja je odvisno od opraševanja, ki ga opravljajo čebele. Vsi bi se morali izogibati uporabi strupov in sprejev proti mravljam in žuželkam – sploh se ne zavedamo, kakšno ogromno škodo povzročamo. Vsi bi se morali bolj odgovorno obnašati.

V trenutnem kriznem stanju se lahko sploh ukvarjate z vašimi čebelami? Kakšna bo po vašem mnenju letošnja letina medu?

Čebelarji imamo posebno dovoljenje, zato lahko nemoteno krožimo od enega stojišča do drugega. O letini ne morem še veliko povedati, račune bomo delali konec leta. Za nabiranje vsake sorte medu je primerno določeno obdobje: v teh dneh bom točil spomladanski med, za dvajset dni bi morala priti na vrsto akacija. Akacija bi morala cveteti sedaj, napovedan pa je

dež, ki cvetenju škodi, tako za to sorto predvidevam, da letos ne bomo imeli dobre letine. Po drugi strani je suša naredila večjo škodo, ker rastline ne proizvajajo dovolj nektarja in se zato čebelje družine ne razvijajo, kot bi morale. Osebnost točim med šestkrat, sedemkrat letno, pozimi pa čebele zaidejo v gručo v svojem panju – v primeru mrzle zime tam mirujejo, če pa je zima mila, so čebele nemirne in ne prezimijo dobro.

Kaj pričakujete za prihodnost vašega podjetja?

Z velikostjo, trenutnim razvojem svojega podjetja sem zadovoljen. Kot amaterski čebelar, upokojenec, lahko po zakonu oskrbujem največ 104 panje. V primeru, da bi jih hotel imeti več, bi se birokratski stroški znatno povišali. Moj glavni cilj oz. srčno upanje je, da bo naš med, med iz kraške pokrajine, vedno bolj ovrđenoten in poznan. Med ni samo hrana, pomembni so zdravilni učinki in pozitivne posledice, ki jih prinaša na človeški imunski sistem. Človek, ki redno uživa med in medene proizvode, je dosti bolj odporen proti obolenjem, pomembno pa je, da kupujemo med, ki je nastal na našem ozemlju, o katerem točno poznamo izvor, tisti med, ki so ga pridelale naše čebele, točili pa poznani čebelarji.

Hvala za pogovor!

Katja Ferletič

POGOVOR Mauro Leban, ravnatelj Mladinskega doma

V upanju na boljše čase iščejo najboljše rešitve

V lepih pomladnih tednih je dvorišče Alojzijevega v ulici Don Bosko v Gorici prazno. Otrok, za katere ponavadi med šolskim letom v popoldanskim urah skrbi društvo Mladinski dom, seveda ni. O društvu in tem, kako so prilagodili njegovo delovanje v kriznem času koronavirusa, smo se pogovorili z ravnateljem Mauirom Lebanom.

Kako MD doživlja to krizno obdobje, ki se že kar vleče?

Doživljamo ga tako kot mnoge druge sorodne ustanove v podobnem stanju. Z razliko od navadnih društev imamo mi ponavadi pouk za otroke. Naše delo je vsakodnevno namenjeno članom. Ko so nastopili restriktivni ukrepi, smo v začetku, ko so šole zaprle vrata, teden dni še imeli jutranji pouk. Družinam smo skušali priti naproti na tak način. Ko pa je bilo prepovedano še zbiranje otrok, smo prekinili s tem in ponudili gojencem možnost, da jih vzgojiteljice spremljajo "na daleč", preko spleta. Za tako obliko dela se sicer niso prijavi vsi. Ti gojenci, tako osnovnošolci kot

srednješolci, so nekajkrat tedensko v stiku z vzgojiteljico: opravljene naloge ji pošiljajo po mailu ali whatsappu, nato prejmejo odgovor. Če imajo potrebo po daljši, osebni razlagi, se slišijo tudi telefonsko. Storitve pošolskega pouka je torej v tem trenutku za nas prilagojena na tak način, seveda okrnjena.

Pouk poteka samo individualno ali morda tudi skupinsko?

Poteka samo individualno. Z osnovnošolci se s tem gotovo veliko ukvarjajo starši, ki pošiljajo naloge in v odgovor prejmejo popravljene.

Koliko mladih ste imeli letos?

Letos smo imeli 32 vpisov. Za prirejeno obliko pomoči pri pouku, ki se je začela 9. marca, se je javila slaba polovica.

Koliko vzgojiteljev imate?

Do konca te sezone imamo tri vzgojitelje. Ena vzgojiteljica je s 1. aprilom šla na porodniški dopust. Druga vzgojiteljica ima izrecno nalogo, da spremlja pouk



otrok, za tretjega pa smo izkoristili možnost, da je šel v dopolnilno blagajno; do konca tega meseca imamo to možnost, potem bomo videli kako naprej. V kratkem bo imel naš odbor prek videokonference sestanek, na katerem bomo morali odločiti o marsičem. Težave še bodo, ker v tem šolskem letu se otroci ne bodo vrnili v šolo, prav tako bomo

imeli težave tudi mi, da bi z jamčili otrokom možnost jih zbirati v popoldanskih oz. jutranjih urah. Glede na to, da še ni povsem jasno, ali se bo šolski pouk kolikor toliko normalno ali pa prilagojeno začel v septembru, sedaj iščemo oblike, kako bi nadaljevali svoje delo, če ne tako, kot to delamo doslej.

Ti si kot ravnatelj redno v uradu?

V glavnem delam od doma, saj je upravno delo zelo okrnjeno. V urad grem občasno, da pobrem pošto in opravim, kar je nujno. Veliko je stikov z raznimi servisi, uradi, komercialistom, deželnim združenjem, ki koordinira delo prostovoljnih društev, itd. Tudi vzgojiteljica dela od doma?

Da, ta, ki trenutno spremlja otroke, to dela od doma. So pa še odprta vprašanja. Odbor še ni sestavil točno določene strategije. Za zdaj še malo "tavamo", sproti ugotavljamo, kaj se bo dalo narediti in česa ne, v pričakovanju na kakšno novost. Problem je tudi vprašanje javnih podpor, če bodo ostale v takšnem obsegu, kakršnega smo pričakovali, ali ne. Seveda se trudimo, da bi zajamčili delovna mesta, bo pa to seveda odvisno od prispevkov in prihodkov.

/str. 12
Danijel Devetak

Obvestila

Feiglova knjižnica sporoča, da so knjižničarke od ponedeljka do četrtega, od 9. do 12. ure, na razpolago za pošiljanje skenov gradiva za študijske potrebe in za informacije. Naročila po elektronski pošti (gorica@knjiznica.it) ali po telefonu (0481 531733).

Darovi

Za mlade družine v stiski: v spomin na dragega strica in svaka Karlota Primožiča, darujeta družini Matija in Marko Blažič, družina Bogdan Šuligoj 200 evrov ter Silvan Primožič 150 evrov.

Cestitke

Na Solkanskem polju smo v petek, 24. aprila, spet veselo nazdravili. Naša **Cinzia**, draga žena, mama in snaha, skrbna in natančna soupraviteljica Silicanuma, je slavila rojstni dan. Še veliko zdravih, zadovoljnih in uspešnih poslovnih dni ji želimo vsi, ki jo imamo zelo radi: mož Jadran, sin Aaron z željo, da bi ga mama še naprej tako potrpežljivo in ljubeče spremljala na sprehodih nad bregom bistre Soče, ter Marica in Anton Podveršič. Voščilom se pridružujemo vsi prijatelji iz Goriške.



RADIO SPAZIO vrata proti vzhodu

(od 1. maja 2020 do 7. maja 2020)

Radijska postaja iz Vidma oddaja na ultrakratkem valu s frekvencami za Goriško 97.5, 91.9 Mhz; za Furlanijo 103.7, 103.9 Mhz; za Kanalsko dolino 95.7, 99.5 Mhz; za spodnjo dolino Bele 98.2 Mhz; za Karnijo 97.4, 91, 103.6 Mhz; na internetu www.radiospazio103.it. Slovenske oddaje so na sporedu vsak dan od 20.00 do 21.00. Spored:

Petek, 1. maja (v studiu Niko Klanjšček): Zvočni zapis: posnetki z naših kulturnih prireditev - Glasba iz studia 2.

Sobota, 2. maja (vodi Ezio Gosgnach): Okno v Benečijo: oddaja v benečanskem, terskem, rezijanskem in zilijskem narečju.

Nedelja, 3. maja, ponovitev oddaje Okno v Benečijo.

Ponedeljek, 4. maja (v studiu Katja Volpi): Bližnji rzhod. Egipt

Torek, 5. maja (v studiu Matjaž Pintar): Utrinki v našem prostoru - Glasbena oddaja z Matjažem.

Sreda, 6. maja (v studiu Danilo Čotar): Samotni pastir: Človek v samoti. - Izbor melodij.

Četrtek, 7. maja (v studiu Andrej Bavcon): Četrtek večer z glasbo - Zanimivosti, obvestila in humor.

POGOVOR Matej Durcik, trgovec

"Največ mojih strank je prihajalo iz Slovenije"

Na goriškem Travniku, zraven stavbe, v kateri ima sedež naše uredništvo, ima semenarno prijazen trgovec Matej Durcik. Z njim smo se pogovorili o delovanju njegove trgovske dejavnosti v trenutnem težkem obdobju.

Koliko let že imate trgovino na Travniku?

Trgovino sem odprl leta 1984, pred tem je moj oče Darko imel semenarno v Gosposki ulici.

Kako to, da ste izbrali tako vrsto trgovine?

Nasledil sem svojemu očetu, povsem naravno mi je bilo prevzeti njegovo dejavnost v svoje roke. Oče je vsekakor še dolgo let delal z mano, njegova pomoč pri vodenju dejavnosti je bila zelo dragocena.

Ali je vaša dejavnost od začetka epidemiološke krize ves čas odprta?

Po 11. marcu je bila moja trgovina tri tedne zaprta. Tisto je bilo obdobje, v katerem bi morali ljudje kupovati in saditi krompir ter čebulo. Imel sem veliko količino teh pridelkov v skladišču, žal pa se je vse pokvarilo. Tudi prodaja semen se je občutno znižala. Trenutno je trgovina odprta vsak dan, razen ponedeljka, po običajnem urniku.

Ali vaše stare stranke še vedno prihajajo v trgovino? Imate tudi nove kupce?

Stranke iz Slovenije ne morejo priti do moje trgovine, naši ljudje, zamejci pa še prihajajo. Trenutno imam veliko novih strank. To so pretežno Italijani, ki pridejo mimo trgovine in vidijo cvetje in druge izdelke pred vrati, tako stojijo v notranjost in kaj kupijo.

Kaj kupujejo?

Največ kupujejo sadike, zemljo,

vaze in seveda semena za domače vrtove - radič, solato, peteršilj.

Imate težave z nakupovanjem blaga pri vaših dobaviteljih?



Za zdaj pri dobaviteljih še nisem nabavil veliko novega blaga. Prodajam to, kar imam na zalogi, vsekakor mislim, da ne bo večjih težav. S svojimi dobavitelji sodelujem že dolgo let, z nekaterimi je sodeloval že moj oče. Nanje se lahko zanesem in sporočili so mi, da ne bo nobenih težav z dobavo izdelkov.

Kako zaščitite sebe in svoje stranke pred okužbo?

Nosim zaščitno masko in rokavice. Strankam sem dal na razpolago tudi razkužilni gel, prostor in pult razkužim enkrat na dan. Ljudje lahko vstopijo v trgovino posamezno, pred tem pa, upoštevajoč varnostno razdaljo, čakajo na pločniku pred trgovino.

Je pred krizo prihajalo k vam veliko ljudi iz Slovenije? Občutite omejeno prehajanje meje?

Največ mojih strank je prihajalo iz Slovenije. Lahko bi ocenil, da je bilo dobrih 80% vseh prodaj namenjenih Slovincem iz matične domovine.

Ali je vaša dejavnost utrpela veliko škodo zaradi strogih državnih varnostnih ukrepov?

Nedvomno. Finančna škoda je velika. Predvsem meseca marca, ko je bila trgovina zaprta, je moja dejavnost, v primerjavi z lanskim letom v istem času, utrpela zelo veliko škodo.

Pričakujete pomoč države in bank?

Prošnjo za državni denarni prispevek v višini šeststo evrov sem vložil, žal pa je bilo predstavljenih veliko prošelj, tako da moje niso vzeli v poštev. Verjetno nisem pravočasno predložil prošnje in državnega denarja za pomoč podjetjem je očitno zmanjkalo. Baje nam bo država pomagala pri plačilu najemnin za prostore za marec in april, o tem pa ni še nič gotovega. Gotovo je le, da bomo morali trgovci položnice in najemnine plačati.

Kako osebno doživljate te težke trenutke?

Bojim se okužbe. Strogo se držim varnostnih predpisov in vseh navodil, da bi preprečil okužbo in ostal zdrav. Hvaležen sem, da imam doma svoj vrt in lahko grem malo na zrak. Obdelovali smo vrt ob očetovi hiši, trenutno pa še ne morem do njega.

Katera je prva stvar, ki jo boste naredili, ko se bomo vsi lahko spet svobodno premikali?

Gotovo bom šel na daljši sprehod. Odpravil se bom v hribe, v tiste kraje, kamor sem vedno rad zahajal pred pandemijo. Srčno upam, da bo kriza čim prej mimo in da bodo moja trgovina in druge take podobne dejavnosti preživele ta težki udarec, žal se ne na našem Travniku ostal sam.

Kat

POGOVOR Filip Princi, voznik avtobusa

Med Gorico in Novo Gorico

Tridesetletni Goričan Filip Princi, doma iz Pevme, dela na javnih avtobusnih prevozihi od leta 2016. Leta 2019 je dobil stalno pogodbo in od takrat ima službo v Gorici. Oktobra se je preselil v Novo Gorico oz. Kromberk, zato je med tistimi, ki dnevno prečkajo nekdanjo mejo, kar je zdaj dovoljeno le nekaterim. Prav o tem sva začela pogovor.

Kako doživljaš izredno stanje med dvema Goricama?

Počutim se res čudno, kot vsi, si predstavljam. Stanje in življenje sta res nerealna, saj si nismo predstavljali, da bi nas lahko tako zaznamovalo leta 2020. Neprijeten je občutek strahu v zraku, ko se te bližnji bojijo in obratno.

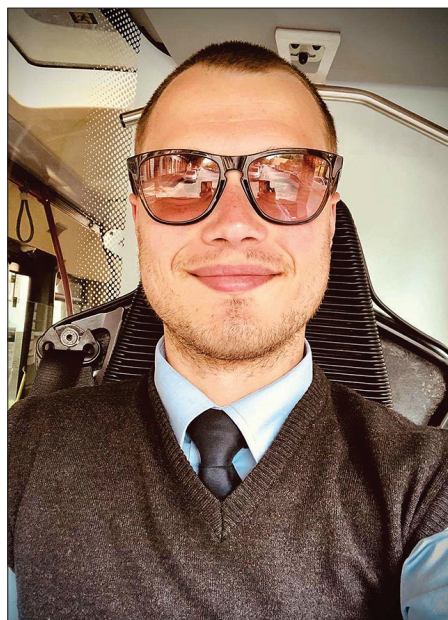
Stanje na meji pa je pretresljivo za naše čase, saj me spominja na obdobje, ko sem bil otrok in smo potrebovali še prepustnico. Mi Slovenci v zamejstvu smo gotovo bolj občutljivi za take prizore. Razumem pa ukrepe matične države, ki je hotela na vsak način preprečiti, da bi stanje ne degeneriralo kot v Italiji, in je na tak način zavarovala svoje državljane. To se je zgodilo tudi, ker so nekateri neodgovorno prečkali mejo, kljub ukrepom, in ne za nujne opravke.

Na začetku je bilo kar precej zmešnjave na meji?

Ja, prva dva tedna je bilo precej zmede, kontrole so bile intenzivne in so nastajali zastoji, tudi po eno uro. Zdaj poteka vse bolj "tekoče". Sicer imam italijanske registrske tablice, tako že od daleč vidim, kako se policaji pripravljajo, da bi me ustavili. Ko pozdravim in začnem pogovor v slovenščini, se pa umirijo. Kljub neprijetnemu delu, ki ga zdaj izvajajo, so zelo prijazni in razumevajoči, tako da smo jim

lahko samo hvaležni. Iz svoje izkušnje zato lahko povem, da za delavce res ni posebnih težav. V Italiji pa imam seveda s sabo vedno potrdilo delodajalca in samoizjavo, kot po pravilih.

V Sloveniji so ukrepi kar bolj



fleksibilni kot pri nas, kajne?

Ja, mislim, da je Slovenija dobro in hitro reagirala glede na stanje. Povedal bom po pravici, moje življenje se ni bistveno spremenilo. Zelo rad imam naravo in individualne športe in v Sloveniji dopuščajo izhod iz hiše. Zato veliko hodim, predvsem na bližnje hribečke (Sabotin, Škabrijel), doma pa sem si uredil plezalno steno, na kateri redno treniram. Vsi so zelo odgovorni, zunaj ni velikih skupin in vsi spoštujejo varnostne razdalje. Srečen sem tudi, da imam doma vrt in njive v bližini, zato imam precej dela, a tudi možnost, da sem na zraku. Pomagata mi Marta in Berta, kozi, ki sem ju pred kratkim kupil. Kar pogrešam, je seveda družjenje s prijatelji ob kavici in obisk staršev v Pevmi. Zdaj jih res zelo malo vidim, če kaj po-

trebujejo, jim nesem in si na daljavo kaj povemo, predvsem none že dolgo ne vidim, ker ima zdravstvene težave in se ji zaradi varnostnih razlogov ne približam.

Kako pa je z delom?

Z razliko od Slovenije, ki je med prvimi ukrepi prav zaustavila javni prevoz, da bi ne nastajale skupine ljudi, se delo v Italiji oz. v Gorici nadaljuje. Sicer z nekaterimi spremembami in omejitvami. Skrajšali so urnike voznikom in avtobusnih linij, zato prevozi delujejo v bistvu do 20. ure. Nočni avtobusni prevoz je seveda ukinjen, prav tako tudi vse "šolske" linije, saj ni pouka in se zato študentje ne poslužujejo avtobusov. To je velika težava, saj, če zmanjšaš število voženj, moraš tudi pustiti del osebja doma. Tako so nekateri kolegi na čakanju. Na podjetju imamo poseben sklad, ki ga uporabljamo prav v takih primerih.

Sklad, kot si lahko predstavljate, ni neizčrpen in nima veliko avtonomije, zato vsi upamo, da se bo stanje čim prej normaliziralo in da bomo lahko začeli spet delati in živeti v primernih razmerah.

Povedati moram, da s kolegi večino dneva vozimo prazen avtobus. Občasno vstopijo starejši, ki morajo do marketa, brezdolci in odvisniki, ki gredo v zavod SERT. Moram pa poudariti, da so pri podjetju takoj poskrbeli za varnost voznikov. Priskrbeli so nam maske in dodali še meter razdalje med voznikom in potniki, tako da se lahko res čutimo varni. Ko bo potnikov zopet več, bo treba verjetno bolj paziti tudi na varnostne razdalje le-teh. Za zdaj nestrpno čakamo na 4. maj in nova navodila.

Matevž Čotar

PG Kranj / Nagrada Slavka Gruma za l. 2020 Prejemnica je Tjaša Mislej

V Prešernovem gledališču Kranj bi moral biti pone-deljkov večer, 6. aprila 2020, odet v slavnosten plašč. Na ta dan bi se moral namreč končati letošnji jubilejni **50. Teden slovenske drame**, osrednji festival uprizoritev, nastalih po slovenskih dramskih besedilih, ki ga PG Kranj prireja s podpo-ro Ministrstva za kulturo in Mestne občine. Žal je širitev epidemije korona-virusa preprečila, da bi zaživela ta pomembna srečanja z gledališčem. Na sklepnem večeru bi med drugimi nagradami podelili tudi prestižno **nagrado Slavka Gruma za najboljše novo dramsko besedilo**. Čeprav festival ni bil izveden v napovedanih dneh in je pre-stavljen na še neznan kasnejši čas, je strokovna komisija, ki so jo sestavljali Matej Bogataj (predsednik), Srečko Fišer in Ame-lia Kraigher, vseeno opravila svojo nalogo in med enainštiridesetimi besedili, ki so se potegovala za nagrado Slavka Gruma, nominirala naslednja besedila: **Izkoristi in zavrz me** Ize Strehar, **Naše skladišče** Tjaše Mislej, **Rabljena roba** Simone Semenič, **Sedem dni** Katarine Morano in Žige Divjaka ter **Vse OK** Simone Hamer. Po temeljitim preverjanju je komisija soglasno odločila, da med nominiranimi besedili letošnjo nagrado Slavka Gruma za novo izvirno slovensko dramsko besedilo podeli **Tjaši Mislej** za dramsko besedilo **Naše skladišče**. V utemeljitvi med drugim piše:

“Štiri nevidne delavke, skladišnice v distopičnem svetu hipersupermegamaksi-marketa, skrite pred očmi kupcev in javnosti prelagajo živilske artikle iz velikih in manjših škatel na poličnike, lepijo deklaracije na uvoženo robo, prekladajo polno in prazno embalažo gor in dol pa spet na-



zaj... v enolično ne-skončnost. /.../ Štiri skladišnice, Evelin, Maria, Suzi in Vera, delajo v stalnem strahu pred izgubo svojih bed-nih služb. Neprestana optimizacija delovnega procesa je dejstvo, izpol-njevanje norme neiz-prosno, vsaka malica se zaračuna posebej, vsak obisk zdravnika je strošek. /.../ Štiri delav-ke, štiri skromne ek-sistence, se svojega po-ložaja jasno zavedajo, a stoično vztrajajo pri enoličnih opravilih: za-radi mezde, ki jo za zdaj

še prejemajo redno. Štiri delavke, vsaka s svojimi željami, talenti, prepričanji, hotenji in zgodbami; vsaka tudi s sanja (rija) mi o boljšem življenju, o spremembah, četudi majhnih in skromnih. Medsebojne naklonjenosti, mala zavezništva in drobni prepiri so tisto, kar edino še osmišlja njihovo existenco, njihovemu delu pa daje nekakšen smisel. Skladišnice v enoličnem del (avnik) u najdevajo svoje drobne sreče, male spodbude in mala veselja. Med sodelavkami vlada toplina, skupaj premorejo dobršno, skorajda zdravo mero samoironije, potrpljenja in humorja, medsebojne tolažbe in podpore. /.../ Svet štirih delavk je zaprta škatla: skladišče je zaprta škatla, v kateri je neznansko število manjših škatel z najrazličnejšimi rečmi z vseh koncev sveta, ki si jih same ne bodo mogle nikoli privoščiti. /.../ Skratka, socialna drama. Samo da je v resnici smešna kot komedija, mogoče celo farsa, ki je v bistvu žalostna. Realistična v slogu, gibka v jeziku in obenem absurdna v maniri. Drama iz našega okolja in časa, obenem pa distopija, ki nam s krožno dramaturgijo dopušča le malo upanja na spremembo in odrešitev.

IK

Akademik in nekdanji predsednik SAZU Poslovil se je France Bernik

V ponedeljek, 27. aprila 2020, so s Slovenske akademije znanosti in umetnosti (SAZU) sporočili, da se je v 93. letu za vedno poslovil akademik, literarni zgodovinar in pisatelj France Bernik. Med letoma 1992 in 2002 je bil predsednik SAZU, od leta 2003 pa njen častni član. Leta 1997 je prejel zlati častni znak svobode Republike Slovenije, leta 2005 je postal častni meščan Ljubljane. Bernik se je rodil 13. maja 1927 v Ljubljani. Realno gimnazijo je končal v Ljubljani leta 1946, diplomiral je na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani iz trinajste (slavistične) študijske skupine leta 1951. Do l. 1957 je bil asistent za slovensko literarno zgodovino na ljubljanski filozofski fakulteti, tedaj je bil izključen iz političnih razlogov in tri leta in pol brez zaposlitve. Od leta 1961 do 1972 je bil tajnik in urednik Slovenske matice, od 1972 do 1999 v Inštitutu za slovensko literaturo in literarne vede Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU (znanstveni sodelavec, višji znanstveni sodelavec in znanstveni svetnik). L. 1971 je postal nazivni docent, 1977 nazivni izredni profesor, 1984 nazivni redni profesor za zgodovino slovenske književnosti. Njegova znanstvena skrb je bila slovenska književnost, zlasti 19. in 20. stoletja, in sicer v evropskem kontekstu. Med prvimi se je po drugi svetovni vojni obrnil proti pozitivizmu, proti sociološkemu, ideološkemu in drugim redukcijam. Pri razlagi poezije je uveljavil notranji pristop z imanentno interpretacijo, pozneje tudi novejša metode, pri raziskavah pripovedne proze pa dognanja sodobne narativistike, so zapisali na spletni strani SAZU.

Objavil je več kot 400 znanstvenih in strokovnih razprav in prispevkov v nacionalnih in mednarodnih revijah. Napisal je 16 knjig: Lirika Simona Jen-



ka (Ljubljana, 1962), Fran Levec (Ljubljana, 1965), Cankarjeva zgodnja proza (Ljubljana, 1976), Simon Jenko (Ljubljana, 1979), Problemi slovenske književnosti (Ljubljana, 1980), Tipologija Cankarjeve proze (Ljubljana, 1983), Ivan Cankar - Monografska študija (Ljubljana, 1987), Slovenska vojna proza 1941-1980 s soavtorjem Marjanom Dolganom (Ljubljana, 1988), Slovenische Literatur im europäischen Kontext (München, 1993), Študije o slovenski poeziji (Ljubljana, 1993), Ivan Cankar - Ein slowenischer Schriftsteller des europäischen Symbolismus (München, 1997), Obzorja slovenske književnosti (Ljubljana, 1999), Spektrum ustvarjalnosti (Ljubljana, 2004), Simon Jenko - Monografija (Maribor, 2004), Slovenska akademija znanosti in umetnosti - Od 1992 do 2002 (Maribor, 2005), Ivan Cankar - Monografija (Maribor, 2006). Predaval je na številnih znanstvenih posvetovanjih doma in v tujini, posebej na univerzah v Zagrebu, Beogradu, Trstu, Celovcu, Innsbrucku, Giessnu, Marburgu/Lahn, Bonnu,

Frankfurtu/Main, Göttingenu, Münstru, Würzburgu, Mannheimu, Dresdnu in Trierju. Bil je častni član ZRC SAZU (1995), Slavističnega društva Slovenije (1996), Ameriškega biografskega inštituta (Raleigh, 1996) in Društva za slovenistične študije v ZDA (1997) ter častni doktor Univerze v Mariboru (2002).

Prejel je nagrado Sklada Borisa Kidriča (1975), naziv ambasador RS v znanosti (1994), Zoisovo nagrado za življenjsko delo na področju literarnih znanosti (1999). Med odlikovanji omenimo še red dela z zlatim vencem (1987), Recherche de la Qualité Mednarodnega reda sv. Fortunata (1993), zlatna povelja humanizma - povelje decenije (Sarajevo, 1993), Eques commendator Ordinis sancti Gregorii Magni (Vatikan, 1996), zlati častni znak svobode Republike Slovenije (1997), naziv častni meščan glavnega mesta Ljubljana (2005) in avstrijski častni križ za znanost in umetnost I. reda (2010). Še lani sta mu Interdisciplinarni doktorski program Ameriške študije Filozofske fakultete v Ljubljani in Center za irske študije Inštituta za anglistiko in amerikanistiko na dunajski univerzi podelila priznanje za življenjsko delo na področju slovenske literarne zgodovine in kritike.

France Bernik je rad zahajal tudi na Primorsko, med nas goriške Slovence. Večkrat je bil ugleden in zelo dobrodošel gost med nami. Udeležil se je marsikaterih naše kulturne prireditve v Galeriji Ars in v Kulturnem centru Lojze Bratuž v Gorici. S pokojno prof. Lojzko Bratuž ga je vezelo iskreno prijateljstvo, saj ju je družila neomajna ljubezen do našega literarnega ustvarjanja in seveda jezika.

Bog naj mu bogato povrne za ves trud, ki ga je vložil v natančno strokovno delo, s katerim je prispeval k boljšemu poznavanju naše literature.

DROBCI DOMAČE ZGODOVINE (109)

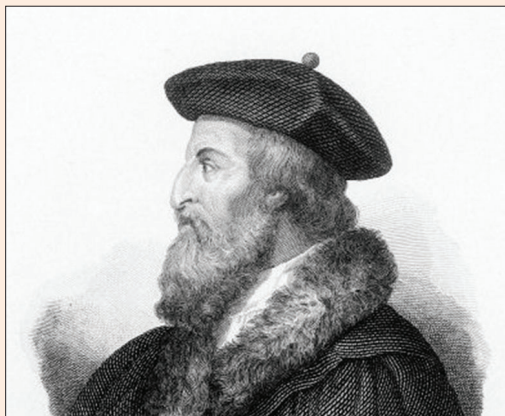
Dimitri Tabaj

Dr. Marko Anton pl. Plenčič in drugi (5)

Naj navedem še nekaj zanimivih točk, v katerih Plenčič obravnava značilnosti kontagija: “/.../ XX. Če si predstavljamo bistvo in naravo gnitja, laže spoznamo in sklepamo na naravo in bistvo kontagija, ki se potem z različnimi dokazi in poizkusi pokaže, da je takšno, kot je bilo rečeno. /.../ XXVI. Prva korist je v tem, da je iz tega mnenja za nalezljive bolezni tako ljudi kot živali laže odkriti protisredstva” (problem gnitja je obravnaval tudi v rokopisu De febribus putridis). Gre več kot očitno za epohalna dognanja. Bistveno je seveda spoznanje, da imajo kužne bolezni “črvičkom podobne” žive povzročitelje, ki utegnejo se razmnoževati (vermicula multiplicabilia) in se prenašajo z dotikom ali zrakom, kar je dokončno zavrglo antično - še Hipokratovo, ampak tudi srednjeveško - humoralno medicino ter teorijo o širjenju bolezni z “miazmo”. V tem se je Plenčič nedvomno skliceval na nauk o nalezljivih boleznih znamenitega veronskega zdravnika, filozofa, astronoma (po njem je imenovan krater na Luni), geologa, pesnika in književnika, prijatelja Nikolaja Kopernika ter osebnega zdravnika papeža Pavla III., Girolama Fracastora (Verona, 1476/78 - Affi pri Veroni, 1553), o katerem je nedvomno slišal na univerzi v Padovi, verjetno po zaslugi že omenjenega profesorja Cogrossija. Plenčič je nauk teh dveh velikih zdravnikov dopolnil in sistemsko razvil v širšem kontekstu. Velik vpliv so gotovo imela tudi prva opazovanja mikroorganizmov - za katere se je šele kasneje ugotovilo, da so lahko tudi patogeni - s strani nizozemskega prirodoslovca, optika in trgovca Antona van Leeuwenhoekia (Delft, 1632-1723). Najpombnejše je vsekakor Plenčičevo dognanje, da ima vsaka bolezen svojega specifičnega “črvička”, tako kot ima vsaka rastlina svoje specifično seme, kar je v tistem času zvenelo res revolucionarno in v glavnem ni bilo sprejeto, tudi ker ni bilo eksperimentalnih dokazov. Razpravljal je tudi o dejstvu, da obstajajo patogeni in nepatogeni mikroorganizmi in o možnosti, da v nekaterih primerih so infekcije latentne narave in da so pacienti lahko kužni tudi brez zunanjih znakov, nekateri pa so proti določenim boleznim imuni. Opisal je tudi

prenos mikroorganizmov preko muh in žuželk ter možnost avtoinfekcije. Genialna je njegova ugotovitev, da včasih niso patogeni le mikroorganizmi, temveč tudi nekatere substance, ki jih sami mikroorganizmi izločajo. Prav tako vredna omemba je trditev, da bodo vsa ta dognanja privedla do učinkovitih protisredstev: gre pač za eno prvih omemb kemoterapije. Z uspehom je uporabljal različna sredstva za zdravljenje pacientov. Evolucijo mikroorganizmov je zanikal, očitno časi niso bili še zreli.

Velik uspeh je imel tisti del Plenčičevega opusa, ki je obravnaval škrlatinko. Šlo je zelo razširjeno bolezen, ki je v tistem času sejala smrt po Evropi. Plenčič jo je opisal zelo analitično in dodal veliko novih elementov, ki so imeli neposreden učinek pri praktičnem delu zdravnikov. Izdal je več ponatisov, leta 1779 v Koppenhagnu tudi v nemškem prevodu z naslovom “Abhandlung vom Scharlachfieber”. Leta 1780 je izdal knjigo “Tractatus de scarlatina, olim cum aliis eiusdem operibus, nunc separatim ab auctore ipso novis observationibus auctus”. Pred Plenčičem ni bila poznana razlika med angino pri škrlatinki in pri davici.



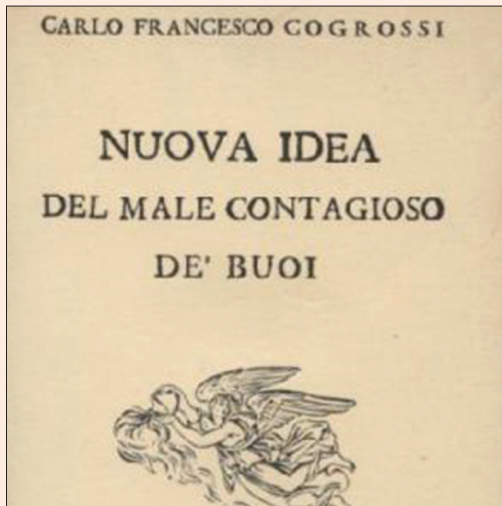
Velik vpliv na Plenčiča je nedvomno imel nauk o nalezljivih boleznih znamenitega veronskega zdravnika, filozofa, astronoma (po njem je imenovan krater na Luni), geologa, pesnika in književnika, prijatelja Nikolaja Kopernika ter osebnega zdravnika papeža Pavla III., Girolama Fracastora (na sliki).



Velik vpliv na Plenčiča so gotovo imela tudi prva opazovanja mikroorganizmov - za katere se je šele kasneje ugotovilo, da so lahko tudi patogeni - s strani nizozemskega prirodoslovca, optika in trgovca Antona van Leeuwenhoekia (na sliki).



Plenkčič je bil največji izvedenec o škrlatinki. Leta 1780 je izdal knjigo “Tractatus de scarlatina, olim cum aliis eiusdem operibus, nunc separatim ab auctore ipso novis observationibus auctus”.



Profesor Plenčiča na univerzi v Padovi je bil Carlo Francesco Cogrossi (Crema, 1682-1769), vrhunski zdravnik in preučevalec tako imenovanega “živega kužila” (contagium vivum), ki je nedvomno vplival na kasnejša Plenčičeva opazovanja in odkritja. Na sliki: Cogrossijeva knjiga o kužnih boleznih goveda.



Irg okrog župnijske cerkve sv. Štefana v Solkanu je poimenovan po velikem Slovencu in slavnem zdravniku, profesorju dunajske univerze in plemiču Marku Antonu Plenčiču. Gre za osebo, ki v svetovnem merilu velja za enega od glavnih utemeljiteljev oz. predhodnikov mikrobiologije in kemoterapije. Na bližnji hiši najdemo tudi spomniško ploščo, ki je bila po zaslugi domačinov in Goriškega muzeja odkrita leta 1967 na mestu, kjer naj bi nekoč stala Plenčičeva rojstna hiša.

V mejnih okoliščinah je človek sposoben soočiti se z najbolj odločilnimi in temeljnimi vprašanji svojega življenja

Med egoizmom in humanizmom (1)

Veni od epizod uspešne televizijske serije Il Commissario Montalbano mora policijska preiskava, zato da razreši zagonekto naključnega odkritja nekega starega vojaškega dnevnika, seči daleč nazaj v leto 1943. Tedaj neki mladi italijanski vojak, ki ga je zasvojila fašistična retorika, razočaran nad italijansko kapitulacijo in privolitvijo v angloameriško zasedbo Sicilije, načrtuje samomorilski atentat proti ameriškim vojaškim silam. Temu dejanju daje prednost pred ljubeznijo do dekleta, s katerim se vzajemno ljubita. V imenu nekega "višjega" ideala,

kakršenkoli pač že je, je mladenič pripravljen žrtvovati ne le lastno srečo, ampak tudi življenje. Kakšne občutke vzbudi danes zgoraj opisana scena v povprečnem gledalcu? Pustimo pri tem vendar okoliščino, da se omenjeni vojak ogreva za napačne ideale, in

upoštevajmo le odnos sam na sebi. Morda se motim, ampak mislim, da nad občudovanjem vrednot, kakršne so, denimo, idealizem, zvestoba, pokončnost, v današnjem človeku v tem primeru



Giorgio Agamben

prevlada realistično-pragmatični odnos, ki ga izraža beseda "naivnež", če ne celo beseda "bedak". Priznam, da je bil ob gledanju omenjene scene tak tudi moj občutek.

Na vse to sem se spomnil, ko sem nekaj dni zatem naletel na trditev

uglednega italijanskega filozofa Giorgia Agambena, izrečeno v okviru dogajanja okrog epidemije koronavirusa, češ da današnja družba ne verjame v čisto nič drugega razen v golo življenje. Za golo življenje naj bi bil današnji človek pripravljen žrtvovati vse, tudi najsvetejše in najdragocenejše vrednote. Zato, nadaljuje Agamben, dopuščamo, da naši najdražji umirajo osamljeni, brez bližine svojcev in duhovne tolažbe, in da so njihova telesa upepeljena brez pogreba, zato smo s tako lahkoto privolili v radikalno omejitev naše svobode, na

zamrznitev naših prijateljskih odnosov, ki ga izraža beseda "naivnež", če ne celo beseda "bedak". Priznam, da je bil ob gledanju omenjene scene tak tudi moj občutek.

Na vse to sem se spomnil, ko sem nekaj dni zatem naletel na trditev

družbe in njenega načina reševanja krize v času epidemije koronavirusa. Nekatere njegove misli so sicer očitno izzivalne, skoraj na meji teorije zarote, in je z njimi težko soglašati. Toda Agamben ni le nekonvencionalen, ampak nedvomno tudi prodoren mislec. Priznati je zato treba, da so nekatera vprašanja, ki jih postavlja, vendarle taka, da se je vanja vredno resno zamisliti. Navsezadnje njegovo pesimistično stališče potrjujejo tudi novice, kakršna je na primer tista, ki sem jo v naslednjih dneh prebral v dnevniku Corriere della Sera, in sicer kako je neka bolničarka, ki se noč in dan posveča bolnikom, okuženim s covidom-19, v lastnem stanovanjskem bloku tarča žalitev in celo anonimnih grozilnih pisem, češ da iz bolnišnice prinaša okužbo v svoje domače okolje.

Kot je bilo predvidljivo, je Agamben s objavo svojih člankov sprožil živahno debato in tudi vrsto utemeljenih ugovorov. Nekateri so znanemu italijanskemu filozofu na primer oporekali, da je njegova analiza abstraktna in zgolj spekulativna ter ne upošteva de-

janskega poteka epidemije, konkretnih ljudi in stiske, v kateri se je znašel italijanski zdravstveni sistem. Sam se tudi vprašujem, ali Agambenova analiza morda pri vsej zadevi spregleduje element odgovornosti, in to ne le do samega sebe, ampak tudi do bližnjega. Omejevalnim ukrepom se je navsezadnje mogoče podrediti ne le iz egoizma, to je zaradi varovanja lastnega "golega" življenja, ampak tudi zaradi tega, da ne postavim v nevarnost življenja bližnjega. Ne moremo torej trditi, da je v ozadju omejevalnih ukrepov le goli egoizem.

Tehten argument proti Agambenovu pesimizmu pa sem našel tudi v članku, ki ga je - sicer brez navezave na Agambena - v spletnem dnevniku Časnik.si 25. aprila objavil Drago K. Ocvirk. V njem avtor trdi, da se "prvič v človeški zgodovini daje prednost življenju posameznikov pred ekonomijo,... in to ne le (življenju) tistega, ki razpolaga z 'delovno silo' in 'kupno močjo', marveč tudi tistega, ki je tako ali drugače nemočen". Pri tem navaja negativni primer iz preteklosti, in sicer reakcijo ham-

burških oblasti ob epidemiji koler leta 1892, "ko mestne oblasti niso hotele prisluhniti zdravnikom in več tednov niso ukrepale, ker jih je bolj skrbelo za ekonomijo kakor za ljudi". No, čeprav tega Ocvirk ne zapiše, je bilo tudi s covidom-19, vsaj na začetku, zadržanje nekaterih državljanov voditeljev v Evropi in Ameriki podobno in je v nekaterih posameznih primerih tako tudi ostalo. Res pa je, da je v večini držav t. i. za-hodnega sveta nad ekonomijo vendarle prevladala skrb za življenje, tako da je mogoče soglašati z avtorjevim zaključkom, ki se glasi: "Čeprav niso državljani v glavnem nikjer zadovoljni s svojimi oblastniki in jih kritizirajo, pa je prav kriza koronavirusa razkrila, da oblasti in sistem, na katerem stojijo, vendarle niso tako slabi, kakor se večinoma zdi".

Diskusija, ki sem jo v zgornjih vrsticah nakazal, dokazuje, da se je v mejnih okoliščinah človek sposoben soočiti z najbolj odločilnimi in temeljnimi vprašanji svojega življenja, medosebnih odnosov in vrednot, ki urejajo družbeno razmerja. Zato po koronavirusu družba nemara res ne bo enaka današnja. Vprašanje je, ali bo dejansko boljša. A o tem nekaj več v naslednji številki.

Tomaž Simčič

Ob 15. obletnici smrti Silvana Furlana

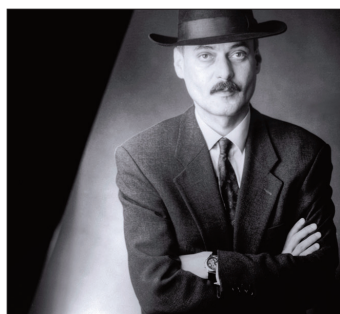
Ko bo mogoče, filmi s slovenskimi podnapisi v Gorici

Silvan Furlan (1953 - 2005), filmski kritik, scenarist in režiser, je močno vplival na razvoj filmske kulture na Goriškem, pa tudi v širšem slovenskem in mednarodnem prostoru. Bil je prvi direktor Slovenske kinoteke, ustanovitelj Kinodvora in soustanovitelj festivala Liffe. Dne 22. aprila 2020 je minilo 15 let od njegovega slovesa, na Goriškem pa se ob različnih priložnostih filmski navdušenci spominjajo njegovega prispevka k zgodovini in razvoju filmske kulture pri nas. Z novogoriške občine so na dan obletnice njegove smrti z veseljem napovedali, da je bil dosežen dogovor med Mestno občino Nova Gorica in Hišo filma v Gorici, kinom Kinemax, da bodo, čim bodo kinodvorane lahko odprle svoja vrata, sprva v kinu Kinemax Gorica začeli predvajati filmske uspešnice v originalnih jezikih s

slovenskimi podnapisi oziroma animirane celovečerce, sinhronizirane v slovenski jezik. Soorganizatorji želijo, da bi v nadaljevanju to razširili tudi na angažirani avtorski film.

Do dogovora med temi soudeleženi je prišlo ob koncu minulega februarja, filme pa so želeli začeti predvajati v marcu. Epidemija koronavirusa jim je povsem prekrizala načrte, ni jim pa odvzela trdnega namena in volje, da zamisel uresničijo po koncu epidemije, ko bodo razmere to dopuščale. Dogovorili so se, da bi filme s podnapisi najprej predvajali ob koncih tedna v dvorani številka 2 v prostorih Kinemaxa na Travniku v Gorici. Dogovor sta z Giuseppejem Longo, direktorjem podjetja Transmedia, ki upravlja Kinemax, v imenu novogoriške občine dosegla podžupan Simon Rosič in vodja Kabineta župana

Gorazd Božič. Podžupan Rosič je ob tem poudaril, da gre "za pomemben mejnik pri širjenju filmske kulture na našem območju ter nov kamenček v mozaiku ustvarjanja skupnega somestja in ne nazadnje dobrodošel do-



prinos k uresničevanju skupnih ciljev obeh mest v kontekstu kandidature Nove Gorice v sodelovanju z Gorico za EPK 2025". V letu 2013 je Mestna občina Nova Gorica Silvanu Furlanu na-

menila vse leto. Pri projektu Leto Silvana Furlana so združili moči z Ustanovo Silvana Furlana, Slovenskim narodnim gledališčem Nova Gorica, Kulturnim domom Nova Gorica in Turistično zvezo Nova Gorica ter šte-



vilnimi soorganizatorji, to so: Hiša Filma - Palazzo del cinema Gorizia (Kinoatelj, Transmedia, Mediateca. GO, Premio Sergio Amidei), Slovenska kinoteka, Kino Otok, Kinodvor, Ljubljanski

mednarodni filmski festival Liffe, Slovenski filmski center idr. Tako je Furlanova osebnost v tistem letu postala rdeča nit številnih dogodkov, ki so vzpodbujali filmsko osveščenost in obeležili njegovo delovanje na po-



dročju filmske kulture. L. 2013 se je s sodelovanjem Kinoateljja in Ustanove Silvana Furlana rodil tudi Letni kino Silvana Furlana, ki vsako leto v Novo Gorico s kakovostnim izborom do-

mačih in tujih filmov ter filmskimi gosti privablja številne obiskovalce. Zaradi epidemije koronavirusa covid-19 se bodo organizatorji, žal, morali po vsej verjetnosti odpovedati letošnji izvedbi letnega kina, ki omogoča ljubiteljem filmske umetnosti ob dobrih filmih sproščujoče poletno druženje na prostem. Organizatorji obljublajo, da bodo v tem času nabirali moči za prihodnje leto, ko bo, po vsej verjetnosti, Letni kino Silvana Furlana ponovno zaživel v vsem svojem sijaju. Na Goriškem vsako leto v organizaciji Ustanove Silvana Furlana, ki jo vodi Silvanova sestra Miranda Bratašev, in Kinoateljja ter ob podpori novogoriške občine potekajo mednarodni mladinski filmski tabori, za katere se vsako sezono povečuje zanimanje mladih iz vse Slovenije, pa tudi tujine.

V letu 2018 so za novogoriško občinsko stavbo po zamisli KUD-a Krea slovesno odkrili Ploščad Silvana Furlana.

IK

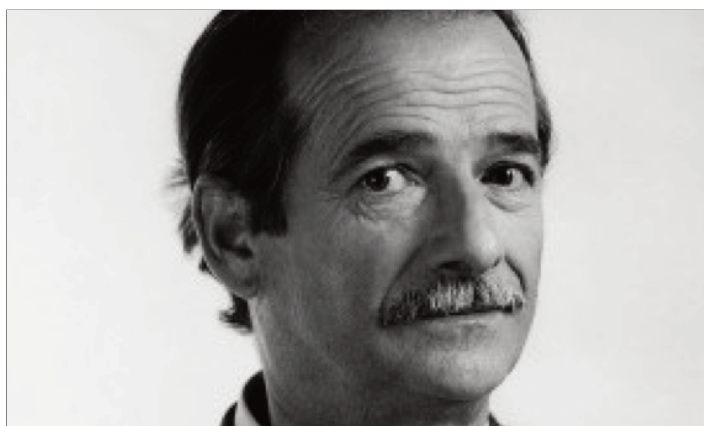
Smrt je posegla v gledališki svet

Na nebesne odre je odšel Jože Mraz

V teh dneh, ko se v državah, ki jih je prizadel smrtonosni virus covid-19, daljšajo sezname umrlih, se je od tega sveta in odrskih desk v 78. letu starosti za vedno poslovil dramski igralec Jože Mraz, ki je bil za dobo petih let, od l. 1979 do 1984, član Primorskega dramskega gledališča Nova Gorica.

Jože Mraz se je rodil 4. septembra 1942 v Sražišču pri Kranju. Po študiju na Akademiji za gledališče, radio, film in televizijo (AGRFT) v Ljubljani, kjer je diplomiral leta 1984, se je leta 1965 zaposlil v Slovenskem mladinskem gledališču v Ljubljani (SMG). Po novogoriškem obdobju pa je odšel v Mestno gledališče ljubljansko, v katerem je ustvarjal do upokojitve leta 2005. V njem je odigral več kot 50 vlog. V vsem tem času svojega popotovanja iz enega gledališča do drugega je sodeloval tudi z eksperimentalnimi in lutkovnimi gledališči. Pomembno je njegovo sodelovan-

je z Gledališčem Glej, kjer je oblikoval nekaj izjemnih vlog iz sodobnega repertoarja eksperimentalnega gledališča. Omeniti velja njegovo vlogo Antoina v Vitracu-



tem Viktorju ali Otrocih na oblasti (1971) in duet z Branetom Ivanecem v Handkejevi igri Varovane hoče biti varuh (1972). Tudi filmsko platno in televizijski zaslon

ter radijski valovi mu niso bili tuji. Tudi tu je večkrat nastopal.

V PDG Nova Gorica je med drugim bil Grbavec Teobald v drami Slavka Gruma Dogodek v mestu

Gogi (1980), v režiji Mirana Herzoga, Protej v Shakespearovem delu Dva gospoda iz Verone, v režiji Dina Radojevića (1980), Angel v Brechtovi drami Prividi Simone

Machard, v režiji Jožeta Babiča (1980), Frančišek, berač, v predstavi Don Juan ali Kamniti gost J. B. P. Moliera, v režiji Ljubiše Georgijevskega (1981), Miklavž, vaški brivec, v delu Don Kihot Mihaila Bulgakova, v režiji Zvoneta Šedlbauerja (1984).

Z Mestnim gledališčem Ljubljana (MGL) se je prvič srečal že kot študent na AGRFT, v njem je namreč odigral vlogo Lisjaka v Vrhunčevem Vrtljaku igrač. Na AGRFT je l. 1963 prejel študentsko Prešernovo nagrado.

Po končanem študiju je leta 1965 opozoril nase z vlogo Popotnika v Cankarjevem Pohujšanju v dolini šentflorjanski na odru SNG Drame v režiji Mileta Koruna, ki se je takrat prvič soočil s Cankarjem. Isto leto se je zaposlil v Slovenskem mladinskem gledališču v Ljubljani, kjer se je igralsko prekalil in ustvaril več kot 40 vlog. Nepozabne so predvsem vloge Vilinčka v Minolijevem Vilinčku z lune (1972), vloga v Jovanovičevih Žrtvah mode bum-bum (1975) in vloga Guliverja v Swiftovi in Jesihovi igri Guliver, velik in majhen (1979).

Po novogoriškem obdobju se je l.

NARODNA IN ŠTUDIJSKA KNJIŽNICA PRAVLJICE NA OBISKU

Povežite se na WWW.KNJIZNICA.IT in izberite si knjigo!

Dostop možen tudi preko Facebook strani Narodna in študijska knjižnica ali Oddelek za mlade bralce.

Primerno za osnovnošolce in malčke iz vrtcev za sprostitev in učenje slovenščine!

1984 pridružil ansamblu MGL. V svoji prvi sezoni je celostno oblikoval vlogo pastora Halea v Millerjevem Lovu na čarovnice. V MGL je redko imel glavne vloge, a tudi v manjših je "izbrusil svojo vsestransko igralsko osebnost", so zapisali v gledališču. Med drugim je bil Zmešnjava v Linhartovi igri Ta veseli dan ali Matiček se ženi (1989), Človek pes v Flisarjevi igri Kaj pa Leonardo (1992), Storžek v Zupanovem Jurčku in Storžku (1993), Zmaj v Showu strahov S. Makarovič (1994), Lambert v Bricairovi Dohodnini (1995).

V kar šestih vlogah je nastopil v Jesihovem Desetem račku (1997). Bil je Štacunar v Cankarjevem Pohujšanju v dolini šentflorjanski

(1998) in Helmuth Rode v Harwoodovi igri Na čigavi strani (2003).

Leta 1999 je prejel priznanje ZDUS za življenjsko delo. V utemeljitvi ob podelitvi je Simona Ješelnik zapisala, "da je bil Mraz igralec, ki je vloge oblikoval z veliko mero tenkočutnosti. Njegove vloge sta odlikovala ostra karakterizacija in smisel za humor in grotesko. Hkrati pa je bila njegova bistvena lastnost tudi disciplinirano podrejanje osnovni zamisli in skupnemu delu".

Jože Mraz ni prejel veliko nagrad, je pa kar šest uprizoritev, v katerih je nastopal, prejel veliko Borštnikovo nagrado, so zapisali v MGL ob njegovi smrti.

IK

75. obletnica osvoboditve

V izrednih razmerah kratka, a vseeno doživeta slovesnost

Koronavirus je letos negativno vplival na številne dogodke, ki so jih morali organizatorji preložiti na drugi datum ali jih prilagoditi izrednemu stanju. Med temi je bila tudi slovesnost ob 75. obletnici osvoboditve izpod fašizma in nacizma v Italiji, ki je potekala v soboto, 25. aprila, na povsem nenavaden način, v skoraj prazni tržaški Rižarni. Na svečanosti, ki je potekala le po streamingu in tv zasloni, tako kot smo zdaj žal navajeni, so bili prisotni le tržaški župan Roberto Dipiazza, župani občin s Tržaškega Sandy Klun (Dolina), Laura Marzi (Milje), Monica Hrovatin (Zgonik), Tanja Kosmina (Repentabor) in Daniela Pallotta (Devin - Nabrežina), predsednik deželne vlade Massimiliano Fedriga in tržaški prefekt Valerio Valenti. Slovensko narodno skupnost je predstavljala predsednica SKGZ Ksenija Dobrila, prisotni pa so bili tudi predstavniki

odbora za zaščito vrednot odpornišтва. Svečanost se je začela s polaganjem skupnega venca in z minuto molka v spomin na padle, nato sta župana Dipiazza, v italijanščini, in Klun, v

odpornišтва, ki so padli za osvoboditev naše domovine izpod nacifašističnega jarma. Ob vsakem 25. aprilu slavimo osvoboditev Italije. Naša država preživlja težko obdobje in nikoli kot doslej nas ni ta

vseh županov občin naše pokrajine je znak, da bomo združeni premagali tega sovražnika. Kot takrat smo tudi danes poklicani, da se združimo v odporu proti grožnji virusa. Pred petinšestdesetimi leti se je po zaslugi odpornišтва in številnih bolečih individualnih in kolektivnih izkušenj rodila boljša Italija. Danes bomo s pomočjo novega odpornišтва celotnega naroda in vseh delavk in delavcev na prvi bojni črti ponovno premagali skupnega sovražnika in si izborili boljše prihodnosti za posameznike in celotno skupnost. Naj živi svoboda! Naj živi ustava! Naj živi italijanska republika"! Na koncu govora se je tržaški župan zahvalil navzočim in sklenil svoje misli z željo, da bi bili naslednje leto v Rižarni zopet množično prisotni vsi, ki jim je svoboda največja vrednota.



slovenščini, prebrala skupni govor v imenu vseh županov. "Podoba današnje spominske slovesnosti ob 25. aprilu je zvesta slika razmer, v katerih smo se znašli. Danes smo se srečali v okrnjenem številu, a zato nič manj slovesno, da bi se poklonili vsem junakom

datum opominjal, da ne gremo samo za slovesnost v počastitev tistih, ki so se borili za svobodo, pač pa za perspektivo miru in solidarnosti. Zdaj se borimo proti nevidnemu sovražniku, ki poleg našega zdravja ogroža tudi našo svobodo. To skupno sporočilo

živim svoboda! Naj živi ustava! Naj živi italijanska republika"! Na koncu govora se je tržaški župan zahvalil navzočim in sklenil svoje misli z željo, da bi bili naslednje leto v Rižarni zopet množično prisotni vsi, ki jim je svoboda največja vrednota.

POGOVOR Martina Husu

"Vojno prikazujejo preko zgodb ljudi in na tak način želijo pokazati, da je vojna slaba"

Mlada Prosečanka Martina Husu se je januarja preselila v Belgijo, v mestce Poperinge; to ji je omogočil projekt Evropska solidarnostna enota (European solidarity corps). Kot prostovoljka dela v muzeju Flanders fields, ki je namenjen prvi svetovni vojni in se nahaja v bližnjem mestecu Ieper. "Zdi se mi zabavno, ker med mestecema obstaja rivalstvo, prav tako kot doma, med Prosekom in Kontovelom", se nasmeje. Z Martino sva se pogovorili o tem, kakšno je vzdušje v Belgiji v času koronavirusa, predvsem pa kako poteka njeno delo v muzeju.

Martina, od januarja živiš za pol leta v Belgiji. Obvezno vprašanje v tem času: kakšno je stanje s koronavirusom v tej državi?

Res je, 13. januarja sem se preselila v Poperinge. Vsakdanje življenje je malo prijetnejše kot v Italiji, saj lahko gremo ven za šport ali na sprehod, glede tega nimamo omejitev. Lahko bi tekla ali šla s kolesom do konca države. Edina omejitev je ta, da moramo biti sami ali še z eno osebo, samo družinski člani, ki živijo skupaj, lahko tudi hodijo skupaj, a le do pet ljudi hkrati. Šole so zaprte, tudi trgovine, z izjemo trgovin z jestvinami. Pravi, da bodo začeli počasi odpirati tudi druge trgovine, za zdaj so odprte cvetličarne in trgovine za vrtnarstvo, te so odprli ta teden. Muzeji so zaprti in ljudje so do zdaj delali od doma, zdaj pa se začnajo počasi vračati na delovna mesta.

Torej tudi Belgija začneja rahlo iliti ukrepe?

Ja, tako je. Ukrepe so začeli izvajati približno en teden ka-

sneje kot Italija.

V Belgiji delaš v muzeju, zdaj tudi ti od doma?

V Belgiji delam v centru Knowledge centre (Raziskovalnem centru). Muzej, v katerem delam, pa se imenuje In Flanders Fields. Zdaj delam tudi jaz od doma, ker itak moje delo poteka po računalniku, zato grem v muzej samo enkrat na teden. Muzej nosi naslov po poeziji Johna McCraea.

Kako poteka tvoje delo?

Muzej, v katerem delam, je o prvi svetovni vojni. Fronta je bila prav tukaj, tako da je bil Ieper popolnoma porušen. Tukaj je veliko privatnih muzejev, tudi o vojni. Ta, v katerem sem jaz, je sicer mestni. Njegov pristop je tak, da vojno prikazujejo z zgodbami ljudi in na tak način želijo pokazati, da je vojna slaba. Če obiščeš muzej, te vprašajo, od kod si, in ti glede na tvojo državo porokel dajo zapestnico, tako da lahko prebereš zgodbe, ki so na kakšen način povezane s krajem, od koder prihajaš. Do zdaj si z zapestnico dobil štiri zgodbe, in sicer iz tvoje države in države nasprotnikov. Ideja je, da prebereš te zgodbe in vidiš, da so bili vsi na istem.

Iz arhivskega gradiva, ki ga hrani muzej, sestavim zgodbo o posameznikih, ki jih dobim v gradivu.

V muzeju pa je tudi projekt Names list (Seznam imen): gre za seznam vseh ljudi, ki so umrli v Belgiji zaradi prve svetovne vojne, in vseh Belgijcev, ki so umrli po svetu zaradi prve svetovne vojne. Ta seznam vsebuje 545 tisoč imen. Predvidevajo, da jih je bilo 600 tisoč, torej niso našli še vseh. Na ta seznam sem vstavljala podatke o padlih vojaki, ki jih

je imel muzej ali ki sem jih dobila po spletu. So namreč tudi nekatera druga mesta, ki hranijo seznam vojakov, padlih v njihovem mestu.

Si v gradivu našla tudi kakšne zgodbe Slovencev ali Italijanov?

Italijanov je precej, saj so bili tukaj kot vojni ujetniki. Večino so sem pripeljali po "čudežu v Kobaridu", saj so jih takrat ulovili Avstrijci in jih poslali v Belgijo, tukaj pa so delali za železnico ali za to, kar je bilo potrebno za fronto. Umrlo jih je 548, med kateri-

na začetku vojne Avstro-Ogrska poslala dva bataljona v pomoč Nemcem. Ti bataljoni so imeli posebno orožje, ki je bilo primerno za napadanje mest, in zato so jih poslali sem. Kot povedano, se ve samo za enega Slovenca, Rudolfa Redeka, verjetno pa jih je bilo več. Pokopan je tukaj, vendar nihče ni vedel, da je Slovenec. Zato bi verjetno odkrili še koga, če bi kdo prebral listo vseh imen, ki so jih tam pokopali.

V muzeju imate toliko zgodb, da lahko vsakih ne-



mi jih je 15 brez imena. Tukaj so umrli kot vojni ujetniki, saj z njimi niso ravnali dobro. Med prvo svetovno vojno je že obstajala lista, ki so jo podpisale države, tako je lahko rdeči križ pomagal svojim vojakom. Italija ni nikoli podpisala te listine, ker se je bala, da se bodo vojaki rajši predali nasprotnikom, da se jim ne bi bilo treba bojevati.

Ve se samo za enega Slovenca, ki se je bojeval v Belgiji. Ker je

kaj let te zgodbe spremenile in zdaj pripravljate novo različico?

Ja, tako je. V muzeju vedno nekaj menjujejo in dodajajo. Zgodbe spremenijo vsakih nekaj let. Veliko zgodb so v muzeju prinesli tudi ljudje, ki so našli kakšna pisma dedkov. V glavnem so to zgodbe o vojaki, čeprav so nekatere tudi o civilnem prebivalstvu. V muzeju niso le zgodbe tistih, ki so tukaj umrli, ampak tudi tistih,

Stališče deželnega svetnika in tajnika SŠk Igorja Gabrovca

Leto 2020 se je napovedovalo kot leto številnih pomembnih obletic, od 75-letnice osvoboditve in stoletnice požiga Narodnega doma vse do 90-letnice ustrelitve štirih junakov na gmajni pri Bazovici, za katere smo načrtovali poudarjene svečanosti, posvete, javne shode. Neslutena pandemija neverjetnih razsežnosti je vsem in vsemu prekržala načrte. Po velikonočnih obredih za zaprtimi cerkvenimi vrati bosta tudi letošnji praznovanja 25. aprila in čez teden dni 1. maja v čisto posebnih okvirih: brez zunanega blišča, brez množic, verjetno tudi brez retoričnih presežkov, ki se ob takih obletnicah zlahka prikradejo.

Nesrečno okoliščino, pred katero smo nemočni, pa lahko spremenimo v priložnost, da tudi praznik in zlasti še vsebine in vrednote 25. aprila ponotranjimo. Obletnica v Italiji simbolično zaznamuje osvoboditev polotoka izpod fašističnega (in nacističnega) jarma. Sledili so ustavni referendum in posledično rojstvo republike ter sprejetje italijanske ustave, v kateri so zapisane temeljne vrednote nove demokratične ureditve.

Stiska, ki jo v teh dolgih tednih doživljamo zaradi omejitve gibanja, zapiranja v lastnih domovih, poostrenih policijskih kontrol, v strahu pred okužbo, je verjetno le kanček, skromen priokus tega, kar je generacija staršev in nonotov doživela v času diktature in vojne. Letos se ob 25. aprilu ne bomo množično zbirali v Rižarni ali pred vaškimi spomeniki in obeležji. Lahko pa vzamemo v roke italijansko Ustavo. Pozorno preberemo in premislimo njene temeljne člene, zlasti še tiste, ki govorijo o enakosti med državljani, o pravičnosti, o solidarnosti, o odklanjanju vojne, o spoštovanju in vrednotenju vseh različnosti, vključno z jezikovnimi in narodnimi manjšinami. Če nam ostane nekaj časa, lahko preberemo tudi skupno poročilo slovenskih in italijanskih zgodovinarjev, ki so strokovno zaobjeli široko obdobje od konca devetnajstega do srede dvajsetega stoletja. To tudi zato, da razumemo, da nestrpnost, sovraštvo, diktature in vojna ne nastajajo zaradi spleta naključij. In da smo vsi mi še danes poklicani, da ustavne vrednote obnavljamo in uresničujemo v vsakdanjem življenju. Tak naj bo, pomemben in prazničen, tudi letošnji 25. april. S hvaležnim spominom na vse, ki so pred tri četrt stoletja darovali svoja življenja za novo in človeka vredno družbo.

ki so se vrnil domov.

Koliko ljudi dela v muzeju?

Mislím, da jih je 14. To so sicer zaposleni v tem znanstvenem centru. Potem pa sva še jaz, prostovoljka, in neko dekle, ki dela prakso.

Kako si našla ta projekt Evropska solidarnostna enota (European solidarity corps) v Belgiji?

Končala sem triletni študij oktobra in vedela sem, da bom začela študirati naprej septembra. Zato sem imela skoraj eno leto prosto in sem hotela najti kaj zanimivega, da bi delala v tem času. Evropsko solidarnostno enoto sem že poznala, ker sem poznala nekatere, ki so že delali s to organizacijo. Večina projektov je takih, da si v stiku z ljudmi, s starejšimi ali otroki, kar pa ni zame. Med projekti sem našla tudi tega, ki se mi je zdel zelo zanimiv, in sem poslala svojo kandidaturo. Imela sem srečo, ker sem poslala prošnjo samo za ta projekt, in so me sprejeli.

Ko sem bila majhna, so bile moje sanje, da bi delala v muzeju. Najprej sem izbrala projekt, potem sem videla, da je v Belgiji, in sem si predstavljala, da bi bilo zanimivo preživeti nekaj mesecev tukaj.

V katerem jeziku se sporazumevaš?

V angleščini, ker ne znam nizozemščine. Moje mesto je skoraj na meji s Francijo, ampak tukaj govorijo nizozemsko oziroma flamsko. Nekaj nizozemščine sem se naučila, a zelo malo, ker delam v angleščini. Edini stik z jezikom imam pri družini.

Rekla si, da živiš pri družini. Kako je, se dobro razumete?

Živim v družini, ki ima dva otroka, sta eno in dve leti mlajša od mene. In tudi dve mucki. Zdaj sta tudi otroka doma, ker nimata šole. Imam se zelo lepo, so zelo simpatični in prijazni, nisem pričakovala, da bo vse tako dobro potekalo.

Si nastanitev našla preko

projekta ali si jo poiskala sama?

Vsi projekti ti morajo priskrbeti, kje boš živel, prav tako tudi prehrano. Lahko ti dajo nekaj denarja na mesec za to ali pa ti nudijo hrano. V mojem primeru mi daje družina hrano. Pri večini teh projektov živijo prostovoljci ponavadi v kakšnem domu z drugimi prostovoljci, to, da sem pri družini, je bolj izjema kot pravilo.

Preden te je koronavirus priklenil na delo od doma, si prepotovala del Belgije?

Nisem potovala veliko, bila sem v Brugesu in Antwerpenu. Enkrat pa sem šla s "svojo" mamo gostiteljico čez mejo v Francijo; obiskali sva vilo belgijske pisateljice Marguerite Yourcenar. Njena družina je imela vilo prav tukaj, takoj čez mejo v Franciji. To vilo imajo za pisateljico, da lahko pridejo pisat v mirno okolje, in tukaj je pisal tudi Boris Pahor.

Si kdaj mislila, da bi prišla domov zaradi izredne situacije? Bi sploh imela to možnost?

Bila sem skoraj gotova, da me bodo poslali domov. Jaz sem tukaj preko organizacije AFS, ki organizira tudi dijaške izmenjave. Oni so poslali dijake po celem svetu domov. Mi nisemo pod njihovo odgovornostjo, ampak so nam vseeno oni vse organizirali. Na koncu smo lahko sami izbrali, ali ostanemo ali ne, oziroma je bilo to odvisno od projekta: nekateri, ki so delali v šoli, so šli domov. Tisti, ki smo lahko delali od doma, smo lahko ostali tukaj, drugi so morali domov. Sama nisem razmišljala o tem, da bi šla domov.

Do kdaj bo trajala tvoja mednarodna izkušnja?

Do polovice julija, projekt traja 6 mesecev. Mislím, da ne bom dosti potovala, a se ne preveč sekiram zaradi tega, saj Belgija ni tako daleč in se lahko spet vrnem.

Urška Petarosa



POGOVOR Astronom Paolo Di Marcantonio o satelitih Starlink

“Če se bodo nadaljevala tako pogosta pošiljanja satelitov, bo onemogočen pogled na zvezdnato nebo!”

Delo astronomov ne poteka pred očmi javnosti. O njihovih dosežkih mediji redkokdaj poročajo. Izjemo predstavlja izstrelitev kake rakete, novo odkritje ali nenavaden pojav na nebu. Ob teh priložnostih jim časopisi namenijo pozornost, ki bi si jo sicer, zaradi zanimivosti, s katerimi se poklicno ukvarjajo, pogostejše zaslužili. Med 18. in 20. aprilom 2020 smo bili priča nenavadnemu pojavu, ki je mnoge pravzaprav vznemiril. Zvečer smo namreč na nebu lahko opazili veliko število luči, ki so se premikale v ravni vrsti.

Da bi izvedeli kaj več o tem, smo vprašali za obrazložitev astronoma Paola Di Marcantonio iz Nabrežine, ki je zaposlen pri tržaškem Astronomskem observatoriju. Z veseljem je odgovoril na zastavljena vprašanja.

Tržaški Astronomski observatorij deluje že zelo dolgo. Ali lahko na kratko predstavite njegovo delovanje?

Gre za znanstveno ustanovo (www.oats.ina.it) z več kot 250-letno tradicijo, ki spada pod okrilje Vsedržavnega inštituta za astrofiziko (Istituto nazionale di astrofisica). Prve generacije raziskovalcev tržaškega observatorija so se ob opazovanju zvezd in sonca ukvarjale z merjenjem časa. Kasneje so se znanstveniki posvečali opazovanju sončnih peg in lunine površine. Dandanes dela v tržaškem observatoriju več raziskovalcev, ki preučujejo različna raziskovalna področja: kozmologijo, sončni sistem, zvezde, galaksijo itd. Eni pretežno opazujejo zvezde, drugi se pa v glavnem ukvarjajo s teoretsko razlago opazovanj.

V 70. letih minulega stoletja je observatorij dobil podružnico pri Bazovici. V zgradbo, ki se nahaja v bližini spomenika Bazoviškemu junakom, so namestili dva radioteleskopa za opazovanje sonca. V podružnici se z načrtovanjem in realizacijo astronomskih naprav ukvarja skupina raziskovalcev, med katerimi sem tudi sam.

Kako poteka vaše delo v času koronavirusa?

Raziskovalci smo pravzaprav po internetu v stalnem stiku s kolegi. Astronomski inštituti delujejo na mednarodni ravni. Svočanje s kolegi iz številnih držav spada k našemu vsakdanjemu delu. V tem času se ne vozim v službo v Bazovico. Brez večjih težav delam od doma. Na službenem mestu razpolagam sicer z močnejšim računalnikom in boljše internetno povezavo, vendar z malo potrpljenjem lahko tudi doma nadaljujem začrtan program dela. Reči pa moram, da pri delu na daljavo pogrešam stik s kolegi. Z njimi sem sicer v redni telefonski zvezi, po internetu se pogovarjamo in si pošiljamo sporočila, vendar neposreden stik je nenadomestljiv. Zaradi pomanjkanja le-tega so naša soočanja v tem obdobju malo pomanjkljiva. Podobno velja za strokovna srečanja in predavanja, na katera navadno raziskovalci pogosto odhajamo v tujino; teh zaradi pandemije v tem času

ni. S tega vidika naše znanstveno delo malo trpi. Kot to velja za druge, lahko le rečem, da tudi astronomi upamo in nestrpnost pričakujemo boljše čase.

Sicer pa zaradi koronavirusa nismo utrpeli velike škode, ker smo se v observatoriju pred ne-

kroženje konstelacij satelitov. To pomeni, da potujejo v ravni črti kot skupina, ki jo sestavlja 15 in več satelitov. Če se bo ta težnja odpošiljanja satelitov nadaljevala, bo onemogočen določen tip astronomskih opazovanj, kar bi predstavljalo veliko škodo.



davnim lotili novih projektov, ki navadno trajajo več let. Zdaj smo v fazi načrtovanja omenjenih astronomskih naprav. Ko bi se virus pojavil pred nekaj leti, bi vse skupaj bilo precej bolj težavno. **Predimdo k nedavnemu pojavu, ki je marsikoga ob pogledu zvečer v nebo presenetil in tudi prestrašil. Kaj so bila svetleča se telesa, ki so pred dnevi v ravni vrsti potovala po nebu?**

Gre za satelite Starlink ameriškega podjetja SpaceX, ki zagotavlja globalni satelitski internetni dostop. Te komercialne satelite je podjetje, ki ga je ustanovil Elon Musk, že večkrat poslalo v vesolje. Do sredine letošnjega leta naj bi jih okoli Zemlje krožilo več kot 12 tisoč. V prihodnje bi ta številka lahko narasla celo na 42 tisoč. Pravijo, da baje SpaceX nekatere satelite prodaja tudi v znanstvene in raziskovalne namene. Za pot okoli našega planeta potrebujejo ti sateliti približno 90 minut.

Ureditev globalne internetne povezave predstavlja velik posel. Število ljudi in območij, ki bi radi razpolagali s kakovostno internetno povezavo, se na našem planetu stalno veča. Doslej so uporabljali geostacionarne satelite, ki so od površja Zemlje oddaljeni 36 tisoč kilometrov in jih torej zaradi velike razdalje s prostim očesom ne vidimo. Nova tehnologija, ki omogoča globalno internetno povezavo, zahteva uporabo izredno velikega števila satelitov manjšega tipa. Satelit Starlink je okvirno velik en kubni meter in tehta od sto do petsto kilogramov.

Kako astronomi ocenjujete tako množično pošiljanje teh satelitov v orbito?

Kar se nas tiče, gre za izredno velik problem. Z razliko od dosedanjih krožijo namreč sateliti Starlink okrog Zemlje na višini od tisoč do tisoč dvesto kilometrov nad zemeljsko površino. Ker odbijajo sončno svetlobo, so v določenih trenutkih svetli kot najsvetlejšje zvezde na nebu. Dodaten problem predstavlja dejstvo, da gre v tem primeru za

Naj spomnim, da ocena prvega moža SpaceXa, ki je zatrdil, da bo satelite Starlink opazil le zelo pozoren opazovalec in ne bodo imeli nikakršnega vpliva na astronomsko opazovanje, ne odgovarja resnici. Astronomi pri opazovanju iščemo namreč zelo šibka nebesna telesa. Ko se sateliti Starlink pojavijo na nebu, so pa dejansko podobni svetilniku. Ker se gibljejo, pustijo za sabo svetlo sled, ki moti naša opazovanja.

Ali obstaja način, kako ta problem rešiti?

Potem ko so astronomi opozorili na težave in nevšečnosti, ki jih sateliti Starlink povzročajo, je SpaceX letos odposlalo v orbito temno pobarvane satelite Darksat. Rezultat je za malenkost boljši od prejšnjega: temnejši sateliti niso vidni s prostim očesom, a so še vedno preveč svetli in motijo naše opazovanje nebesnih teles. Da bo vse skupaj dovolj razumljivo, naj navedem nekaj podatkov. V naših krajih je v temni noči v najboljših pogojih brez Lune mogoče videti okrog 4,5 tisoč zvezd. Če bo vidnih približno isto število satelitov, bo to zelo hudo. Doslej ni bilo ustreznih pravilnikov, ki bi urejali pošiljanje tolikšnega števila satelitov v vesolje. K sreči je Mednarodna astronomska unija pričela to vprašanje zakonsko urejati. Satelite v vesolje naj bi poslale tudi druge družbe, kot so Facebook, Amazon, Samsung, itd....

Res je pa tudi, da povpraševanje po internetu narašča...

Velja. Od omembi, da bodo z odpošiljanjem satelitov imele največ dobička omenjene družbe, moramo opozoriti, da sateliti zagotavljajo nam in mnogim skupnostim, ki živijo na območjih brez signala, možnost zelo hitre internetne povezave. Z večanjem števila satelitov se pa povečuje onesnaževanje okolja v vesolju.

Ali lahko obrazložite, kako prihaja do tega onesnaževanja?

V vesolju v bližini Zemlje ostaja zelo veliko kosov raznih materialov, iz katerih so zgrajeni sateliti. Sateliti imajo namreč časovno

omejeno življenjsko dobo. Ko se ta sklene, jih navadno premaknejo v nižjo orbito z namenom, da pridejo v atmosfero in zgorijo. Veliko jih pa ostane nedelujočih tam, kjer so, ker prihaja na njih do okvar ali jih ne utegnejo pravočasno premakniti. Ti odpadki onesnažujejo vesolje in predstavljajo hkrati precejšnjo nevarnost za še delujoče satelite. Če namreč del odsluženega satelita zadene delujočega, lahko povzroči na njem veliko škodo. Isti nevarnosti so izpostavljene vesoljske ladje. Tovrstnih odpadkov je v vesolju ogromno, saj satelite pošiljamo v orbito od 60. let minulega stoletja dalje.

Katerim raziskavam se zdaj posvečate?

V glavnem sodelujem pri gradnji astronomskih instrumentov. Ob drugih gre za naprave, ki jih uporabljamo za odkrivanje in raziskovanje planetov okrog drugih zvezd. Doslej smo namreč ugotovili obstoj več kot 4 tisoč planetov (exoplanetov), vendar to število z opazovanji narašča. S temi napravami, denimo, smo spoznali, da nam najbližja zvezda, Proxima Kentavra, ki je od nas oddaljena 4 svetlobna leta, ima vsaj dva planeta. Za zdaj ne razpolagamo z zadostno tehnologijo, da bi se lahko tja odpravili. Kdo ve, morda pa bo človeku v prihodnjih stoletjih uspel obisk drugih sončnih sistemov ...

Ali vaše delo predvideva tudi obisk drugih astronomskih središč?

Večkrat obiščem Čile. V tamkajšnji puščavi Atacama, ki se nahaja na severu države, so izredno dobri pogoji za opazovanje vesolja. Za učinkovito opazovanje je namreč izredno pomembno, da je nebo jasno, temno in da je izredno malo vlage. Tamkajšnje območje je za astronome idealno. Podobnih krajev opazovanja vesolja je na svetu 5 ali 6. V Čilu deluje največji astronomski observatorij na svetu, ki se imenuje VLT ESO PARANAL. Pri njegovem upravljanju sodeluje več evropskih in drugih držav.

Drugače obstajajo dobri pogoji za opazovanje vesolja tudi na Kanarskih otokih, kjer Italija upravlja observatorij TNG (Telescopio Nazionale Galileo). Na teh otokih imajo tudi druge evropske države svoje observatorije. Naj omenim, da ima teleskop TNG premer 3,5 metra, čilski pa 8,2 metra. Vzdrževanje astronomskega središča predstavlja zelo velik strošek, ki mu je posamezna država težko kos. Zaradi tega prihaja do soupravljanja tovrstnih ustanov.

Ali je tržaški Astronomski observatorij odprt za javnost?

Seveda. V Bazovici ponujamo opazovanja nebesnih teles za občinstvo. Kogar zanima ali bi se rad približal astronomiji, se lahko prijavi za obisk observatorija na spletni strani www.oats.ina.it. Za opazovanja imamo v Bazovici na razpolago teleskop s premerom 60 centimetrov, ki omogoča lepo opazovanje obročev Saturna, Jupitrovih satelitov in Luninih kraterjev.

Matej Caharija

Opravičilo

V prejšnji številki je v članku, ki je bil posvečen v Argentini preminulemu primorskemu rojaku Milanu Štoki, prišlo do neljube napake. Priimek pokojnika se ni glasil Košuta, kot smo navedli, ampak Štoka. Svojem in bralcem se za nenamerno pomoto, kateri je botroval komunikacijski nesporazum, opravičujemo.

Darovi

Ob 90-letnici profesorja **Alda Stefančiča** darujeta Marta in Boži 100 evrov za Slovensko Vincencijevo konferenco pri svetem Ivanu.

V spomin na starše in svaka Doltija daruje Boži 100 evrov za Slovensko Vincencijevo konferenco pri svetem Ivanu.

Voščila

Draga Neva in Aldo - So dnevi, so leta in so pomladi, ko se imamo preprosto radi, so trenutki, ko je treba potrpeti in se le na daljavo objeti. Ob okroglem rojstnem dnevu Vama čestitava in voščiva še na mnoga leta, Marta in Boži.

1. maja 2020 bo slavil pomemben in lep življenjski jubilej

prof. ALDO STEFANČIČ

Svojemu dolgoletnemu članu iskreno čestita, mu vošči vse lepo in dobro ter z njim nazdravlja NA MNOGA LETA!

STRANKA SLOVENSKA SKUPNOST

Naš dragi dolgoletni predsednik

ALDO STEFANČIČ

praznuje te dni izredno častitljivo okroglo obletnico rojstva.

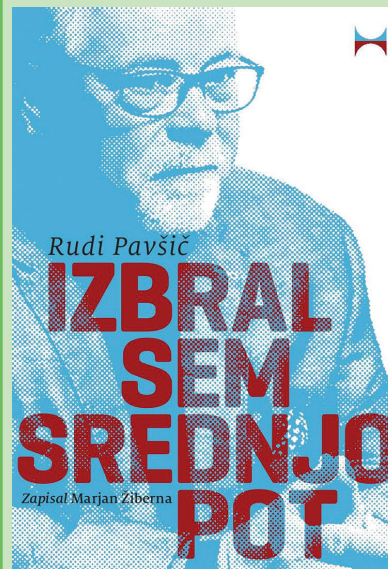
Ob zahvali za njegovo zavzetost in delavnost mu čestitamo in voščimo še mnogo zdravih in vedrih dni ob ljubljeni ženi Nevi, kateri tudi nazdravljamo za njen istočasni rojstni dan.

SLOVENSKA VINCENCIJEVA KONFERENCA

Rudi Pavšič, Izbral sem srednjo pot (ZTT, april 2020)

Pri Založništvu tržaškega tiska je v elektronski obliki ravnokar izšla knjiga Rudija Pavšiča in Marjana Žiberne Izbral sem srednjo pot.

Knjigo je mogoče kupiti ali pa si jo izposoditi na spletni strani www.biblos.si. Rudi Pavšič se je lani spomladi poslovil od predsedniškega mesta Slovenske kulturno-gospodarske zveze, ki jo je vodil celih 22 let. Eno leto kasneje prihaja njegova knjiga spominov na to dolgo obdobje, ki ni zgolj pogled na prehojeno pot, ampak ponuja tudi prerez življenja Slovencev v Italiji v ključnem zgodovinskem obdobju. Skozi njegov osebni pogled se seznanimo s trenutki, ki so



za marsikoga še uganka, od odmevnih dogodkov kot sta bili zaprtje Tržaške kreditne banke ali kriza Primorskega dnevnika do širšemu krogu manj znanih dinamik znotraj manjšine. V svojem pričevanju – zabeležil ga je pisatelj Marjan Žibera – se Pavšič loteva kočljivih tem, kot so sodelovanje in zavezništva oziroma konflikti in obdobja nezaupanja znotraj manjšine, problematični odnosi z italijanskim delom prebivalstva, vzpostavljanje dialoga s pripadniki italijanske manjšine v Sloveniji in še veliko drugih. Knjiga, ki je izšla v sodelovanju s SKGZ in s podporo Urada RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, vsebuje tudi poglede nekaterih ožjih sodelavcev ali prijateljev Rudija Pavšiča. Vsak dodaja še svoj kamenček ne samo k pripovedi o delu, ki ga je več kot dve desetletji opravljal predsednik ene od krovnih organizacij Slovencev v Italiji, ampak tudi k bolj poglobljenemu razumevanju tega obdobja. Knjigi v elektronski obliki bo v kratkem sledila tudi različica v tiskani obliki.

Ob 75-letnici nesrečnega preboja

“Jasenovac je madež sramote in zločin!”

To je madež sramote in zločin, ki kriči v nebo po maščevanju, tako kot je celotni Jasenovac sramotni madež za Neodvisno državo Hrvaško”, je zagrebški kardinal Alojzije Stepinac napisal poglavniku Anteju Paveliću, ko je izvedel, da je v taborišču umrl slovenski duhovnik Franc Rihar. To je bilo 24. februarja 1943, sredi vojne vihre, ko je bila večina Evrope okupirana. V Jasenovcu je skupaj umrlo sedem slovenskih duhovnikov: Franc Grobler, Franc Ksaverij Kač, Janez Kodrič, Franc Orešnik, p. Anzelm Polak, Janez Rančigaj in Jakob Sem.

75 let od nesrečnega preboja

Danes se spominjamo konca taborišča: 20. aprila 1945 so ustaši usmrtili zadnjo skupino, 21. aprila 1945 pa so se taboriščniki uprli in pobegnili. Pri tem pa je večina izgubila življenje. Tragedija pa se s tem ni končala. Koncentracijsko taborišče so čez nekaj tednov začeli uporabljati partizani. Ustaški lager se je za dve ali celo tri leta spremenil v komunističnega.

Izjemno pretiravanje pri oceni števil žrtev s strani srbskih in komunističnih piscev v povojnem času je povzročilo, da danes mnogi sploh ne verjamejo, da je Jasenovac sploh bilo uničevalno taborišče. Posebej zaradi dejstva, ker je še večja uganka kot število medvojnih žrtev število povojnih žrtev. Katera grobnica je ustaška in katera partizanska?

Resnično število žrtev

Srbski mediji in politiki še dandanes navajajo število 700.000 žrtev, pretežno Srbov. Velikokrat omenjajo tudi številke preko milijona, več kot je bilo vseh žrtev druge svetovne vojne v celotni Jugoslaviji. A zgodovinsko to ne drži niti približno. Judovski izvori (dunajski center Simon Wiesenthal) navajajo številko 85.000 žrtev. Obstaja tudi seznam 83.000 žrtev, vendar jih je med njimi dokazano več tisoč ponarejenih, zato ga ne moremo imeti za verodostojni vir, piše Wikipedija. V izkopavanjih še v času komunizma so v vseh domnevnih grobnicah našli 481 okostij, med

njimi pa so večinoma vsi umrli zaradi epidemij. Skupina hrvaških zgodovinarjev “HDP dr. Rudolf Horvat” navaja število 7.133 žrtev, poleg 2.825 žrtev iz bližnjega taborišča Stara Gradiška. Publicist Roman Leljak pa je v vojaškem arhivu v Beogradu našel poročilo komisije, ki je leta 1946 ugotovila, da je bilo v Jasenovcu ubitih 576, zaradi bolezni pa še 1.078 ljudi.

V taborišču je glede na popis Inštituta za novejšo zgodovino umrlo 282 Slovencev. A tudi ta številka bi se lahko precej spremenila, saj je konkretnih dokazov za te navedbe zelo malo, pa še ti so večinoma na podlagi ustnih virov. Gre pa za izredno dragoceno delo, saj je poimenski seznam 99.000 vojnih žrtev pomemben za ocenjevanje zgodovinskih okoliščin v času vojne.

Hvaležni slovenski duhovniki

Poglejmo malce podrobneje usodo Franca Riharja, o katerem je lani veliko napisal dr. Juraj Batelja v knjigi Blaženi Alojzij Stepinac in pregnani slovenski duhovniki med drugo svetovno vojno (Družina). Stepinac, ki je sprejel več kot 500 slovenskih duhovnikov, ki so jih okupatorji pregnali že aprila 1945, je zanje velikokrat posredoval pri oblasteh. Za omenjeno sedmerico, ki je v Jasenovac prišla jeseni 1942, je večkrat interveniral. “Franjo Rihar je bil, kot se zdi, najtesneje povezan s sedmerico ubitih duhovnikov. Istočasno je bilo aretiranih okoli 30 slovenskih duhovnikov, ki so nekaj časa prebili v zaporu. Ko je nadškof Stepinac izvedel, da so tudi predhodno aretirani duhovniki prestavljeni v taborišče v Jasenovac, se je 24. februarja obrnil na samega poglavnika, zahteval pojasnilo o njihovi usodi in protestiral, če je nad njimi izvršena smrtna kazen”, piše Batelja, apostolator za beatifikacijo kardinala Stepinca. Citira tudi pi-

smo: “Zakaj niso bili privedeni pred sodišče? Če ni dovolj redno sodišče, zakaj niso bili privedeni pred izredno sodišče ali vsaj začasno izredno sodišče? Celotna javnost, posebej pa sorodniki ubitih duhovnikov zahtevajo zadoščenje, odškodnino, da se krvnike privede pred sodišče! Oni so največja nesreča Hrvaške”.

Batelja omenja še “grobo izmišljotino javnega tožilca Jakova

har je pojasnil, da maše zaradi cerkvenih pravil ne sme imeti še enkrat in da mora zaradi pastoralnih obveznosti iti v drug kraj. Vseeno pa so ga zaprli in obsodili protidržavnega delovanja. “Če je bil gospod Rihar, kot slišim, odpeljan v taborišče, sem prepričan, da se iz njega ne bo vrnil živ, saj bi zaradi krhkega zdravja moral prej v zdravilišče kot v taborišče. Od smrti enega sicer dobrega duhovnika

država ne bo imela ne koristi ne Božjega blagoslova. Ob tej priliki moram povedati, da me tak postopek zoper duhovnike izjemno boli”, je zato Stepinac pisal Artukoviću, ki je bil, ironično, tudi obsojen brez dokazov na montiranem procesu leta 1986 v Zagrebu.

Ohranjeno je tudi pismo duhovnika Jožeta Škorjanca, ki je v Mariboru umrl leta 1995, v katerem piše kardinalu

Kuhariću: “11. aprila 1984 sem gledal film: ‘Kri in pepel Jasenovca’, v katerem prikazuje tudi nadškofa Stepinca kot sodelavca okupatorja. Prepričan sem, da je film brutalen napad na kardinala, vem, da Vam je povzročil veliko žalost in da bo v veliko pohujšanje mnogim duhovnikom, ki stvari ne poznajo. Zato mi dovolite, da Vam na kratko omenjam svoje srečanje z nadškofom Stepincem 7. julija 1941. Iz njegovih oči je žarel plamen. Zdelo se mi je, da so to čiste orlovske oči. Presrečen sem bil, da se je tako ljubeznivo razgovarjal z ubogim kaplanom iz Slovenije. Za naše slovenske duhovnike, ki so bili ta čas internirani pri salezijancih, mi je rekel: ‘Vaši duhovniki so določeni za Niš, da bodo tam tlačkali ceste. Vse bom storil, kar je v mojih močeh, da bodo ostali na Hrvaškem po naših župnijah’. O Hitlerju, ki je izvajal prava zverstva v Sloveniji in drugod po svetu, mi je slovesno izjavil: ‘To je utelešeni hudič’”.

Tino Mamić



Blaževića, ki je na sojenju nadškofu Stepincu leta 1946 očital, da ni ničesar naredil za rešitev omenjenih slovenskih duhovnikov”. Na montiranem procesu so trdili, da naj bi bil Rihar zaradi nadškofove nepomoči tako ogorčen, da je neposredno pred streljanjem svoj brevir po nekom poslal Stepincu z ironičnim posvetilom nadškofu, naj mu ga preda v znak zahvale za nadškofovo zavzemanje. Ko je branilec dokazal, da je bila resnica ravno obratna, pa časopisi niso hoteli objaviti popravka. Eden od duhovnikov, ki je ušel smrti, je kasneje prišel k nadškofu in se mu zahvalil za vso skrb, ki jo je vložil za sedmerico duhovnikov. V znak zahvale mu je predal brevir enega od ubitih.

Stepinac je notranjemu ministru dr. Anturkoviću pisal protestno pismo že takoj po Riharjevi aretaciji aprila 1943. Zaprl so ga, ker je mašo na dan obletnice ustanovitve NDH začel ob napovedani uri in je ni hotel ponoviti, ko so v cerkev prišli ustaši z zastavami. Ri-

S 7. STRANI Pogovor: Mauro Leban

V upanju na boljše čase

Družine potrebujejo pomoč? Vas kaj kličejo?

V glavnem je v stiku z družinami omenjena vzgojiteljica in v glavnem se odzivajo družine otrok, ki so se vpisali na to spremstvo on-line. To delo je precej omejeno. Žal opažamo, in to predvsem pri bolj problematičnih učencih, ki bodo tako ali drugače itak izdelali razred, da so v tem času izgubili motivacijo.

Kako misliš, da to stanje lahko vpliva na otroke, ki so bili vajeni se v šoli in nato v Mladinskem domu se veliko družiti, nato pa so ostali osamljeni, izolirani?

To bo še velik problem. Praznino je treba na kakšen način napolniti. Razen na osebni ravni, o tem doslej nismo veliko poizvedovali. Po eni strani je to za družine dobro, ker so njihovi člani prisiljeni biti doma in so lahko skupaj; mladim pa seveda manjka socializacija, ki je omejena na tehnološka sredstva. Pred nekaj dnevi sem govoril s prijateljem, ki mi je potrdil, da bodo psihološki problemi kot posledice tega obdobja šele prišli na dan. Otroci, ki imajo dvorišče, se lahko kolikor toliko razpištolijo; drugi ne ... Kakšne bodo posledice, je še veliko vprašanje.

In vaša običajna priprava na maturo bo stekla?

Nimamo sicer še nič strukturirane, toda neko pomoč bomo ponudili in uresničili glede na odziv družin. Za tretješolce bi lahko ponudili tečaj v obliki videokonference, saj so že precej samostojni. Pri osnovnošolcih pa brez prisotnosti staršev ne gre. Kar se dogaja, nas je iznenadilo, vse je novo.

Ste se o metodah v takšnih razmerah morda kaj posvetovali s strokovnjaki?

Še ne. Prav to je točka na dnevnem redu seje odbora, ki želi najti kakšno boljše in konkretno rešitev. V tem času sem se v glavnem ukvarjal z upravnimi posli. Upali smo, da bo zadeva trajala samo nekaj tednov; ko zdaj vidimo, da se kar vleče in da je pod vprašajem tudi oblika delovanja našega društva v prihodnjem šolskem letu, se zavedamo, da moramo najti drugačne rešitve.

Kaj pa vaše poletne pobude?

Tudi poletno delovanje je pod vprašajem.

Kaj ste imeli v programu za poletje?

Junija smo imeli v programu tri tedne poletnega središča na se-dežu, en teden ali dva, pač glede na vpise, pa letovanja v Žabnicah. To bo verjetno odpadlo, moramo pa še odločiti. Dva tedna uvoda v

novo šolsko leto imamo na programu konec avgusta oz. začetek septembra. Je možno, da bomo ponudili alternativno kaj več možnosti dnevnega zbiranja v poletnem središču. Julija bi lahko bilo na sedežu kaj več dnevnih dejavnosti, čeprav moramo upoštevati, da bo takrat zaradi toplote težko kaj več delati, pa tudi način: če lahko zbiramo mlade, ki pa ne smejo igrati skupinskih športov, je kar hudo. Težko je si predstavljati poletno središče, na katerem otroci ne morejo niti brcati žoge...

Kako ti osebno doživljaš ta čudni čas?

Čas je čuden. Sicer pa menim, da smo ljudje pozabili, da nismo “vsemogočni”. In tako majhna stvarca, kot je virus, je sprevrgla vse naše načrte, način delovanja, odnose do ljudi, stvari, okolja itd. Doslej je že marsikdo opozarjal, da moramo spremeniti svoje “odnose do”, pa ga nismo poslušali. Kar se mene tiče, ponavadi imam kar nekaj opravkov zaradi Mladinskega doma in drugih prostovoljnih vzgojnih ustanov; urejam dom, obdelujem vrt, z bratom skrbiva za mammo ... Zato mi ni težko biti malo več doma. Po eni strani sem zadovoljen, ker sem se končno lahko lotil nekaterih del, ki sem jih imel več let v načrtu, pa nisem nikdar imel časa zanj. Zdaj odpiram “fronte”; saj marsičesa ne bom utegnil izpeljati do konca, in vendar kaj začel-jam delati. Malo mi manjka stik z naravo, to seveda, pa tudi iti v Slovenijo; upam, da bodo kaj odprli, saj imamo tam tudi vrtove in zemljišča. Ukrepov ne doživljam z večjimi težavami; si predstavljam pa, kako težko mora biti za kakšne družine z otroki v mestih, kjer imajo samo okna in morda balkon. Prijatelj mi je povedal, da so dve osebi iz neke vasi na Goriškem sprejeli v bolnišnico, ker ju je to stanje “spravilo iz tira”. Drugod že prihaja tudi do še hujših težav. Mislim, da dolgo na tak način ne bomo mogli zdržati. Čudno se mi zdi, kako bo, ko bomo lahko svobodneje krožili, pa se bomo morali izogibati ljudem itd. Kako se bomo na kavici v baru morali držati v primerni razdalji, kako se bomo pozdravljali brez stiska roke itd. Vse skupaj se zdi nekam irealno. Po drugi strani sem vaje razmišljati na tiste, ki so na slabšem kot mi, na migrante, na tiste, ki doživljajo vojno doma, na brezdomce itd. Mi smo prisiljeni biti doma, marsikdo pa nima niti doma. Prav je, da tudi mi, ki smo nekako “civilizirani”, ne pozabimo na hujše probleme človeštva.

/dalje
Špela Pahor

Uresničile so se mi otroške sanje

Pot k staroselcem v perujski deževni pragozd (6)

Ko se vračamo, srečamo staro Indijanko. Vpraša nas, kje smo bili. Ko sliši, da smo bili pri slapu, nas premeri od nog do glave in nejeverno vpraša: »Vi?« Mislim, da mi ni verjela niti, ko sem ji na prenosnem telefonu pokazala slike in filmčke. Zmaje z glavo, se poslovi in gre počasi naprej.

Naslednjič se ustavimo v skupnosti Bellavista. Okrog velikega travnika so razporejene lesene hiške na kolih. Vaščani nam v veliki, z vseh strani odprti hiši pripravijo sprejem. Pogostijo nas s pravkar nabranimi kokosovimi orehi. Odsekajo vrh in ko popijemo kokosovo mleko, razbijemo lupino na kose in grizljamo sladko belo meso. Ženske se zdijo



zadržane in plašne. Sedijo na tleh ob ograji, v rokah pestujejo do-jenčke, večji otroci se nam približajo in nas radovedno opazujejo. Poslušamo poglavarja in druge predstavnike vasi. Povejo nam, kakšno je njihovo življenje in se zahvalijo za zdravila, ki smo jim

poznavalci zdravilnih rastlin, te ne morejo pozdraviti vseh bolezni, iz-vemo od patra. V naslednji vasi Shinipo nam pripravijo nepozaben sprejem. Že ko naš čoln pristane ob bregu, nam pater naroči: »Pustite tem fantom, da vam odnesejo nahrbtnike in

vso ostalo prtljago v vas. To je zan-je velika čast. Če jih boste zavrnil, jih bo to zelo prizadelo. « Vzpne-mo se najprej po strmem bregu, nato hodimo po sveže požeti gozdni poti. Nasproti nam prihiti-jo še otroci. Vsi so oblečeni v tra-dicionalne obleke iz ročno tkane-ga bombaža, lica imajo pobarvana z rdečo in črno barvo,

črne lase jim krasijo peresa ptic, nekateri pa imajo na glavi okrogel obroč, ves okrašen s pi-sanim ptičjim perjem. Bosi lahkohtno tekajo med nami, in začutim, kako svobodni so. Ne-ka deklica se približa, gleda me in ko vidi, da sem tudi jaz bosa, vpraša, koliko časa sem že tukaj, v pragozdu. V tistem trenutku čutim, kot da sem od nekaj del te narave in komaj skrijem solze v oči. Ko mi pove, da ji je ime Sajo, pa stečem naprej, da se ne bi od ganjenosti razjoka-la.

Od daleč zaslišimo boben in petje. Učitelj je obdan z vsemi svojimi učenci, vsi plešejo ob ritmu bobna in pojejo pesem dobrodošlice.

Med plesom in petjem tako počasi pridemo do vasi, kjer bomo preživeli naslednjih pet ali šest dni. Nastanimo se v veliki zidani stavbi, ki je očitno namenjena vsem vrstam prireditvev, druženju in slovesnostim. Tu padre Enrique vsak večer obhaja sveto mašo. Pridejo otroci, zasedejo lesene klopi, ob straneh so njihove mame z manjšimi otroki. Vsi klepetajo, ho-dijo ven in noter, na balkonu vzdolž stavbe se igravo mali otroci v včasih priplezajo tudi med klopi ali pred oltar. Kot oltar služi velika lesena miza, ki se po maši spet spremeni v jedilno mizo. Padre Enrique za začetek nagovori otroke in tudi med obredom zna pridobi njihovo pozornost s kakim vprašanjem ali pesmijo. Otroci mu odgovarjajo na ves glas in z veliki veseljem tudi pojejo. Ko enkrat doživiš tako mašo, se ti zazdijo naše dolgočasne in žalostne kot pogrebni sprevod. In ti otroci, ki nimajo skoraj ničesar, molijo za lačne otroke v Afriki.

Vas Shinipo je urejena podobno kot vse, ki smo jih doslej obiskali. Velika travnata površina, palmov drevored, vsenaokrog pa lesene hiške. Ta veliki travnik tu in tam služi tudi kot nogometno igrišče.

Okoli 8 milijard evrov državne pomoči prizadetim prebivalcem in gospodarstvu V Sloveniji po prvomajskih praznikih novo sproščanje omejitev, sprejetih zaradi koronavirusa

V Sloveniji se v obdobju splošne nevarnosti in strahu pred smrtonosnim virusom soočajo ukrepi in drugi naporji vlade zoper epidemijo, ki so zelo uspešni in deležni priznanja in pohval doma in tudi v tujini, z dejavnostjo celotne politične opozicije, ki poskuša vlado, posebej premiera Janeza Janšo, onemogočiti, jima vzeti ugled in sposobnosti ter prisiliti k odstopu. Javnost prepričujejo, da jim takšno delovanje in akcije zoper vlado in njenega predsednika dovoljujeta demokracija in parlamentarni sistem, ki vlada v Sloveniji. Sam pa kot državljani in časnikar z izkušnjami menim, da, če gre za izbiro med epidemijo in kritikami vlade, češ da je nesposobna in jo je zaradi tega treba odstaviti (zrušiti), spoštujem in cenim vlado, ki na očeh domače in evropske javnosti izvaja svoj mandat, skoraj gotovo v najtežjih razmerah v celotnem obdobju samostojne Slovenije. Vladi je z ukrepi virus v veliki meri uspelo zajezi, a ta je še vedno med nami. Več ukrepov je že odpravljenih, hkrati pa sprejeta dva svežnja zakonov, tretjega pa vlada že pripravlja. Ti zakoni bo-

do zagotavljali okoli 8 milijard evrov, nemara pa tudi več, prispevkov pomoči prizadetim zaradi virusa. To je oziroma bo v natančno določenem času denar za skoraj vse sloje prebivalcev in državljanov, pa tudi za pokritje škode in drugih posledic v gospodarstvu. Novo sproščanje omejitev lahko pričakujemo po prvomajskih praznikih, natančneje 4. maja, kar je napovedal tudi vladni govorec, veleposlanik Jelko Kacin. Seveda bodo sprostitev in razne olajšave uvedli pod pogojem, da bodo rezultati testiranja na splošnem vzorcu ugodni. Vlada še nadalje pomaga zdravstvenim uslužbencem v ambulantah, bolnišnicah, najbolj z zaščitno opremo, ki jo imajo zdaj v Sloveniji dovolj, in s posebnim razumevanjem štirim ali petim domovom za starejše ljudi, ki so največja središča in izvori okužb z virusom.

Po prvomajskih praznikih, ki zlasti pri starejših ljudeh ohranjajo nekaj blišča, spominov in nikoli izpolnjenih iluzij, bo postalo znano, katere dejavnosti bodo spet odprle svoja vrata. Sporočeno bo, kdaj bosta potekali splošna in poklicna matura in

kdaj bo morda ponovno dovoljeno potovati čez mejo, v Italijo in Avstrijo, sosedji, kjer tudi odpravljajo omejitve, uvedene zaradi epidemije. Zdaj poteka zelo pomembna vse-slovenska raziskava o razširjenosti



Melania Trump je v nedeljo, 26. aprila, praznovala 50. rojstni dan. Med drugim ji je na Twitterju čestital tudi slovenski premier Janez Janša

sti novega uničujočega koronavirusa, ki jo vodi Inštitut za mikrobiologijo in imunologijo v Ljubljani pod vodstvom mikrobiologa prof. dr. Miroslava Petrovca. Sodeluje večje število zavodov in ustanov z različnih

področij. Za testiranje je bilo izbranih 3 tisoč prebivalcev iz 300 območij v Sloveniji, med katerimi so bili tudi otroci in upokoјenci. Prof. dr. Miroslav Petrovec pravi, "da takšne zelo moderne, varne in zanesljive razi-

skave, ki je bila opravljena v Sloveniji, ni izvedel še nihče na svetu". Izvidi testiranja bodo pomembni bodisi za sodelujoče prostovoljce, pa tudi za celotno družbo, saj se bo Slovenija na podlagi rezultatov odločila, kako

naprej. Od rezultatov raziskave naj bi bilo odvisno tudi, ali bodo letos Slovenci lahko šli na morje ali ne. Raziskava bo po zatrdjevanju njenega pobudnika in usmerjevalca, prof. dr. Miroslava Petrovca, natančno pokazala, koliko ljudi v Sloveniji je aktivno okuženih z virusom, kolikšen delež med njimi je ljudi, ki sploh ne vedo, da so okuženi, odgovorila pa bo tudi na vprašanje, koliko ljudi v Sloveniji je prišlo v stik s koronavirusom, a je bolezen že prebolelo. Dejali bi lahko, da je škodljivo in nepotrebno ukrepanje kar okoli 80 posameznikov, ki so ustavnemu sodišču predlagali, da odpravi razne ukrepe zoper virus, ki jih je sprejela vlada. Dovolj je razlogov in dokazov, da ne gre za priporočila zasebnikov, ampak za poteze, ki so jih naročili v opoziciji. Prav je, da ponovimo, da lahko imajo politiki in tudi navadni ljudje pridržke do Janeza Janše, vendar bi te morali opustiti v tem za vse nevarnem času. Sam odločno in v svojem znanem slogu sporoča: "K sodelovanju pri pripravi zakonov zaradi epidemije so bile v dobri veri povabljene vse opozicijske stranke. Žal pa smo od večine od njih namesto predlogov prejeli nesmiselne medijske napade na delovno gradivo, ki smo ga opozicijskim strankam poslali v dopolnitev". Stanje v slovenski državi in politiki je zdaj tudi naslednje: opozicijske

stranke pripravljajo interpelacijo zoper Zdravka Počivalška, ministra za gospodarski razvoj in tehnologijo, povezano z zahtevo za odstop celotne vlade. Povzročili naj bi napake in se okoristili pri nakupih zaščitnih sredstev v obdobju zdajšnjega virusa. Vlada seveda pripravlja odgovor na obtožbe in kritike, skupaj z razlago svojih stališč in uvajanjem ukrepov. V Sloveniji se veliko ljudi zaradi nevarnosti okužbe z virusom nahaja doma, v osamitvi ali tako imenovani izolaciji. Nekateri doma delajo in so tako pravzaprav še vedno zaposleni, na tako imenovano daljavo. Telefonske in spletne povezave so postale nujno potrebne za stike in pogovore. Tisti, ki niso zaposleni, pa v izolaciji, denimo, lahko prebirajo zapise o Almi Karlin, celjski svetovni popotnici, ki se je pred sto leti sama podala na pot okoli sveta. Med osemletnim potovanjem je pisala za različne nemške časopise, njena dela pa zdaj v spremenjenih političnih razmerah lahko prebiramo tudi v slovenščini. Bila je mlada, radovedna ženska, vedno pripravljena na učenje, poznavalka jezikov, pogumna raziskovalka sveta. V slovenskem prostoru je bila dolgo prezrta in nerazumljena. Umrla je v revščini, ker ji povojna oblast ni dovolila, da bi v Avstriji lahko dvignila svoj denar, potreben za preživljanje in nakup zdravil.

Marijan Drobež

S 1. strani

Zveza Slovencev na Madžarskem je podarila Civilni zaščiti Murska Sobota 2000 pralnih mask

Gospa Kovacs je ob predaji povedala, da so takoj, ko so prejeli pobudo Urada RS, odločili, da pomagajo po svojih močeh. Ob pomoči sodelavcev Razvojne agencije Slovenska krajina so razrezali material za pralne maske, te pa je nato zašilo podjetje iz Monoštra. Izdelali so 5.500 pralnih mask, 3.500 je bilo razdeljenih v Porabju. Do-

stopiti skupaj in si pomagati, ko je to potrebno. Na dogodku sta bila prisotna tudi generalna konzulka iz Monoštra gospa Metka Lajnšček in direktor Policijske uprave Murska Sobota Damir Ivančič. Ministrica Jaklitsch je srečanje izkoristila tudi za zahvalo predsedniku Državne Slovenske samouprave gospodu Karlu Holcu, ki se je prav tako udeležil predaje

di madžarskega ponovnega prptja mejnega prehoda Verica – Čepinci, ob tem pa je ministrica obljubila vso svojo podporo slovenski narodni skupnosti in sodelovanje pri čimprejšnji rešitvi nastale situacije. Zaprtje mejnega prehoda namreč pomeni popolno odrezanost Porabja od matične domovine in marsikomu predstavlja velike omejitve pri vsak-



bile so jih institucije, vrtci, trgovci in seveda prebivalci slovenskih naselij. Odločili so se, da 2.000 mask podarijo Civilni zaščiti Murska Sobota in z res lepo gesto pripomorejo k medsebojnemu sodelovanju in pomoči. Maske je v imenu Civilne zaštite hvaležno sprejel gospod Smodiš, ki je povedal, da jih bodo z veseljem razdelili med prebivalce, ki živijo ob meji. Dogodka se je udeležila tudi ministrica dr. Jaklitsch, ki se je Zvezi Slovencev na Madžarskem iskreno zahvalila za tako lepo dejanje, ki še posebej pokaže, kako znamo Slovenci na obeh straneh meja

mask, za pomoč pri organizaciji prevoza blaga za izdelavo zaščitnih mask iz Budimpešte do Slovenije, ki so ga zagotovili v preteklih tednih. Ob tej priložnosti so spregovorili tudi o stanju med rojaki v povezavi s pandemijo covid-19. Ministrica je izrazila upanje, da se razmere čim prej umirijo z željo, da bodo Slovenci v Porabju lahko kmalu nadaljevali že načrtovane aktivnosti, še posebej pouk slovenskega jezika. Vsakodnevno osebno srečevanje je namreč pomembno tudi za ohranjanje identitete in jezika. Vsi prisotni so izrazili tudi zaskrbljenost zara-

danjem življenju. Maske so bile podarjene in so delo Slovencev v Porabju in imajo za vse, ki jih bodo prejeli, neprecenljivo vrednost, saj kaže na solidarnost, ki jo Slovenci zmorejo. Zveza Slovencev na Madžarskem je sporočila, da je strošek kar pa ne vključuje kar nekaj ur dela, ki je bilo opravljeno prostovoljno. Ministrica za kulturo je to lepo gesto porabskih Slovencev izrecno naglasila tudi v Ljubljani, ko je minuli teden predstavljala vlado na sicer vsakodnevnih tiskovnih konferenci o stanju pandemije v Sloveniji.

Ob svetovnem dnevu knjige

Na spletnem knjižnem sejmu so bili tudi slovenski gledališki založniki

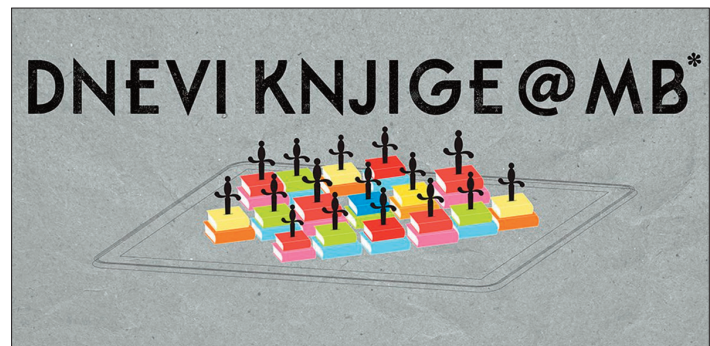
Letošnji festival 23. Slovenski dnevi knjige v Mariboru bo zaradi izrednih razmer potekal predvidoma šele konec junija ali v začetku jeseni. Svetovni dan knjige, 23. april, pa so kljub temu obeležile celotedenske spletne predstvalske aktivnosti, v dneh od 20. do 25. aprila 2020. Med njimi je bil tudi spletni knjižni sejem, ki je potekal na družabnih omrežjih in spletnih straneh sodelujočih založb in festivala, kjer so se s preteklo in aktualno knjižno produkcijo predstavile založbe, ki so ob svetovnem dnevu knjige pripravile posebne puste in akcije za bralce in kupce. Na spletnem knjižnem sejmu so se v koordinaciji Slovenskega gledališkega inštituta predstavili tudi slovenski gledališki založniki z novostimi, temeljnimi deli in založniškimi zanimivostmi, namenjenimi strokovni in tudi širši javnosti – ustvarjalcem, raziskovalcem in gledalcem, vsevedom, radovednim, starejšim in mladim. Gledališče ni zgolj predstava, je tudi razvejena stroka z večtisočletno tradicijo. Gledališka zgodovina, teorija, kritika in analiza, razmisleki, znanja, vedenja, večine... so zapisani v knjigah, revijah..., ki jih predstavljajo slovenski gledališki založniki: Emanat, Festival Borštnikovo srečanje, Knjižnica Mestnega gledališča ljubljanskega, Zavod Maska in Slovenski gledališki inštitut. Ob svetovnem dnevu knjige 2020 in spletnem knjižnem sejmu kupcem nudijo sejemске popuste. Ob svetovnem dnevu knjige 2020 in avtorskih pravic je predsednik Društva slovenskih pisateljev Dušan Merc pripravil posebno poslanico, ki sta jo na svojih spletnih straneh objavila Mladinski kulturni center Maribor in tudi Slovenski gledališki inštitut (SLOGI). V celoti jo lahko preberete tudi vi, naši dragi bralci.

Spomenica ob svetovnem dnevu

knjige

Ali ste kdaj iz kakšnega romana iztrgali kakšno stran, prečrtali kakšen stavek? Če ste to storili, ste imeli prav. Ni se treba strinjati z vsem, kar piše v knjigi. S tem groznim dejanjem ste samo dokazali, da imate odnos do sveta, ki mu pripadate. In tudi odnos do sveta nekoga drugega – avtorja. Še enkrat pogledajte knjigo, ki ste jo malo popravili, pogledajte okoli sebe in prisluhnite. Tišina je dobrodošla, da si rečete, knjiga je končana. Ali ste opazili, da zato, ker berete ro-

vendar dobi vse okoli nas nov prizvok, nov odtенок. Grdobije postanejo del nas in del našega sprejemanja sveta in ljudi, kakršni pač smo... Ali se samo zdi ali je res, da se vedno znova spleča brati in odložiti knjigo in pogledati še enkrat, še enkrat preveriti, ali je naš pogled na svet ostal povsem enak tistemu, ki smo ga zapustili, preden smo začeli brati? In vsakokrat znova je nekoliko drugače. In, če govorimo v jeziku potrošniških reklam, ni samo to, v knjigi boste poleg sebe našli še sve-



mane in poezijo, bolj vidite in bolj je slišite? Ali ste opazili, da ste tudi, če dobro pogledate vase ali pa se uzrete v zrcalu, v tem naključnem zrcalu, ki vam ga nastavlja knjiga, drugačni, celo lepši, kakor ste za druge? Te spremembe niso znaki bolezni, niti niso naključje neke narave, to je posledica knjižnega virusa. Podobne sveta niso lepše, ko si oddahnete od knjige. Tudi vi sami niste kaj prida drugačni, lepši ali bolj. To bi bila grda izmišljotina, grda laž. Tega v romanih in pesmih pač ni – grdih laži. Nekoliko patetično rečeno velja: ves svet nam je po branju literature dostopen na nov način – ne prenašamo lažje človeških grdobij in nesreč tega sveta, nič bolje jih ne sprejemamo in ne razumemo, pa

tove drugih ljudi, drugih življenj, davnih in neznanih, obudili jih boste in živeli z njimi potisočeno, za vedno. Brati morate toliko časa, da vas preplavi kar lep in blagodejen občutek, ko ugotovite, da ste del ogromne skupnosti, da ste del vsega, kar je bilo že pred vami in bo za vami, in da ste del čudovitega sveta, ki je boljši od tistega možnega, ki vam je dan samo z našim biološkim življenjem. No, tako nekako, s knjigo postane življenje večno. Seveda govorim o življenju bralca. Bralca tujih romanov, tujih pesmi, tujih dram, tujih biografij, tujih potovanj, pravzaprav vseh žanrov, ker je pač vsaka knjiga s svojim bralcem nov žanr. Toliko sem vas hotel zmotiti. Zdaj pa kar nazaj v tuje svetove, v strinjaje ali nestrinjanje.

Katja Ferletič



STARE JEDI V NOVIH LONCIH (81)

Petje ni le oblikovanje glasu, napenjanje mišic in pljuč, temveč tudi zelo posebno in blagodejno stanje duha. Pevec postane eno s pesmijo in z ostalimi pevci, človek sam postane pesem. Petje je bilo v naši preteklosti zelo pomembno, posvečala pa se mu je celotna skupnost - noben praznik ni nikoli minil brez petja. Skoraj vsaka vas je imela svoj pevski zbor, ljudje so se ob petju prijateljsko družili, peli in plesali so na dvoriščih gostiln, nastopali v dvoranah in pobožno peli na koru domače cerkve. Velik del našega čudovitega starodavnega ljudskega izročila predstavljajo neštet



je pela v otroškem zborčku, potem pa je šla na kor, med pevke cerkvenega zbora. S solznimi očmi se spominja Vanke s Klanca, ki jo je ljubeče sprejela v skupino, tako da sta postali *“pevski sosedi”*. Tako kot je v otroštvu svoje prste premikala po mizah, je to počenjala tudi po roki moje tašče - *“še sedaj, ko pojem določene pesmi, lahko občutim, kako se njeni prsti ritmično premikajo po moji roki”*. Vanka je povsod šla s svojim kolesom, tudi na zborovske vaje, *“videli smo kolo in znali, da je Vanka že na koru”*. Dokler ji je zdravje dopuščalo, je hodila k maši in po strmih stopnicah na kor - ko je počasi prispela na vrh, je vsakič zapela *“Opešal je v močeh...”*. Vanka in Daria sta vedno ostali *“pevski sosedi”*, peli sta sopran; ko pa je Vanka šla med alte, ji je gojenka sledila.

Že veliko let pred smrtjo je Vanka *“sosedi”* zaupala svojo skrito željo in jo prosila, naj ji obljubi, da bodo ženske cerkvenega zbora na njenem pogrebu zapele pesem *“Marija, mati moja”* - moji tašči se je zdelo prezgodaj, da bi o tem govorili, vseeno pa je obljubila. Leta so kar hitro minevala in zgodilo se je, da je Daria nenadno umrla sestra Boža. Trpljenje je bilo nepremostljivo, pregloboko, Daria ni mogla več peti, ni šla več na vaje ne na kor. Prijateljice in pevke so jo večkrat poklicale po telefonu in jo nagovarjale, naj se vrne. Tudi Vanka jo je prepričevala, da ji bo petje v tolažbo, žal pa se nista nikoli več videli, saj je Vanka po dolgi boleznii zatisnila svoje utrjene, nežne in iskrene oči. Tedaj se je prijateljica spomnila svoje obljube in, ko so pevke imele vaje za petje na pogrebu, se jim je pridružila in sporočila Vankino željo. Daria je ponovno zapela in s hvaležnostjo se še danes spominja, kako ji je Vanka na koru in iz onstranstva pomagala - *“samo kdor ljubi petje, ve, kaj petje pomeni”*.

Vanka je bila nežna, elegantna in urejena gospa, ni se pa bala trdega dela. Živelja je s sestro Valerijo, ki se je k njej preselila, ko se je upokojila. Valerija je bila poklicna kuharica pri gospodi v Rimu, Vanka pa je bila mlekarica in, ko so odprli tovarno predelave bombah, se je tam zaposlila. Ni ljubila samo petja, zelo rada je pridelovala svoj vrt. Svoji *“sosedi”* je rada pripovedovala o zelenjavi, o radiču, vrzotah, o svojih paradižnikih in grahu. Vedno je poudarjala, kako čudovito je se vrniti v hišo po napornem delu v vrtu in najti lepo, urejeno, obloženo mizo, na kateri so okusno pripravljene jedi in zelenjava iz domačega vrta: *“kosilo tako še bolj tekne, še mi- neštra z graha je toliko bolj dobra”!*

KREMNA GRAHOVA JUHA

Sestavine:

Pol čebule, 1 strok česna, 1 vejica peteršilja, 1 vejica koromača, košček masla, 1 žlica olivnega olja, 500 g svežega ali zamrznjenega graha, 1 liter vode, pol jušne kocke, sol, poper po okusu.

Priprava:

V lonec damo maslo in olje, na drobno narezano čebulo ter cel strok česna. Mešamo, da se čebula zmehča, nato dodamo sesekljan peteršilj in grah ter popražimo. Dodamo vodo, jušno kocko, sol in poper. Kuhamo do mehkega, nato grahovo juho spsiramo ali pa uporabimo mešalnik. Serviramo s popečenimi kruhovimi kockami in na drobno sesekljanim peteršiljem.

Slovenka iz Italije v mednarodnem okolju (8)

Kako sem postala karantenska frizerka ... in še marsikaj

Nekateri so mogoče že slišali vprašanje: “Kdaj je bilo zadnjič, da si nekaj storil prvič”? To vprašanje jaz razumem kot provokacijo, prisili nas, da razmislimo o tem, kdaj smo zadnjič doživeli nekaj novega; če se težko domislimo odgovora nanj, najbrž pomeni, da si že predolgo nismo zastavili nobenega novega izziva, kar je škoda, saj nam ta svet ponuja več, kot je mogoče doživeti v enem samem življenju. Če je kdo mnenja, da je karantena pač suhoparna in bo treba za naslednja doživetja počakati njen konec, pa mu lahko jaz zagotovim, da to nikakor ni res.

Tudi v zavetju svojih domov se lahko lotimo marsičesa. Prejšnjo soboto me je nenadoma zmotilo trkanje na vrata moje sobe. Z druge strani sem zaslišala sestanovalčev glas: “Mojca, pomagaj, nekaj sem zamočil”. Prav je, da vam razložim, zakaj me je ob teh besedah resno zaskrbelo. Približno pol ure pred tem je omenjeni sestanovalec izjavil,

da se gre obrit do golega, ker je naveličan svojih predolgih, razmršenih las. Ko sem odprla vrata svoje sobe, sem bila torej pripravljena na najhujše ... In seveda nisem mogla zadržati smeha ob odkritju, da je sestanovalec nekako uspelo, da si je nehoti pobril tudi del obrvi. Volja do smeha pa me je minila, ko me je prosil, ali mu lahko obrijem zadnji del glave, ki ga seveda sam ni mogel videti v ogledalu. Kdor je bral mojo prejšnjo kolumno, ve, da nisem najbolj ročno spretna; in s friziranjem imam še bistveno manj izkušenj kot s kuhanjem. Zato sem bila iskreno ponosna nase, ko mi je prijatelj uspelo postriči na balin, ne da bi ob tem prišlo do še kakšne nesreče.

Nikoli si ne bi mislila, da bo to šele moja prva

preizkušnja kot karantenska frizerka: še istega dne je na moja vrata potrkala tudi sestanovalka, ki se je odločila, da si bo lase pobarvala v “blond”. Čeprav tudi s tem nimam nobenih izkušenj, sem sledila njenim navodilom in ji na lasišče nanesla barvilo. Ko se je čez nekaj ur izkazalo, da barvanje ni uspelo, saj so njeni lasje ostali vranje črni, krivde ni zvalila name: očitno je za svojo naravno barvo izbrala presvetel odtonek. Bralcev ne bi rada preveč dolgočasila s pravkar pridobljenim frizerskim znanjem, ki pa niti ni edina nova izkušnja, ki sem jo doživela med stenami našega stanovanja. Čopič, s katerim sem ji v soboto barvala lase, moja sestanovalka navadno uporablja za slikanje, saj študira na umetnostni akademiji. In zaradi očitnega pomanjkanja boljših motivov v karanteni je za modele izkoristila svoja sestanovalca. Ko je nekega popoldneva v dnevno sobo privlekla svojo skicirko in izjavila, da me bo narisala, sem se počutila kot pri psihologu, saj sem ji ravno nekaj pripovedovala. Ona mi je pomignila, naj kar nadaljujem govoriti, saj je ni motilo, če sem se premikala. Ker pa me je stalno opazovala in nato gledala v zvezek, je dajala vtis, kot da si skrbno zapisuje moje odzive.

V tiskani izdaji časopisa ste morda opazili mojo novo fotografijo: tudi ta je ena od prednosti bivanja s študentko umetniške smeri, ki se je z veseljem pozabavala s svojo profesionalno kamero in me fotografirala. Meni je torej uspelo, da sem se tudi v času karantene v marsičem preizkusila prvič, kar je navsezadnje tudi poanta vsake Erasmus izmenjave, ki je niti svetovna pandemija ni mogla dokončno uničiti.

Mojca Petaros



Erika Brajnik

NATUROPATSKI NASVETI (289)

Koronavirus – pot do sebe (3)

Vrtnični tip človeka je tisti, ki se mu nič ne da. Ko je vranica pravilno nahranjena, je takšna oseba velik organizator, če pa pretirava s sladkarijami, potem postane takšna oseba lena. Nima načrtov, kaj bi počela v karanteni, cel dan je v pižami, se ne umije, se ne preobleče, nič se ji ne da, še kuhati ne. Življenje postane dolgočasno, eno veliko posedanje pred televizijo. Brez cilja in veselja do življenja, brez ustvarjalnosti. Apatično čakanje na konec brez cilja. Takšna oseba rada kaže s prstom in kritizira druge.

Išče dlako v jajcu, vidi prahec v očeh drugih, skale v svojem pa spregleda. Je nevoščljiva, škodoželjna, uživa, ko se drugim slabo godi in jo jezi, če se drugi zabavajo. Zdaj bo morala spet poiskati red, cilje, metode, veselje do življenja.

Pljučni tip človeka je vezan na kozmično, kolektivno energijo in kolektivno izkušnjo. Pljuča so organ empatije, so organ, ki povezuje ljudi med seboj. So most med telesom in dušo, pljuča nas delajo ljudi, skupaj si delimo iste izkušnje, dihamo isti zrak. Pljuča so pomemben organ telesa, dovajajo nam vsak dan energijo, tudi kolektivno energijo, kolektivne emocije. Pljuča so empatija, pljučni tip človeka je zelo empatičen, čuti stisko sočloveka, čuti kolektivni strah. Ko so pljuča bolna, je vez med dušo in telesom prekinjena, vez med ljudmi je pretrgana, ni kozmične povezave. Oseba veliko joče in jo je strah, ker se čuti nemočno, kot da bi nekdo drug upravljali z njenim

življenjem. Ne ve, kdo je tisti drugi, ker ga težko začuti, ker je povezava prekinjena. Prav zaradi tega obveljajo tako zelo močne teorije zarote. Ko ne damo moči v roke naravam, ampak spet človeku, da je človek kriv za krizo glede virusa, da so spet človeške mahinacije za pandemijo.

Vera in narava nam kažeta pot. Papež Frančišek je lepo rekel, da smo vsi na isti barki. Kolektivna samozavest, kolektivna pot, kolektivno upanje. Bolj kot bodo naša pljuča čista, bolj bomo videli pot, ki nam jo kažeta narava in najvišji. Kako slediti poti?

Zelo enostavno, verjeti moraš, delati na sebi in zaupati, ostalo pride samo. Tako enostavno in tako težko. Tudi zaradi toksemije telesa. Je zaradi vsega tega koronavirus udaril prav na pljuča? Trka koronavirus na pretrgano povezavo med dušo in telesom? Tisto, ki jo je človek pozabil, trgka na solidarnost, na empatijo, na čut do sočloveka?

Rešitev je in bo, kot je vedno za človeštvo bila. Obstaja pot nazaj? Ne. V takšno realnost, kot je bila, poti nazaj ni, kajti pot gre naprej in z njo razvoj. Bolj hitro kot bomo to razumeli in se prilagodili in spremenili, bolje bo, drugače bo prihajal virus za virusom.

Vsi se zdaj vprašamo, kakšna pa bo ta naša prihodnost in prihodnost naših otrok? Odgovor je spet zelo enostaven. Takšna bo, kot si jo bomo zgradili! Vsi smo na isti barki, od vsakega posameznika je odvisno, kakšna bo naša prihodnost.

Iščimo zdravje!
www.saeka.si

NOVI
GLAS

ODGOVORNI UREDNIK Jurij Paljk, e-mail paljk@noviglas.eu

Izdajatelj Zadruga Goriška Mohorjeva - Predsednica Franka Žgavec

Registriran na sodišču v Gorici 28.1.1949 pod zaporedno številko 5 - št. ROC 3385

Uredništvo v Gorici: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 550330, faks 0481 548808, e-mail gorica@noviglas.eu

Uredništvo v Trstu: Ulica Donizetti 3, 34133 Trst, tel. 040 365473, faks 040 775419, e-mail trst@noviglas.eu

Uprava: Piazza Vittoria-Travnik 25, 34170 Gorica, tel. 0481 533177, faks 0481 548276, e-mail zadruga.gm@gmail.com

www.noviglas.eu

TISK: Centro Stampa delle Venezie Soc. Coop. a.r.l., Via Austria, 19/B - 35129 Padova PD, tel. 049 8700713 - faks 049 8073868; e-mail cdascv@libero.it

LETNA NAROČNINA: Italija 50 evrov, Slovenija 50 evrov, inozemstvo 100 evrov - Poštni tekoči račun 10647493

PODPORNA LETNA NAROČNINA: 100 evrov

Bančni podatki: IBAN: IT 61 H 0892812400013000730643, SWIFT ali BIC koda: CCRTIT2TV00 naslovljen na: Zadruga Goriška Mohorjeva - P.zza Vittoria/Travnik 25 - 34170 GORICA.

OGLAŠEVANJE: tel. št. 0039 0481 533177 - e-mail gorica@noviglas.eu

Jamčenje zasebnih podatkov: v skladu s 13. členom Uredbe EU 2016/679 in z zakonskim odlokom 101/2018 (varstvo osebnih podatkov) jamčimo največjo zasebnost in tajnost za osebne podatke, ki so jih bralci posredovali Novemu glasu. Bralci lahko brezplačno zaprosijo za spremembo ali izbris podatkov, ki jih zadevajo, kakor tudi izrazijo svoje nasprotovanje rabi le-teh.



Novi glas je član Združenja periodičnega tiska v Italiji USPI in Zveze katoliških tiskov v Italiji FISC. Izdajanje našega tednika Novi glas podpira tudi Urad Vlade Republike Slovenije za Slovence v zamejstvu in po svetu ter Dežela Furlanija Julijska krajina po DZ št. 26/2007.



Tednik Novi glas prejema neposredni državni prispevek za založništvo po zakonu št. 198/2016 in zakonskem odloku 70/2017 (prej zakon št. 250/1990). Novi glas prejema javna sredstva za medije.

Novi glas je kot član združenja FISC tudi v inštitutu IAP (Istituto dell'Autodisciplina Pubblicitaria) in spoštuje njegov kodeks

To številko smo poslali v tisk v torek, 28. aprila 2020, ob 13. uri

Razmišljanje / Osebni vtisi

Ob 60-letnici smrti škofa Gregorija Rožmana

V Gorici je bilo na večeru Srečanja pod lipami 6. februarja 2020 predstavljene nekaj novih pogledov na življenje in delo škofa Gregorija Rožmana ob 60-letnici njegove smrti. Čeprav za nas Primorci ta škof ni imel večjega pomena, je tema srečanja vzbudila veliko zanimanja, kar je bilo tudi pričakovati. Rožmana je namreč komunistična oblast v Jugoslaviji neposredno po vojni obsodila za "vojno zločinstvo", in to v njegovi odsotnosti, saj je že leta 1945 zapustil Slovenijo. Umrli je leta 1959 v ZDA. Poznavalka Rožmanovega življenja dr. T. Griesser Pečar je razčlenila sodni proces in napake pri tem sojenju. Zgodovinar dr. Stane Granda se je osredotočil na Rožmanov odnos in stike s partizani. Poudaril je, da poglavje o škofu Rožmanu kljub temeljitim raziskavam še ni zaprto, o njem bi se dalo še kaj izvedeti iz ameriških arhivov. Ga. Helena Jaklitsch je osvetlila ozadje dogajanja in vlogo škofa Rožmana ob domobranski prisegi leta 1944, dr. Renato Podbersič pa je orisal najmanj poznano škofovo delovanje v korist Judom, in to po dokumentih, ki jih hrani ljubljanski nadškofijski arhiv, nekaj pa tudi po tistih iz italijanskih arhivov. Iz vsega tega se da sklepati, da je škof Rožman pomagal rešiti življenje vsaj 1.500 Judom. Večkrat je bilo omenjeno tudi posredovanje škofa Rožmana za izpustitev številnih talcev, deportirancev, tudi komunistov. Ob koncu je dobil besedo dr. Karl Bonutti, upokojeni univerzitetni profesor in nekdanji vatikanski

diplomat. Posredoval je osebne spomine na škofa Rožmana, na prijateljevanje z njim v Clevelandu, kjer je preživel več let, po vrnitvi v Slovenijo pa si je prizadeval za Rožmanovo rehabilitacijo in prekop. Po predavanju je bilo pričakovati, da bodo organizatorji dali možnost za vprašanja in razpravo, pa tega ni bilo. To je pustilo senco na tem poučnem večeru. Pojavilo se je več ugibanj, zakaj je bilo tako, ostaja pa dejstvo, da kljub vsemu povedanemu in dokazanemu na tem večeru razpravljanje o škofu Rožmanu še ni in tudi kmalu še ne bo končano. Na škofa Rožmana imam sam kar nekaj spominov. Prvi je iz ljubljanskega bogoslovja. Tam je bila v mojem času prostorska stiska. Namestili so nas še v stolno župnišče, nekatere pa na nadškofijsko. Bivali smo v dveh velikih sobah, v katerih so bile omare s svinčnimi klišeji, ki so jih uporabljali pri tiskanju škofijskega lista Oznaniilo, dokler ga niso ukinili (z izgovorom, da ni papirja, ozadje pa vsi vemo, kje je bilo, saj to ni bil edini cerkveni list, ki je ostal brez papirja!). Postelje, delovne mize smo stisnili drugo poleg druge, omare smo tudi imeli, celo en umivalnik in WC. V tisti utesnjenosti smo se kljub vsemu imeli zelo lepo. Za zabavo smo v prostem času iz kakšne omare privlekli kakšen predmet za igro. Ko se je bližalo posvečenje nadškofa dr. Jožefa Pogačnika, je nekega popoldneva prišel dr. Oražem in nas tri pobral in odpeljal v nadstropje nad nami. Tam je bila velika vogalna soba, ki je imela okna proti stolnici in

na Pogačarjev trg. Na pisalni mizi je bil pisalni pribor, v kotu celo pisalni stroj (brez traku), knjižne omare pa so bile razmetane. Ko smo jih drugo za drugo odpirali, so knjige, zapisi, pa tudi razni nabojni predmeti padali na tla. Pri nesli smo kartonaste škatle in praznili omare, predale in seveda tudi pisalno mizo. Dr. Oražem je vse to naše delo vodil. Povedal nam je, da je to bila delovna soba



dr. Gregorija Rožmana. Nihče je ni uporabljal, niti vanjo vstopal, razen sestre, ki je občasno pobrisala prah. Lahko bi rekel, da je v sobi bilo tako, kot je bilo l. 1945, doživela pa je kdo ve koliko obiskov državnih organov, kar je dokazoval nered po omarah in predalih. Ko je bilo vse urejeno in pospravljeno, se je nepričakovano pojavil dr. Jožef Pogačnik (takrat še ni bil posvečen) in vprašal: "Ja, kaj bo pa tu"? Dr. Oražem je odvrnil: "To bo vaša

delovna soba, kot je bila prej Rožmanova". Odgovor pa je bil: "Jaz tu že ne bom delal, imejte jo sami"! in je odšel. Mi smo ostrmeli, se spogledali, in ko je bila avtoriteta že dovolj daleč, smo komentirali: "Tri popoldneve smo tu pospravljali, zdaj pa tako"! Dr. Jože Pogačnik si je delovno sobo izbral na drugem koncu stavbe, blizu vhoda, ta soba pa je bila več let zaprta.

Drugi moji spomini na dr. Gregorija Rožmana so vezani na dramatika Ivana Mraka. V večerih, ki smo jih prebili pri njem, nam je o dr. Rožmanu pripovedoval z velikim spoštovanjem. Izvedeli smo, da je dr. Rožman veliko ljudem gmotno pomagal, če je le zmož. Take pomoči je bil med drugimi deležen tudi Ivan Mrak. Ko je škof izvedel, da je ta ali oni v stiski, je pripravil kuverto z denarjem in mu jo poslal bodisi po svojem tajniku ali pa po kakšni

osebi, za katero je vedel, da lahko posreduje. Tega je bilo v vojnih časih zelo veliko. Mrak se je redno mesečno srečeval s kanonikom msgr. Jožetom Šimencem. Ta je bil edina oseba, ki je prebral vse Mrakove drame (v rokopisu). Še danes ugibam, koliko časa je porabil za branje, ker je Mrak imel težko berljivo pisavo. Na Ciril-Metodov trg 6, kjer je stanoval kanonik prof. Jože Šimenc, je Mrak zahajal ob večerih. Videvali smo ga, ko se je vračal domov mimo nadškofijske palače. Tu se je pred vhodnimi vrati ustavil, snel klobuk, se globoko priklonil, dal klobuk zopet na glavo in počasi odšel naprej. To je bila njegova gesta, ki je izražala spoštovanje do škofa Rožmana, čeprav je bil v tistem času v Ameriki. Še en spomin mi je ostal na tega škofa. Spominjam se, da so zaznamenili njegovo smrt z velikim zvonom okrog devetih dopoldne 17. novembra 1959 (dan po smrti, ki je na nadškofijsko prispele sporočilo in je dobila od oblasti dovoljenje za zvonjenje). Večer poprej, to je 16. novembra 1959, se je Ivan Mrak vračal domov po nabrežju in rekel svojemu spremljevalcu: "V stolnici zvoni, umrl je Rožman". Spremljevalec mu je odvrnil: "Ne, gospod Mrak, nič ne zvoni". Mrak se je obrnil do prvega mimoidočega in vprašal: "Poslušajte, ali vi slišite zvonjenje"? "Ne, nikjer ne zvoni". Pa je vprašal še drugega in dobil enak odgovor, a je še naprej vztrajal: "Zvoni! Škof Rožman je umrl"! Nenavaden dogodek v zvezi s škofom Rožmanom je bil zame v

Benetkah. Tja sem velikokrat zahajal. Ob neki priložnosti sem se ustavil na kavi v Novem getu. Zapazil sem, da pri sosednji mizi neki gospod bere hrvaški časopis Novi list, ki je izhajal na Reki. Ogovoril sem ga in med pogovorom mi je povedal: "Bil sem še otrok, ko je tudi naša družina bežala iz Slavonije skozi Ljubljano. Veste, kakšno geslo za zvezo smo imeli? Rožman. (Izgovoril je ž in ne z, kakor izgovarjajo romanski narodi!) Oče je na nekem naslovu poiskal nekoga, mu povedal geslo in tako smo šli dalje do druge osebe in prišli na Reko in naprej v Italijo". O tem sem leta 1985 napisal krajši članek. Niso ga objavili, zasmehljivo pa so pripomnili, da je neutemeljen. Enako me je zavrnil znani slovenski zgodovinar. Danes vidim, da tisti gospod ni lagal ... Pri škofu Rožmanu se trditve posameznikov, ki so o njem pisali po uradni "resnici", navadno ne ujemajo z dejstvi, o katerih govorijo arhivski viri. Po njih ni sporno, da je škof Rožman iskreno želel Slovence odvrtni od brezbožnega komunizma. Prav tako ni sporno, da si je iskreno prizadeval, da bi obvaroval slovenski narod pred nasiljem, ki so ga povzročali okupacija in revolucionarji med drugo svetovno vojno. Tudi ni sporno, da je posredoval pri okupatorju za vse, ki so se znašli v stiski, ne glede na njihovo prepričanje. Gotovo je število teh posredovanj znatno večje, kot jih raziskovalci njegovega življenja poznajo. Ostaja pa dejstvo, da mu že pred drugo svetovno vojno ni uspelo premostiti razdora v katoliškem taboru, vojna ga je pa še poglobila. Vsekakor bodo zbrani podatki postavili sodbo o škofu Rožmanu na mesto, ki mu gre. Odločajo dejanja.

Ambrož Kodelfja

Časovni zamik športnih dogodkov

Ves šport zgoščen v drugi polovici leta

Pred nami je maj, ko bomo najbrž na ravni posameznika lahko nekoliko pospešili rekreacijsko gibalno dejavnost, še naprej pa bomo ... brez športa. Organiziranih treningov in tekmovanj ne bo, morda se bodo lahko pod določenimi pogoji polagoma pognali nekateri individualni športi. V Sloveniji so na primer že odprli teniška in

Izjema pri športnem zatišju bo pri nas nogometna A (in B) liga, o kateri smo marsikaj povedali prejšnji teden. Poklicni nogometaši dejansko začenejo spet treninge in bodo v juniju in juliju, kot kaže, imeli vrhunec sezone, ki je bila prekinjena dva meseca zaradi zdravstvene krize. Ponekod po Evropi so ravnali drugače in prvenstvo prekinili oziro-

evropskih pokalnih tekmovanj. Kolesarska srenja želi čim več dogodkov nadoknaditi jeseni. Začetek Toura de France so preložili na 29. avgust, Giro d'Italia naj bi sledil v oktobru. Evropsko prvenstvo v atletiki, ki bi bilo moralo biti v Parizu konec avgusta, so zaradi epidemije koronavirusa odpovedali. Te dni se odločajo tudi o spremembi razporeda sezone motošportov, tako da bi se Formula ena in MotoGP na primer začela v juliju in bi bila sezona skrajšana, z manj tekmami in v zgoščenem ritmu. O preložitvi Olimpijskih iger v Tokio in nogometnega evropskega prvenstva na prihodnje leto smo povedali. Predvsem pa na vseh panožnih športnih zvezah po tistem upajo, da bi se lahko prihodnja športna sezona 2020/2021, ki bo sovpadala z novim šolskim letom, začela redno in varno in da bi tako tudi nadaljevala, brez težav z morebitnim "drugim valom" ali drugimi posledicami, vezanimi na virus. To velja tako za profesionalce kot za ves svet amaterjev. Če bomo, finančno sicer za marsikoga boleče, izgubili teh šest mesecev oziroma pol športne sezone, nič ne de. Pomembno je, da pustimo čas izrednih razmer kar se da zdravo in uspešno za sabo in se spet zaženemo, kot je treba.

HC



golf igrišča, po četrtem maju naj bi v Italiji lahko spet šli posamezno na daljše kolesarjenje ali tek v naravo. Ne bo pa celo poletje odbojke na mivki in drugih kratkočasnih dejavnosti v obliki ekipnih športov. Toliko le za uvod prispevka, ki je naravnano predvsem na prilagojen razpored glavnih športnih dogodkov leta 2020.

ma sezono "zaprli". Kaj pa poleti, ko se bo – če se bodo razmere res dovolj unele, kot seveda vsi upamo – življenje postopno normaliziralo? Že zdaj je bolj ali manj jasno, da bo po hromi pomladi za vse športnike zelo pester drugi del leta. V poletnih mesecih naj bi prišlo na vrsti nadaljevanje nogometnih

Podatki okužb s koronavirusom

Pot je še dolga, a prvi pozitivni znaki so že opazni

Število novih okužb s covidom-19 se v Italiji po dveh kritičnih mesecih postopoma niža. Podatki kažejo, da se je od začetka pandemije v naši domicični državi konec februarja dan za dnem število novih okuženih stalno večalo. V re-

seštevek novih okuženih, ozdravelih in smrtnih žrtev pa je doslej dosegel skoraj 200.000 oseb. Dne 26. aprila je bil pregled takšen: 106.103 trenutno pozitivnih; 26.644 mrtvih; 64.928 ozdravelih, 197.675 skupnih primerov.

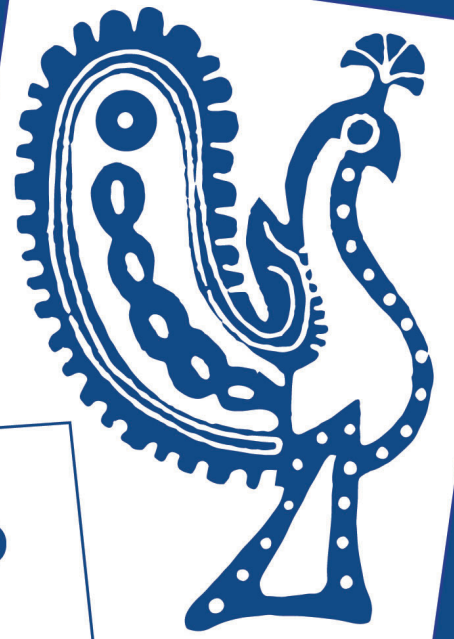
primer, v katerem so bili vsi oskrbovanci pozitivni na bris, je tržaško tožilstvo izdalo obtožnico za nenaklepni umor; v poslopju, v katerem domuje ustanova, se je namreč okužil možni, ki je naposled podlegel boleznim. Po Evropi je več kot milijon



lativnem kratkem razdobju, se pravi od začetka marca do 20. marca, je bilo skupno število primerov - všteviš ozdravele, takratne nove primere in smrti - povzpelo na 60.000. Vrhunec novih okuženih je bil prav okrog 20. marca, ko so zabeležili 7.000 novih primerov v enem dnevu. Krivulja novih okuženih se je konec meseca polagoma umirjala: v prvi polovici aprila je bilo novih primerov okoli 100.000, konec aprila je bilo končno opaziti padec novih primerov. Skupni

Furlanija Julijska krajina je 12. italijanska dežela po številu primerov. V naši deželi je bilo na ta dan 2.917 primerov, 1.257 ozdravelih, 264 smrtnih žrtev. Največ mrtvih je bilo v Trstu (136), nato v Vidmu (67), Pordenonu (57), Gorici (4). V Trstu je bilo tudi največ okuženih, čemur je pripomogla prava emergenca v domovih za starejše občane, kjer je bris potrdil pozitivnost na covid-19 pri vsakem tretjem oskrbovancu. Zoper načelnico doma La primula na

okuženih. Poglejmo še podatke v svetovnem merilu. 26. aprila so beležili skoraj 3 milijone okuženih. Skoraj milijon jih je v Združenih državah Amerike, 226 tisoč v Španiji, skoraj 200 tisoč - kot rečeno - v Italiji. 161 tisoč jih je v Franciji, 157 tisoč v Nemčiji, 152 v Združenem kraljestvu. Novi koronavirus je do tega dne v svetu zahteval 205.724 življenj, več kot pet milijonov je ozdravelih. V Sloveniji so do 26. aprila potrdili 1.396 okužb, skupno število žrtev je bilo 82.



Izjemni

trenutki
zahtevajo
izjemno
vedenje!

@ivanpersoglia

NOVI
GLAS

#JAZOSTANEMDOMA

Uredništvo

www.noviglas.eu

gorica@noviglas.eu

+39 0481 550330

Uprava

zadruga.gm@gmail.com

+39 0481 533177

